

Discretio locorum legis et Evangelii in literis sacris

<https://hdl.handle.net/1874/402742>

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
  - de kopsnede
  - de frontsnede
  - de staartsnede
  - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

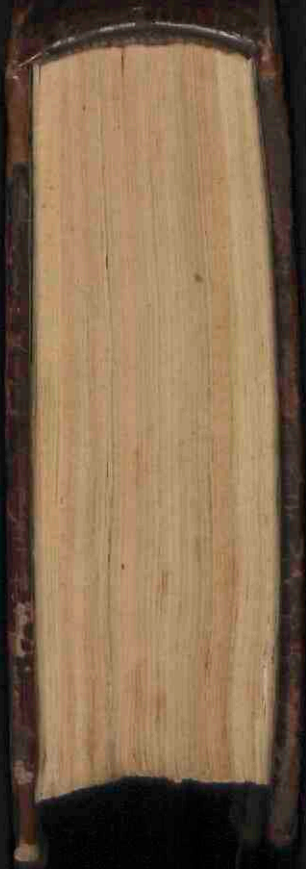
Rariora

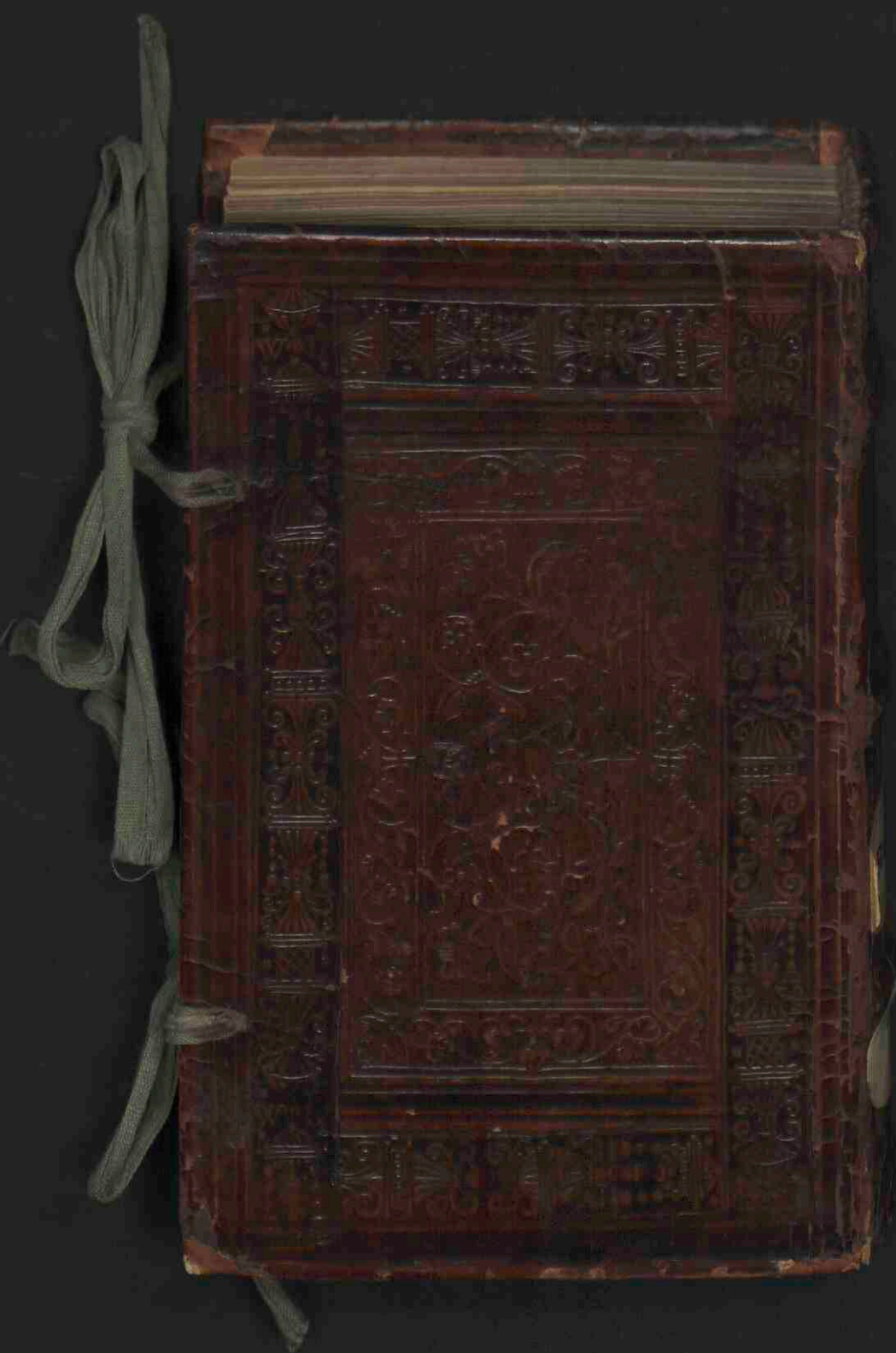
**E. oct.
84**

139

h.h.

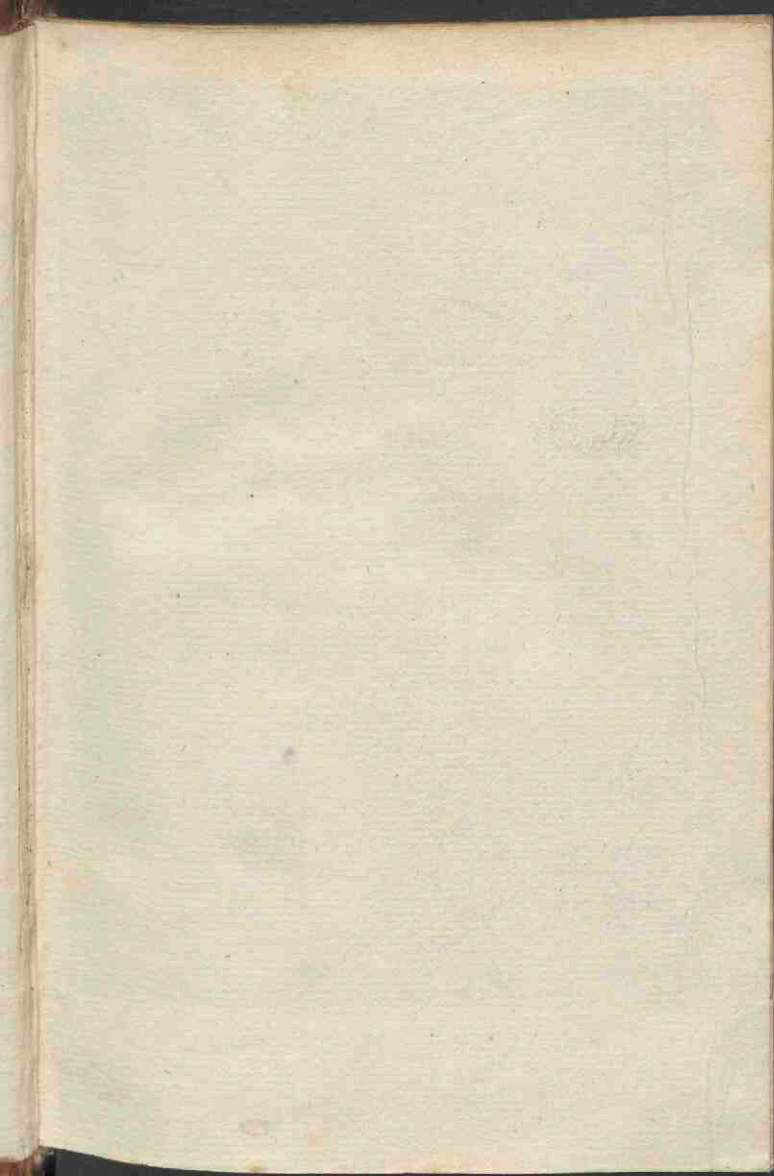

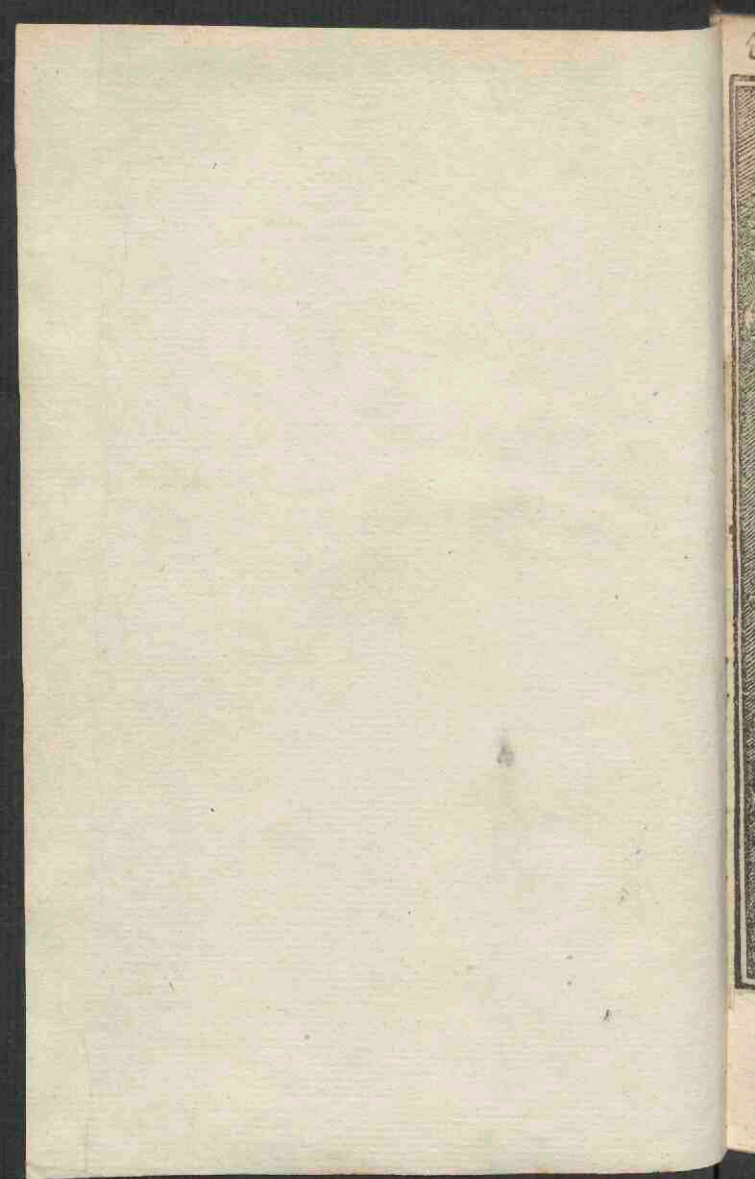

E 80 84

E. oct.
84

Rariora

DISCRE-
TIO LOCORVM
LEGIS ET EVAN-
GELII IN LITE-
RIS SACRIS.
PER
PETRVM
ARTOPOEVVM.

*Additis breuibus definitio-
nibus usitatissimorum loco-
rum communium.*

VITEBERGÆ. 1534.

IOANNES BVGENHAGIVS
POMERANVS.

HI loci non opus habent nostra aut cuiusquam
commendatione. Siquidem uerba sunt sacræ
scripturæ, Dei spiritu nobis commendata, Debes
uero optime Lector hunc tam commodum ordi=
nem dictorū legis & Euangelii Petro Artopœo
conterraneo meo, quem olim maiora daturū spe=
ramus, Hic æditis libellis solet bonis literis or=
nare iuuentutem. Nunc autem etiam eo nomine
nobis charus esse merito debet, q̄ sacra tra=
ctans, cōscientiis prodesse studet cog=
nitione legis & Euāgelii, quan=
do inter im multi (proh do
lor) stultis opi=
nionibus tur=
batores
esse malunt con=
scientiarum.

CHRISTIANO LECTORI,
PETRVS ARTOPOEVVS
SALVTEM DICIT.

NON parum refert, amice Lector, in prom-
ptu habere sententias aliquot, de lege &
Euangelio, ne Sathan nos obruat incautos, &
inermes. Id quod admonent nostro tempore pri-
mi nominis Euangelici Doctores, ut discretos
habeamus locos communes, ad quos, tanq̄ ad al-
uearia referamus, quicquid occurrerit in literis
sacris. Propterea hanc Diathesin pro exercitio
& usu, in summam, ordinemq; redegi, quod hunc
scopum in uniuersum sacræ scripturæ urgent. Et
ut pueris ansam darem, haberentq; quam seque-
rentur rationem, ceu Thesei filium, ne temere om-
nia commisceant. Atq; ut uideant, quam facile
sit uersari in diuinis literis, quippe quæ sese de-
clarant. Vt autem hanc *διὰ θεοῦ* facilius intel-
ligas, breui argumento aperiam, Habet
fere sacræ Comœdiæ
speciem.

A ii

Argu-

A R G V M E N T V M.

Moses in totum legib. grauat hominem, terret
 et damnat maledictionibus. Homo audita lege,
 et collata sua natura et uiribus, desperat.
 Propheta et Euangelii precones erigunt et
 consolantur hominem, testimonium perhibent de
 Christo, atque ad ipsum ducunt. Pater cœlestis pri-
 mum ostendit suæ indignationis iustam causam,
 inuitat ad pœnitentiam, promittit et dat Chri-
 stum ipsumque describit. Christus uenit, sese de-
 scribit, ostendit suum officium, inuitat, recipit,
 consolatur hominem, unit sibi, et cœtera uitæ of-
 ficia commonstrat. Homo gratias agit, Sic tan-
 dem homo territus lege, erectus Euange-
 lio, seruatur. Hæc pietatis exerci-
 tia, amice lector, consule bo-
 ni, ac Vale.

DISCRETIO

LOCORVM LEGIS ET
EVANGELII

MOSES ET LEX TERRENT.

HÆC sunt Præcepta, quæ mandauit Deut. 6.
Dominus Deus uester, ut docerem
uos, ut facias ea, & timeas Domi-
num Deum tuum, & custodias om-
nia mandata, quæ ego præcipio ti-
bi & filiis, ac nepotibus tuis, cunctis diebus uitæ
tue, ut prolongentur dies tui, & bene sit tibi.

Si uis ad uitam ingredi, serua mandata. Matt. 19.

Ego sum Dominus Deus tuus. Exo. 20.

Non habebis Deos alienos coram me. Deut. 5.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde Deut. 6.

tuo, & ex tota anima tua, & ex totis uiribus tuis, Matt. 22.
& ex tota mente tua.

Non abuteris nomine Dei tui.

Sabbatum sanctificabis mihi.

Honora parentes.

Non occides.

Non mœchaberis.

Non furtum facies.

MOSES ET LEX

Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

Non concupisces donum proximi tui.

Non desiderabis uxorem eius, Non seruum, non ancillam, non bouem, non asinum, nec omnia quæ illius sunt.

Matth. 5. Non irasceris fratri tuo temere.
Qui dixerit racha, reus erit consilio.
Qui dixerit fatue, reus erit gehennæ.
Qui uiderit mulierem ad concupiscendam eam, iam mechatus est in corde suo.

Matth. 6. Non resistatis malo. Diligite inimicos uestros. Benefacite his qui oderunt uos. Orate pro persequentibus uos. Si quis alapam impegerit in dexteram tuam maxillam, exhibe illi & alteram, & qui uult tecum in iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium. Omni petenti te dato. Nolite solliciti esse dicentes, quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quibus cooperiemur, hæc omnia gentes inquirunt.

Luce. 21. Cauete ne corpora uestra grauentur crapula & ebrietate. Nolite inebriari uino, in quo est luxus. Ephe. 5.

Matth. 5. Ne omnino iuretis, Sit sermo uerster est, est, non, non. Fornicatio & omnis immundities, aut auaricia, ne nominetur inter uos, sicut decet sanctos

sanctos, aut turpitudine, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem non pertinet, sed magis gratiarum actio. Dico autem vobis, quod de omni uerbo quod locuti fuerint homines, reddent rationem in die iudicii. Neque fornicarii, neque idolatræ, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque auari, neque ebriosi, neque maledici, neque raptores, regnum Dei possidebunt.

Et cogitationes in iudicio erunt.

Qui uult uenire post me, abneget semetipsum & tollat crucem suam & sequatur me. Matth. 10.

Si quis uenit ad me & non odit patrem, matrem, uxorem, filios, fratres & sorores, adhuc & animam suam, non potest meus esse discipulus. Luce. 14.

Quisq; suum officium faciat.

Oportet Episcopum irreprehensibilem esse. 1. Timo. 3.

Omnia anima potestatibus supereminentibus subdita sit. Iuste iudicate iudices. Ne iustificetis impium pro muneribus, Reipub. consulite. Nolite iniquum facere aliquid in iudicio, in regula, in pondere, in mensura, statera iusta, æquaq; sint pondera, iustus modius, æquusq; sextarius. Roma. 13. Leui. 19.

Viri diligite uxores uestras. Colos. 3.

Vxores subditæ sitis uiris uestris tanquam Domino. 1. Pet. 3.

MOSES ET LEX

Ephe. 6. Parentes, ne prouocetis ad iram liberos uestros, ne despondeant animum, Sed erudite eos in Domino.

Ephe. 6. Filii obedite parentibus uestris in Domino.
Serui obedite dominis uestris.
Domini ne seuiatis in seruos.
Iuniores subditi estote senioribus.

Timo. 5. Vidua speret in domino & perseueret in obsecrationibus diu noctuq;.

Summa. Diliges proximum tuum sicut teipsum. Quaecunq; uultis uobis ut faciant homines, hæc & facite illis. Quod tibi non uis fieri, alteri ne feceris.

Leui. 19. Ego Dominus, custodite omnia præcepta mea,
Iacobi. 2. & facite ea. Qui autem totã legem seruauerit, offendat autem in uno, factus est omnium reus.

Quod præcipio tibi, hoc tantum facio Domino, nec addas quicq; nec minuas. Deut. Nemo faciat quod sibi bonum uidetur.

Esa. 30. Hæc est uia, ambulate in ea, & non declinetis, neq; ad dexteram neq; ad sinistram.

Ioan. 15. Vos amici mei estis, si feceritis, quæ præcipio uobis.

Gala. 1. Nolite seduci, Si quis uobis euangelizauerit præter id quod accepistis, anathema sit.

Ego

Ego Dominus Deus tuus, fortis zelotes, uisi- EXO. 20.
 tans iniquitatem patrum in filiis, in tertiam &
 quartam generationem, eorum, qui oderunt me,
 & faciens misericordiam in milia, his, qui dili-
 gunt me, & custodiunt præcepta mea.

SI AUTEM AVDIERIS VO- Deut. 28.
 cem Domini Dei tui, ut facias, atq; custodias om-
 nia mandata eius, quæ ego præcipio tibi hodie,
 faciet te Dominus Deus tuus excelso-rem cunctis
 gentibus, quæ uersantur in terra. Venientq; super Benedi-
 te uniuersæ benedictiones istæ. Benedictus eris ctiões iu-
 in ciuitate, & benedictus in agro. Benedictus fru- storum.
 ctus uentris tui & fructus terræ tuæ, fructusq; iu-
 mentorum tuorum, greges armentorum tuorum,
 & caule ouium tuarum. Benedicta, sporta tua,
 & benedictæ reliquiæ tuæ. Benedictus eris in-
 grediens & egrediens.

Dabit Dominus inimicos tuos qui consurgent
 aduersum te, corruentes in conspectu tuo. Per ui-
 am unam uenient contra te, & per septem fugi-
 ent a facie tua, Præcipiet Dominus benedictio-
 nem super cellaria tua, & super omnia opera ma-
 nuum tuarum, benedicetq; tibi in terra, quã Do-
 minus Deus tuus dabit tibi.

Suscitabit te Dominus sibi in populum san-
 ctum, sicut iurauit tibi, eo quod seruas præcep-

MOSES ET LEX

ta Domini Dei tui, & ambulaueris in uis eius. Videbuntq; omnes terrarum populi, quod nomine Domini nominatus sis, & timebunt te. Abundare te faciet Dominus omnibus bonis, fructu uteri tui & fructu iumentorum tuorum, fructus terræ tuæ quam iurauit Dominus patribus tuis ut daret tibi.

Aperiet Dominus thesaurum suum optimū, cœlum, ut tribuat pluuiam terræ tuæ, in tempore suo, & ut benedicat cunctis operibus manuum tuarum, Et scenerabis gentibus multis, & ipse a nullo scenus accipies. Constituet te Dominus Deus tuus in caput & non in caudam, & eris semper supra & non subter, eo quod audieris præcepta Domini Dei tui, quæ ego præcipio tibi hodie & seruaeris & feceris, ac non declinaeris ab ullis uerbis, nec ad dexteram nec ad sinistram, ut sequereris deos alienos, neq; colueris eos.

Quod si audire nolueris uocem Domini Dei tui, ut serues & facias omnia præcepta eius & statuta quæ ego præcipio tibi hodie, uenient super te omnes maledictiones istæ & apprehendēt te. Maledictus eris in ciuitate, maledictus in agro. Maledicta sporta tua, & maledictæ reliquæ tuæ, Maledictus fructus uentris tui & fructus terræ tuæ, Armenta bouum tuorum, & greges ouium tuarum

Maledi-
ctioes im-
piorum.

rum. Maledictus eris ingrediens & maledictus egrediens.

Mittet Dominus super te corrosionem, penuriam & increpationem in omnia opera tua quæ tu facies, donec deleat te & perdat uelociter, propter studia tua pessima in quibus reliquisti me. Adherere faciet tibi Dominus pestilentiam, donec consumat te de terra, ad quam ingredieris possidendam. Percutiet te Dominus tumore, febrī, ardore, uredine, estu, siccitate, pallore, & persequetur, donec perdat te.

Cælum quod supra caput tuum est, æneum erit, & terra sub te erit ferrea, Dabit Dominus hymbrem terræ tuæ puluerem & de cælo descendet super te cinis, donec deleat te. Tradet te Dominus corruentem ante hostes tuos, Per unam uiam egredieris contra eos, & per septem fugies, Et dispergeris per omnia regna terræ. Eritq; cadauer tuū in escam cunctis uolatilibus cæli & bestiis terræ, & non erit qui abigat.

Percutiet te Dominus ulcere Ægypti, & scabies, scabie quoq; & prurigine, ita ut curari nequeas. Percutiet te Dominus amentia & cecitate, ac furore mentis, ut palpes in meridie sicut palpare solet cæcus in tenebris, & non prosperabitur uia tua.

Omniq;

MOSES ET LEX

Omniq; tempore calumniam sustinebis, & opprimeris uiolentia, nec habebis qui liberet te. Vxorem accipies & alius dormiet cum ea. Domum edificabis, & non habitabis in ea. Planta- bis uineam, & non uindemiabis eam. Bos tuus imolabitur coram te, & non comedes ex eo. Asinus tuus rapietur in conspectu tuo, & non red- detur tibi. Oues tuæ dabuntur inimicis tuis, & non erit qui te liberet.

Filii tui & filie tuæ tradentur alteri populo, uidentibus oculis tuis, & deficientibus ad conspe- ctum eorum omni die, & non erit fortitudo in manu tua. Fructus terræ tuæ & omnes labores tuos comedet populus quem ignoras, & eris sem- per calumniam sustinens, & oppressus cunctis diebus, & amens a uisione quam uidebunt ocu- li tui.

Percutiet te Dominus ulcere pessimo in ge- nibus & in suris, sanariq; non possis, a planta pedis usq; ad uerticem tuam.

Ducetq; Dominus te & regem tuum quem con- stitues super te, ad gentem quam ignoras tu & patres tui, & seruias ibi diis aliis, ligno & la- pidi, & eris desolatus in prouerbum ac fabu- lam omnibus populis, ad quos te duxerit Domi- nus.

Sementem

TERRENT. 5.

Sementem multam iacies in terram, & modicum congregabis, quia locustæ deuorabunt omnia. Vineam plantabis & coles & uinum non bibes, nec colliges ex ea quippiam, quoniam uastabitur uermibus. Oliuas habebis in omnibus terraminis tuis, & non ungeris oleo, quia cuelletur oliua tua. Filios generabis & filias, & non frueris eis, quoniam ducentur in captiuitatem. Omnes arbores tuas & fruges terræ tuæ rubigo cōsumet.

Aduena, qui tecum uersatur in terra, ascendet super te, eritq; sublimior, tu autem descendes & eris inferior. Ipse scenerabit tibi, & tu non scenerabis ei. Ipse erit in caput, & tu eris in caudam.

Et uenient super te omnes maledictiones istæ, & persequentes apprehendent te, donec delearis, eo quod non audieris uocem Domini Dei tui, nec seruaueris præcepta eius & statuta quæ præcepit tibi. Et erunt in te signa atq; prodigia, & in semine tuo, usq; in sempiternum, eo quod non seruieris Domino Deo tuo in gaudio, cordisq; lætitia in rerum omnium abundantia. Inimico tuo quem immittet tibi Dominus, seruias in fame, in siti & nuditate, & in omni penuria, & ponet iugum ferreum super ceruicem tuam, donec te deleat.

Adduce

MOSES ET LEX

Adducet Dominus super te gentem de longinquo, & de extremis terræ finibus, in similitudinem aquilæ uolantis, cuius linguam intelligere non possis, gentem præfractam quæ non deferat seni, nec misereatur paruuli, et deuoret fructum uentorum tuorum ac fruges terræ tuæ, donec deleat te, & nihil relinquat tibi, triticum, uinum, & oleum, armenta bouum & greges ouium, donec te disperdat, Et angustabit te in cunctis urbibus tuis, & deiiciet muros tuos altos & munitos, in quibus habebas fiduciam, in omni terra tua. Obsideberis intra portas tuas in omni terra tua, quam dabit tibi Dominus Deus tuus.

Et comedes fructum uentris tui, & carnem filiorum tuorum & filiarum tuarum, quas dederit tibi Dominus Deus tuus, in tribulatione & angustia, qua opprimet te hostis tuus, Homo tener inter uos & delicatus ualde, inuidebit fratri suo & uxori, quæ cubat in sinu suo & reliquo sibi filio, ne det eis de carnibus filiorum suorum, quas comedet, eo quod nihil aliud habeat in tribulatione & angustia, qua oppriment te inimici tui intra omnes portas tuas.

Tenera mulier & delicata, quæ non tentauit pedem ponere super terram præ teneritudine & deliciis, inuidebit uiro suo qui cubat in sinu eius & filio

et filio suo et filia sua, secundinam, quae de medio foeminarum egressa est et filios suos, quos genuit. Comedent enim eos clam pro penuria, in tribulatione et angustia, qua opprimet te inimicus tuus intra portas tuas.

Nisi seruaueris et feceris omnia uerba legis huius, quae praescripta sunt in hoc uolumine, et timueris nomen hoc gloriosum et terribile, hoc est, Dominum Deum tuum, mirificabit Dominus plagas tuas, et plagas seminis tui, plagas magnas et perseverantes, infirmitates malas et perseverantes, et conuertet super te omnes morbos Aegypti, quos metuis et adhærebunt tibi. Insuper et quoslibet morbos et plagas, quae non sunt scriptae in uolumine legis huius, inducet Dominus super te, donec te delect, et remanebitis pauci numero, qui prius eratis sicut stellae caeli praemultitudine, quod non audieris uocem Domini Dei tui.

Et sicut ante letatus est Dominus super uos, ut beneficeret uobis, et uos multiplicaret, sic letabitur, ut perdat uos ac delect, ut auferamini de terra ad quam ingredieris possidendam. Disperget te Dominus in omnes populos ab uno fine terrae ad alium, ut seruias ibi diis alienis, quos tu ignoras et patres tui, ligno et lapidi.

In genti-

MOSES ET LEX

In gentibus quoq; illis non quiesces, neq; erit requies uestigio pedis tui. Dabit enim tibi Dominus ibi cor pavidum, & deficientes oculos, & animam consumptã mœrore, & erit uita tua pendens ante te. Timebis nocte & die, & non eris certus de uita tua. Mane dices, quis dabit mihi uesperũ, & uespere, quis mihi dabit mane, propter cordis tui formidmẽ qua terreberis, & propter ea quæ tuis uidebis oculis.

- Deut. 28.** Reducet te Dominus clasibus in Ægyptum, per uiam de qua dixi tibi, ut eam amplius nõ uideres. Ibi uenderis inimicis tuis in seruos & ancillas & non erit qui emat.
- Amos. 8.** Ecce dies uenient, dicit Dominus, & mittam famem in terram, non famem panis, neq; sitim aquæ, sed audiendi uerbum Domini. Et commouebuntur a mari usq; ad mare, & ab aquilone usq; ad orientem circumibunt, querentes uerbũ Domini, & non inuenient. Venient dies, quando desiderabitis uidere unum diem hominis, & non uidebitis. En propono in conspectu uestro hodie benedictionem, & maledictionem, Benedictionem si obedieritis præceptis Domini Dei uestri, quæ ego hodie præcipio uobis. Maledictionem, si non obedieritis præceptis Domini Dei uestri, & recesseritis de uia, quam ego hodie præcipio uobis, ut

TERRENT. 7.

bis, ut ambuletis post deos alienos quos ignoratis.

Lex Adæ facta.

Ex omni ligno Paradisi comede, de ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas. In quocūq; enim die comederis, ex eo morte morieris. Maledictio Eux. Multiplicabo erumnas tuas, & conceptus tuos. In dolore paries filios tuos & sub uiri potestate eris, & ipse dominabitur tibi.

Adæ maledictio.

Quia audisti uocem uxoris tuæ, & comedisti de ligno, ex quo præceperam tibi, dicens, ne comederes. Maledicta terra in opere tuo, In laboribus comedes ex ea cunctis diebus uitæ tuæ. Spinas & tribulos germinabit tibi, & comedes herbas terræ. In sudore uultus tui uesceris pane tuo, donec reuertaris in terram de qua sumptus es, quia puluis es, & in puluerem reuerteris. Gen. 3.

Maledictus omnis qui non permanserit in omnibus quæ scripta sunt in libro legis, ut faciat ea. Deut. 27. Gal. 3.

Maledicti qui declinant a mandatis tuis. Psal. 118.

Maledictus qui confidit in homine, & ponit carnem brachii sui, & a Domino recedit cor eius.

Benedictus qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia eius.

Maledictus omnis hypocrita. Iob.

Ve genti peccatrici, populo gravi iniquitate, Esa. 1.

B semini

MOSES ET LEX

Esa. 5.

semini nequam, filiis sceleratis.

Vae qui coniungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis, usq; ad terminum loci.

Vae qui cōsurgitis mane ad ebrietatem sectandam, & potandum usq; ad uesperam. Cithara & lyra, & tympanum, & tibia, & uinum in conuiuiis uestris, & opus Domini non respicitis, nec opera manuum eius consideratis.

Vae qui trahitis iniquitatē in funiculis uanitatē, & quasi uinculum plaustri peccatum.

Vae qui dicitis malum bonum, & bonum malum, ponētes tenebras lucem, & lucem tenebras, ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum.

Vae qui sapientes estis in oculis uestris, et coram uobismetipsis prudentes.

Vae qui potentes estis ad bibendum uinum, & uiri fortes ad miscendam ebrietatem. Qui iustificatis impium pro muneribus, & iusticiam iusti aufertis ab eo. Abiecerunt enim legem Domini exercituum, & eloquium sancti Israel blasphema uerunt. Ideo iratus est furor Domini in populum suum, & extendit manum suam super eum, & percussit eum &c.

Vae his

TERRENT. 8.

Væ his qui condunt leges iniquas, & scriben= Esa. 10.
tes iniusticiam scripserunt, ut opprimeret in iu=
dicio pauperes, & uim facerent cause humilium
populi mei, ut essent uiduæ præda eorum, & pu=
pillos diriperent.

Væ filii desertores, dicit Dominus, ut facere= Esa. 30.
tis consilium, & non ex me, & ordiremini te=
lam, & non per spiritum meum, ut adderetis pec=
catum super peccatum.

Væ qui descendunt in Ægyptum ad auxili= Esa. 31.
um in equis sperantes.

Væ uobis diuitibus, q̄ habetis cōsolationē ue= Lucæ. 6.

Væ uobis qui saturi estis, quia esurietis. (strā

Væ uobis qui ridetis nunc, quia lugebitis &
flebitis.

Væ uobis cum benedixerint uobis omnes ho=

Væ duplici corde. (mines. Apo. 3.

Væ uæ uæ habitantibus in terra.

Summa. Et nunc Israel, quid Dominus Deus Deut. 10.
tuus petit a te? nisi ut timeas Dominum Deum
tuum, & ambules in uis eius, & diligas eum, ac
seruias Domino Deo tuo, in toto corde tuo, & in
tota anima tua, custodiasq; mandata Domini, quæ
ego præcipio tibi, ut bene sit tibi.

Declina a malo & fac bonum.

Psal. 33.

Hæc fac & uiues.

Lucæ. 10.

MOSES ET LEX
HOMO DESPERAT

Psal. 118. **T**V mandasti Domine, mandata tua custodiri nimis. Ego cum in me descendo, & me pede meo metior, inuenio me facere & seruare mandata Domini non posse. Scimus enim, quia lex spiritalis est, Ego autem carnalis sum, uenundatus sub peccato. Quod enim operor non intelligo. Non enim quod uolo bonum, hoc ago, sed quod odio, malum, illud facio. Si autē quod nolo, illud facio, consentio legi, quoniā bona est. Nunc autem iam non ego operor illud, sed habitans in me peccatum. Scio enim, quia non habitat in me, hoc est, in carne mea bonum. Nam uelle adiacet mihi, Perficere autem bonum non inuenio. Condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem. Video autē aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae, & captiuantem me in lege peccati, quae est in membris meis. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Caro concupiscit aduersus spiritū, spiritus aduersus carnem.

Gala. 5.

Et trahit inuitum noua uis, aliudq; Cupido.
Mens aliud suadet, uideo meliora, proboque
Deteriora sequor.

TERRENT. 9.

Vt iā seruaris bene corpus, adultera mens est.

Nitimur in uetitū semp cupimusq; negata, &

Quāto magis tegitur, tāto magis aestuat ignis.

Naturam expellas furca tamen usq; recurrit.

Nemo sine uiciis nascitur.

Facilis descensus Auerni.

Noctes atq; dies patet atri ianua ditis. (ras.)

Sed reuocare gradū superasq; euadere ad au-

Hoc opus hic labor ē, pauci quos æquus amauit

Iuppiter aut ardens euexit ad æthera uirtus,

Dīs geniti potuere.

Nemo bonus, nisi solus Deus, Ergo omnis ho
mo malus. Ecce enim in iniquitatibus conceptus
sum, & in peccatis cōcepit me mater mea. Quod
natū est ex carne, caro est. Quid est omnis caro,
ut audiat uocem Dei uiuentis, qui de medio ignis
loquitur, sicut nos audiuius, & posimus uiue-
re?

Luce. 11.

Psal. 50.

Ioan. 3.

Deut. 5.

Qui de terra est, de terra loquitur.

Ioan. 5.

Qui secundum carnem sunt, quæ carnis sunt
sapiunt. Prudentia carnis, mors est & inimica
Deo. Legi enim Dei non subditur, nec potest.

Roma. 8.

Qui autem in carne sunt, Deo placere non pos-
sunt. Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius
quasi flos agri, exiccatum est fœnum, & ceci-

Esa. 40.

MOSES ET LEX

dit flos, quia spiritus Domini sufflauit in eo.

- Eccle. 1. Vanitas omnis homo, Vanitas uanitatum, & omnia uanitas.
 Natura omnes sumus filii iræ.
- Gene. 8. Sensus & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua.
- Gene. 6. Cuncta cogitatio cordis intenta est ad malum omni tempore.
- Iere. 17. Prauum est cor hominis & inscrutabile.
2. Cor. 3. Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis.
- Ioan. 3. Non potest homo accipere & facere a se quicquam. Quæ utilitas in carne mea, dum descendendo in corruptionem? Psal. 29.
- Matt. 7. Non potest arbor mala, bonos fructus facere.
- Iere. 13. Si mutare potest Æthiops pellem suam, aut Pardus uarietates suas, Et nos poterimus bene facere, cum didicerimus malum.
- Sapient. 5. Nos nati continuo desinimus esse.
- Esa. 59. Opera nostra, opera inutilia.
- Iere. 4. Sapientes sumus ut faciamus mala, bene autem facere nescimus.
2. Timo. 3. Sumus ad omne opus bonum reprobis.
- Esa. 1. Omne caput languidum, & omne cor mœrens, A planta pedis usq; ad uerticem, non est in nobis sanitas.

Omnes

- Omnes sunt hypocrite & prauis, & uniuersa
 sum os locutum est stulticiam. Esa. 9.
- Pedes nostri in malum currunt. Esa. 59.
- Ecte omnes iniusti, & uana opera nostra. Eodē. 41.
- Peccauimus cum patribus nostris.
- Patrem sequitur sua proles.
- Homo sum, humani nihil a me alienum puto.
- Facti sumus ut immundi omnes nos, & quae Esa. 64.
- si pannus menstruatae uniuersae iusticiae nostrae.
- Omnis uia uiri recta sibi uidetur, nouissima
 autem eius ducunt ad mortem.
- Non est uiri, dirigere gressus suos. Iere. 10.
- Septies in die cadit iustus. Prouer.
- Nullus per se apud te innocens est.
- Non est iustus coram Deo.
- Non iustificabitur in conspectu eius omnis Psal. 142.
 uiuens.
- Cum fecimus quod debuimus, tamen inutiles Luca. 17.
 serui sumus.
- Non est iustus, qui non peccat.
- Quis dicit mundus sum a peccato? & mundum
 est cor meum?
- Non est qui faciat bonum, non est usq; ad
 unum.
- Omnes declinauerunt, simul inutiles facti
 sunt.

MOSES ET LEX

Nullus intelligit, nullus requirit Deum.

Esai. 53. Omnes peccauerunt, & destituuntur gloria Dei. Omnes quasi oves errauimus, vnusquisq; in uiam suam declinauit. Omnis homo mendax. Totus mundus in maligno positus est.

IAM AVTEM CVM CERTVM ET in professo est, uires nostras & uniuersa opera, etiam optima non sufficere ad seruanda Dei mandata, adeo nec ad minimum, Ergo secundum eius sententiam maledictus & damnatus sum, atq; eternis cruciatibus & horroribus inferni & perpetue mortis obnoxius sum. Priuatus omni gaudio, omni solatio, adeo conspectu Dei, omnis letitiæ speculo & fonti, illuc desperabundus prosternor & prolabor. Heu mihi, heu me misero, quid dicam, aut quid respondebo, quid pro excusatione adducam cum ipse prudēs fecerim? Nulla apud me spes reliqua est. Vana salus hominis. Quo me uertam? Respiro. Vna tamen spes superest, Domini est salus. Magna mihi spes est in bonitate Dei, Quoniam misericordia eius super omnia opera eius. Confitebor aduersum me iniusticiam meam Domino, & ipse remittet iniquitatem peccati mei. Pœnitentiam agam in sacco & cinere, in fletu & planctu, lectum meum lachrymis rigabo. Surgam & ibo ad ipsum, ac dicam.

cam. Pater peccaui in cœlum & coram te, & non sum dignus uocari filius tuus. Et nisi peccassem, tu quid concedere posses? Nam delictum commendabilem facit tuam gratiam.

Domine, propicius esto mihi peccatori. Luce. 18.

Domine, si uis potes me mundare. Matt. 8.

Iesu fili David miserere nobis.

Domine, salua nos perimus. Parce Domine parce populo tuo. Ioelis. 2.

Adiuuā nos Deus salutaris noster, & propter Psal. gloriam nominis tui Domine libera nos, spes omnium finium terræ, & in mari longe. Sana Domine animam meam, quia peccaui tibi.

Saluum me fac Deus quoniam intrauerunt Psal. 68. aquæ usq; ad animam meam.

Infixus sum in limo profundi, & non est substantia.

Veni in altitudinem maris, & tempestas dimersit me.

Laboraui clamans, rauca facta sunt fauces meæ, defecerunt oculi mei, dum spero in Deum meum.

Sagittæ tuæ infixæ sunt mihi, & confirmasti Psal. 37. super me manum tuam.

Non est sanitas in carne mea a facie iræ tuæ, non est pax ossibus meis, a facie peccatorum meorum.

MOSES ET LEX

Quoniam iniquitates meae supergressae sunt caput meum, sicut onus graue grauatae sunt super me.

Miser factus sum, & curuatus sum usque in finem, tota die contristatus ingrediebar.

Psal. 114.

Circumdederunt me dolores mortis, & pericula inferni inuenerunt me.

Psal. 21.

Deus meus, deus meus respice in me, quare me dereliquisti? Longe a salute mea, uerba delictorum meorum.

Deus meus clamabo per diem, & non exaudies? & nocte & non ad insipientiam mihi.

Tu autem in sanctitate habitas laus Israel, in te sperauerunt patres nostri, sperauerunt & liberasti eos.

Ad te clamauerunt, & salui facti sunt, in te sperauerunt, & non sunt confusi.

Tu es qui extraxisti me de uentre, spes mea ab uberibus matris meae, in te proiectus sum ex utero.

De uentre matris meae deus meus es tu, ne discesseris a me.

Quoniam tribulatio proxima est, quoniam non est qui adiuuet me.

Sicut aqua effusus sum, & dispersa sunt omnia ossa mea.

Factum

TERRENT.

12.

Factum est cor meum tanquam cera liquefscens,
in medio uentris mei.

Aruit tanquam testa uirtus mea, & lingua mea
adhaesit faucibus meis, & in puluerem mortis
deduxisti me.

Hydria repleta est aqua usque ad summum. Ioan. 7.
Tempus partus aduenit, & uires parturientis
non sufficiunt. 4. Reg. 19. Esa. 36.

Exurge, quare obdormis Domine? exurge &
ne repellas in finem, quare faciem tuam auertis,
obliuisceris misericordiae tuae?

MISERERE mei Deus, secundum magnam Psal. 51.
misericordiam tuam, & secundum multitudinem
miserationum tuarum, dele iniquitatem meam.

Amplius laua me ab iniquitate mea, & a pec-
cato meo munda me.

Quoniam iniquitatem meam ego cognosco,
& peccatum meum contra me est semper.

Tibi soli peccaui, & malum coram te feci, ut
iustificeris in sermonibus tuis, & uincas cum iu-
dicaris.

Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, &
in peccatis concepit me mater mea.

Ecce enim

MOSES ET LEX

Ecce enim ueritatem dilexisti incerta & oculta sapientiæ tuæ manifestasti mihi.

Asperges me Domine hyssopo, & mundabor lauabis me & super niuem dealbabor.

Auditui meo dabis gaudium & laticiam, & exultabunt ossa humiliata.

Auerte faciem tuam a peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele.

Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in uisceribus meis.

Ne prouicias me a facie tua, & spiritum sanctum tuum ne auferas a me.

Redde mihi laticiam salutaris tuæ, & spiritus principali confirma me.

Docebo iniquos uias tuas, & impii ad te conuertentur.

Libera me de sanguinibus, Deus Deus salutis meæ, & exultabit lingua mea iusticiam tuam.

Domine labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam.

Quoniam si uoluisses sacrificium dedissem. utiq; holocaustis non delectaberis.

Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non despicies.

Non intres in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur in cōspectu tuo omnis uiuens.

Dominator

Dominator Domine Deus misericors & Exo. 10.
 clemens, paciens, & multæ miserationis, & ue=
 rax, qui custodis misericordiam in milia, qui au=
 fers iniquitatem & scelera atq; peccata, nullusq;
 per se apud te innocens est. Manus tuæ fecerunt
 me, & plasmauerunt me totum & c. Iob. 10. Cog
 nosce quæso figmentum tuum. Memorare quæ sit Psal. 88.
 nostra substantia Domine, & quia non uane cõ=
 stituiisti omnes filios hominum. Quid causæ con=
 tra folium quod a uento rapitur, ostendis poten=
 tiam tuam, & stipulam siccam persequeris? Scri=
 bis contra me amara, & consumere me uis pec=
 catis adolescentiæ meæ. Posuisti in neruo pedem
 meum, & obseruasti omnes semitas meas, & ue=
 stigia pedum meorum considerasti, Qui quasi pu=
 tredo consumendus sum, & quasi uestimentum
 quod comeditur a tinea.

Parce mihi Domine, nihil enim sunt dies Iob. 7.
 mei. Quid est homo, quia magnificas eum, aut po=
 nis erga eum cor tuum? Visitas eum diluculo, &
 subito probas illum. Homo natus de muliere, bre=
 ui uiuens tempore, repletur multis miseriis. Qui
 quasi flos egreditur, & conteritur, & fugit ue=
 lut umbra, & nunq̄ in eodem statu permanet. Et
 dignū ducis super huiuscemodi aperire oculos
 tuos, & adducere eum tecum in iudicium? Quis
 potest

MOSES ET LEX

- Iob .10. potest facere mundum de immundo conceptum
 semine ? nonne tu qui solus es ? Nunquid bonum
 tibi uidetur, si calumniaris & opprimas me, opus
 manuum tuarum ? consilium impiorum adiuues ?
- Iob. 9. Vere enim scio, quod non iustificetur homo
 cōparatus tibi, Si uoluerit contendere tecum, nō
 poterit tibi respondere unum pro mille.
- Daniel. 3. Peccauimus & inique egimus, recedentes a
 te, & deliquimus in omnibus, & præcepta tua nō
 audiuimus, nec obseruauimus, nec fecimus sicut
 præceperas nobis, ut bene nobis esset. Omnia er-
 go quæ induxisti super nos, & uniuersa quæ fe-
 cisti nobis in uero iudicio fecisti. Ne confundas
 nos, sed fac nobiscum iuxta mansuetudinem tuā,
 & secundum multitudinem misericordie tuæ. Et
 erue nos in mirabilibus tuis, & da gloriam no-
 mini tuo domine. Tibi Domine iusticia, nobis
 autem confusio faciei. Iustus dominus Deus no-
 ster in omnibus operibus suis. Propter temetip-
 sum inclina Deus meus aurem tuā & audi. Ape-
 ri oculos & uide desolationem nostram.
- Esa. 63. Tu Domine pater noster, & redemptor no-
 ster, a seculo nomen tuum. Quare errare nos
 fecisti ? Domine de uis tuis, indurasti cor no-
 strum

nostrum ne timeremus te. Et nunc Domine pater
 noster es tu, nos uero lutum &c. Quare me po= Hiob. 7.
 fuisti contrarium tibi. & factus sum mihi met ipsi
 grauis? Utinam dirumperes caelos & descen=
 deres. Esa. 64. Mitte Domine quem missurus es.
 Exo. 4. Emitte agnum Domine, dominatorẽ ter=
 re. Veni Domine & noli tardare, relaxa faci=
 nora plebis tuae. Veni Domine, & uisita nos in
 pace, ut letemur coram te corde perfecto.

Domine probasti me & cognouisti me, tu Psal. 138.
 cognouisti sessionem meam & resurrectionem
 meam.

Tu intellexisti cogitationes meas de longe, se=
 mitam meam & funiculum meum inuestigasti.

Et omnes uias meas preuidisti, quia nõ est ser=
 mo in lingua mea.

Eccce domine tu cognouisti omnia nouissima et
 antiqua, tu formasti me & posuisti super me ma=
 nam tuam.

Mirabilis facta est scientia tua ex me, confor=
 tata est, non potero ad eam.

Quo ibo a spiritu tuo, & quo a facie tua fu=
 giam?

Si ascendero in caelum tu illic es, si descende=
 ro in infernum ades.

Si assump=

MOSES ET LEX

Si assumpsero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris.

Etiam illic manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua.

Et dixi, forsitan tenebræ conculcabunt me, etiam nox illuminatio mea in deliciis meis.

Quia tenebræ non obscurabuntur a te, & nox sicut dies illuminabitur, sicut tenebræ illius ita & lumen huius.

Quia tu possedisti renes meos, suscepisti me ex utero matris meæ.

Confitebor tibi quia terribiliter magnificatus es, mirabilia opera tua, & anima mea cognoscit nimis.

Non est occultatum os meum a te quod fecisti in occulto, & substantia mea in infimis terræ.

Imperfectum meum uiderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur, dies formabuntur, & nemo in eis.

Mihi autem nimis honorati sunt amici tui Deus, nimis confortati sunt principatus eorum.

Di numerabo eos, & super arenam multiplicabuntur, exurrexi & adhuc sum tecum.

Si occideris deus peccatores, uiri sanguinum declinate a me.

Quia litigatores estis ad disceptationes, accipientes

piant in uanum ciuitates tuas.

Nonne qui oderunt te domine odi, & super inimicos tuos extabesceram?

Perfecto odio oderam illos, inimici facti sunt mihi.

Proba me deus & scito cor meum, interroga me & cognosce semitas meas.

Et uide si uia iniquitatis in me sit, & deduc me in uia eterna.

O R A T I O M A N A S S E .

Domine Deus omnipotens patrum nostrorum, Abraham, Isaac & Iacob, & seminis eorum iusti, qui fecisti cœlum & terram, cum omni ornatu eorum, qui signasti mare uerbo præcepti tui, qui conclusisti abyssum, & signasti terribili & laudabili nomine tuo, quem omnes pauent, & tremunt a uultu uirtutis tuæ, & insustentabilis ira super peccatores comminationis tuæ, immensa uero & inuestigabilis misericordia promissionis tuæ, quoniam tu es altissimus super omnem terram, longanimis & multum misericors, & pœnitens super malitiam hominum, Tu autem Domine secundum bonitatem tuam promisti pœnitentiam remissionis peccatorum, & tu Deus iustorum

Remissio
peccatorum

MOSES ET LEX

storum, non posuisti poenitentiam iustis, Abraham, Isaac & Iacob, his qui tibi non peccauerunt, Quoniam peccaui super numerum harenarum maris, multiplicatae sunt iniquitates meae, incurvatus sum multo uinculo ferri, & non est respiratio mihi, quia excitavi iracundiam tuam. & malum coram te feci. Statuens abominaciones, & multiplicans offensiones. Et nunc flecto genua cordis mei, precans a te bonitatem domine. Peccaui Domine peccaui, & iniquitatem meam agnosco. Peto, rogans te Domine, remitte mihi, remitte mihi. Ne simul perdas me cum iniquitatibus meis, neque in aeternum reserues mala mihi, quia indignum saluabis me, secundum magnam misericordiam tuam. Et laudabo te semper omnibus diebus uitae meae, quoniam te laudat omnis uirtus caelorum, & tibi est gloria in secula seculorum. Amen.

Etiam si me occideris utique in te sperabo, Quoniam misericordia tua super omnia opera tua. In ipsa correptione memor es misericordiae. Oculi tui in pauperem respiciunt, Palpebrae tuae interrogant filios hominum.

Psal. 87.

Pauper sum ego, & in laboribus a iuuentute mea. Super me confirmatus est furor tuus, & omnes fluctus induxisti super me.

Clamauit

Clamaui ad te Domine, tota die expandi manus meas ad te. Nunquid mortuis facies mirabilia, aut medici suscitabunt, & confitebuntur tibi?

Nunquid narrabit aliquis in sepulchro misericordiam tuam, & ueritatem tuam in perditione? Ego ad te Domine clamaui, & mane oratio mea praeueniet te. Ut quid Domine repellis animam meam, auertis faciem tuam a me?

De profundis clamaui ad te Domine, Domine exaudi uocem meam.

Fiant aures tuae intendentes in uocem deprecationis meae.

Si iniquitatem obseruaueris domine, Domine quis sustinebit.

Quia apud te propiciatio est, & propter nomen tuum exspectaui te domine.

Exspectauit anima mea in uerbo eius, sperauit anima mea in dominum.

A custodia matutina usque ad noctem, a custodia matutina speret Israel in dominum.

Quia apud dominum misericordia, & copia est apud deum redemptio. Et ipse redimet Israel, ex omnibus iniquitatibus eius.

Conuertere nos Deus salutaris noster, & auerte iram tuam a nobis, Ostende nobis Domine misericordiam

MOSES ET LEX

ricor diam tuam, Et salutare tuum da nobis.

Ad te leuau i oculos meos, qui habitas in
caelis.

Ecce sicut oculi seruorum ad manus dominorum
suorum.

Sicut oculi ancillae ad manus domine suae, ita
oculi nostri ad dominum deum nostrum donec mi
sereatur nostri.

Miserere nostri domine miserere nostri, quia
multum repleti sumus despectione.

Multum repleta est anima nostra, opprobriis
abundantibus & despectio superbis.

SACRA MIHI ANCORA EST
uerbum tuum Domine, tu siquidem ipsa ueritas
es, mentiri nequis, ergo tuis stabis promissis, cum
inquis, Petite & accipietis, In die tribulationis
tuae inuocabis me, & ego eruam te, & honorifi
cabis me. Iubes nos te habere Deum, te inuocare,
tibi fidere. De uiribus meis ad facienda tua man
data facile despero, & (quod tua gloria est) ad
misericordiam tuam adcurro, quam mihi non po
tes, etiamsi uoles, denegare, Quonia promissisti,
ergo debes, & dabis. Non me peccatorem indig
num, sed te respicio promittentem. Nihil me mo
uet, quod interim mihi caro suggerit, an sim fili
us here

TERRENT. 17.

us hereditarius & predestinatus. Satis magni
 argumenti mihi est, me tuum esse filium, quod hūc
 mihi per spiritum sanctū te petendi das affectum,
 Qui spiritu Dei agūtur, hi sunt filii Dei. Ex ani=
 mo te adoro, peto & obsecro, Ergo ducor spiri=
 tu tuo, & sum filius tuus. Porro etiamsi aliquādiu
 dissimules, non potes tamen perpetuo paternum
 tuum erga me deponere adfectum. Non potes, cū
 te peto panem, dare lapidem, quoniam natura bo=
 nus es, dabis igitur bona, bona rogantibus & spi=
 ritum bonum petentibus te. Docent hoc me tot
 exempla piorum, quos exaudisti petentes. Ego te
 peto, ergo me exaudies. Audiam quid loquatur
 in me Dominus Deus, quoniam loque=
 tur pacem super plebem su=
 am, &c. Psal. 84.

MOSES ET LEX
EVANGELIUM
ERIGIT, ET CONSOLA=
tur hominem.

CHRISTI PRECONES.

- scilicet
præcepta
sen legem
1. Ioan. 2. **H**æc scribo uobis, ut non peccetis, Sed si quis
peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem
Iesum Christum iustum, & ipse est propitiatio,
pro peccatis.
- Acto. 10. Huic omnes Prophete testimonium perhibent,
remissionem peccatorum accipere per nomen eius,
omnes qui credunt in eum, Qui factus est nobis
sapientia a Deo, & iusticia & sanctificatio &
redemptio. Nec enim aliud nomen est sub caelo
datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri.
- Roma. 3. Causati sumus Iudeos & Græcos, omnes sub
peccato esse. Conclufit Deus omnia sub peccato.
Rom. 3. ut omnium misereatur, Vt omne os obstruatur,
& subditus fiat omnis mundus Deo, & sileat omnis
Zach. 2. nis caro a facie Dei, quia non iustificatur ex operibus
legis omnis caro coram illo. Per legem enim
Rom. 3. cognitio peccati, Nunc autem sine lege iusticia
Dei manifestata est, testificata a lege & Prophetis

tis. Iusticia autem Dei per fidem Iesu Christi
 in omnes, & super omnes qui credunt in ip=
 sum. Non enim est distinctio, Omnes pecca=
 runt & egent gloria Dei. Iustificati gratis per
 gratiam ipsius, per redemptionem quæ est in
 Christo Iesu, quem proposuit Deus propiciatio=
 nem, per fidem in sanguine ipsius ad ostensio=
 nem iusticiæ suæ, propter remissionem præceden=
 tium delictorum, in sustentatione Dei, ad osten=
 sionem iusticiæ eius in hoc tempore, ut sit ipse iu=
 stus, & iustificans eum, qui ex fide est Iesu Chri=
 sti.

Arbitramur enim iustificari hominem per
 fidem, sine operibus legis.

Credidit Abraham Deo & reputatū est illi Roma. 4.
 ad iusticiam. Non est autem scriptum propter ip=
 sum tantum, sed & propter nos, quibus reputa=
 bitur credentibus in eū, qui suscitavit Iesum Chri=
 stum Dominum nostrum a mortuis. qui traditus
 est propter delicta nostra, & resurrexit propter
 iustificationem nostram.

Iustificati igitur ex fide, pacem habemus ad Roma. 5.
 Deum per Dominum nostrum Iesum Christum,
 per quem accessum habemus per fidem in grati=
 am

MOSES ET LEX

am istam, in qua stamus & gloriamur in spe gloriae Dei.

Roma. 8. Nihil ergo nunc damnationis est his, qui sunt in Christo Iesu, qui non secundum carnem ambulat. Lex enim spiritus uitae in Christo Iesu, liberavit me a lege peccati & mortis. Nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem. Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnavit peccatum in carne, ut iustificatio legis impleretur in nobis, qui non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum.

Si Deus pro nobis, quis contra nos? Qui etiam proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam omnia nobis cum illo donavit?

Quis accusabit aduersus electos Dei? Deus qui iustificat. Quis est qui condemnet? Christus, qui mortuus est, imo qui & resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis. Quis nos separabit a charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an periculum, an persecutio, an gladius?

2. Co. 5. Charitas enim Christi urget nos, existimantes hoc, quoniam si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt. Et pro omnibus mortuus est

us est Christus, ut & qui uiuunt, iam non sibi ui-
uant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est & resur-
rexit.

Eum qui non nouerat peccatum, pro nobis
peccatum fecit, ut nos efficeremur iusticia Dei
in ipso.

Si enim data esset lex quæ posset uiuificare, Gala. 5.
uere ex lege esset iusticia. Sed conclusit scriptura
omnia sub peccato, ut promissio ex fide Iesu Chri-
sti daretur credentibus. Priusquam autem ueni-
ret fides, sub lege custodiebamur, cõclusi in eam
fidem, quæ reuelanda erat. Itaq; lex pædagogus
noster fuit in Christo, ut ex fide iustificemur. At
ubi uenit fides, iam non sumus sub pædago.

Omnes enim filii Dei estis per fidem, quæ est in
Christo Iesu. Quicumq; enim in Christo bapti-
zati estis, Christum induistis. Non est Iudeus,
neq; Græcus, non est seruus, neq; liber, nõ est ma-
culus, neq; femina, Omnes enim unum estis in
Christo Iesu. Si autem uos Christi, ergo semen
Abrahæ estis, secundum promissionem hæredes.

Vbi uenit plenitudo temporis, misit Deus fili- Gala. 4.
um suum, factum ex muliere, factum sub lege,
ut eos qui sub lege erant redimeret, ut adoptio-
nem filiorum reciperemus, Quoniã estis filii Dei,
C v misit

MOSES ET LEX

misit Deus spiritum filii sui in corda uestra, clamantem Abba pater.

Ephe. 2. Deus qui diues est misericordia, propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, cum essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in Christo, cuius gratia estis saluati, & conresuscitauit & confedere fecit in cœlestibus in Christo Iesu, ut ostenderet in seculis superuenientibus abundantes diuitias gratiæ suæ, in bonitate super nos Christo Iesu. Gratiæ enim estis saluati, per fidem, & hoc non ex uobis, Dei donum est, non ex operibus, ne quis gloriatur.

Ephe. 2. Christus legem mandatorum decretis euacuauit, Et Petrus una cum cæteris Apostolis legem eleuauit & aboleuit cum inquit. Nunc ergo

Acto. 15. quid tentatis Deum, imponere iugum super ceruices discipulorū, quod neq; nos, neq; patres nostri potuimus portare? Sed per gratiam Domini nostri Iesu Christi credimus saluari, quemadmodum illi.

Colof. 1. Deus eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filii dilectionis suæ, in quo habemus redemptionem & remissionem peccatorum, qui est imago Dei inuisibilis, primogenitus omnis creaturæ, quoniam in ipso condita sunt uniuersa, in cœlis & in terra, uisibilia & inuisibilia

bilis, siue throni, siue dominationes, siue principatus, siue potestates, omnia per ipsum & in ipso creata sunt. Et ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant. Et ipse est caput corporis ecclesie, qui est principium, primogenitus ex mortuis, ut sit in omnibus ipse primatum tenens. Quia in ipso complacuit omnem plenitudinem diuinitatis inhabitare & per eum reconcillari omnia, in ipsum pacificans omnia per sanguinem crucis eius, siue quæ in cælis, siue quæ in terris sunt.

Hoc enim bonum est & acceptum coram saluatore nostro Deo, qui omnes homines uult saluos fieri, & ad agnitionem ueritatis uenire. Vnus enim Deus unus & mediator Dei & hominum. Homo Christus Iesus qui dedit redemptionem semetipsum pro nobis omnibus. 1. Timo. 2.

Christus assistens pontifex futurorum bonorum, per amplius et profectius tabernaculum nõ manufactum, id est non huius creationis, neque per sanguinem hyrcorum aut uitulorum, sed per proprium sanguinem introiuit semel in sancta, æterna redemptione inuenta. Ebre. 9.

Scitote quod nõ corruptilib. auro uel argẽto redempti estis, de uana uestra cõuersatiõe patr= 1. Pet. 1.
ne

MOSES ET LEX

ne traditionis, sed precioso sanguine, quasi agni incontaminati & immaculati Christi.

- 1. Pet. 3.** Sanguis Iesu Christi filii Dei emundat nos ab
1. Ioan. 1. omni peccato. Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & ueritas in nobis non est. Si confiteamur peccata nostra, fidelis est & iustus, ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate.
- Roma. 5.** Lex subintrauit ut abundaret peccatum, Vbi autem abundauit delictum, superabundauit & gratia, ut sicut regnauit peccatum in morte, ita & gratia regnet per iusticiam in uitam eternam per Iesum Christum dominum nostrum.
- Roma. 10** Finis legis Christus est, ad iusticiam omni credenti.
- 1. Timo. 1.** Fidelis sermo & omni acceptione dignus, quia Christus Iesus uenit in hunc mundum, peccatores saluos facere.

Testimonia

T E S T I M O N I A

PROPHETARVM DE CHRIS-
TO, ET EVANGELI-
um ex Veteri testa-
mento.

I Nimicitias ponã inter te & mulierem, & inter Gene. 3.
semen tuum & semen illius, ipsum conteret
caput tuũ, & tu insidiaberis calcaneo eius. Oric= Nume. 24
tur stella ex Iacob, & consurget uirga de Israel.

Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de
fœmore eius, donec ueniat qui mittendus est, & Gene. 49.
ipse erit expectatio gentium.

Prophetam de gente tua, & de fratribus tu-
is, sicut me, suscitabit Dominus Deus tuus, ipsum Deut. 18.
audies.

Dominus transtulit peccatum tuum, non mo- 1. Reg. 12.
rieris.

Factus est sermo Domini ad Esaiam dicens. 4. Re. 20.
Reuertere, & dic Ezechie duci populi mei. Hæc
dicit Dominus Deus Dauid patris tui. Audiui ora-
tionem tuam, & uidi lachrymam tuam, & ecce
sanauit te; Die tertio ascendes templum Domini,
& addam diebus tuis quindecim annos. Sed &
de manu Assyriorum liberabo te, & ciuitatem
hanc

MOSES ET LEX

hanc, & protegam urbem istam, propter me, &
propter Dauid seruum meum.

Tobia. 5. Forti animo esto, in proximo est, ut a Deo
cureris.

Gene. 22. Et, benedicentur in eo omnes tribus terræ.
Iuxta est Dominus his qui tribulato sunt cor^{as}

Psal. 33. de, & humiles spiritu saluabit.

Multæ tribulationes iustorum, & de omni^{as}
bus his liberabit eos Dominus.

Psal. 144. Prope est Dominus omnibus inuocantibus
eum, omnibus inuocantibus eum in ueritate.

Voluntatem timentium se faciet, & deprec^{as}
tionem eorum exaudiet, & saluos faciet eos.

Psal. 36. Cum ceciderit iustus, non collidetur, quia Do
minus supponit manum suam.

Reuela Domino uiam tuam, & spera in eo, &
ipse faciet.

Ecce oculi Domini super iustos, & aures ei^{as}
us in preces eorum.

Psal. 120. Ecce non dormitabit neq; dormiet qui custo
dit Israel.

Psal. 45. Deus noster refugium & uirtus, adiutor in
tribulationibus, &c.

Psal. 95. Beatus uir, cuius Dominus spes eius est.

NON

Non in finem obliuio erit pauperis, patientia Psal. 9.
 pauperis non peribit in finem. Protector est om-
 nium sperantium in se.

Vniuersæ uia Domini misericordia & ueri-
 tas. Misericordia eius super omnia opera eius.

Expecta Dominum uiriliter age, & confor- Psal. 25.
 tetur cor tuum & sustine Dominum.

Quis sperauit in Domino & derelictus est?

Alleuat Dominus omnes qui corruunt, & eri 144.
 git omnes elisos.

Dominus sanat contritos corde, & alligat om 146.
 nes contriciones eorum.

Iurauit Dominus David ueritatem, & non 131.
 frustrabitur eum, De fructu uentris tui ponam su-
 per sedem tuam.

Beneplacitum est Domino super timentes eum, 144.
 & in eis qui sperant super misericordia eius.

Beatus homo qui corripitur a Domino, In- Hiob. 5.
 crepationem Domini ne reprobet, quia ipse uul-
 nerat & medetur, percutit & manus eius sana-
 bunt. Dominus mortificat & uiuificat, deducit Iob. 5.
 ad inferos, & reducit Dominus pauperem fa-
 cit & ditat, humiliat & subleuat.

Fili mi

MOSES ET LEX

Ebrc. 12. Fili mi, noli negligere disciplinam Domini, neq; fatigeris, dum ab eo argueris. Quem enim diligit Dominus castigat, flagellat autem omnem filium quem recipit. In disciplina perseuerate. Tanq̄ filius uobis offert se Deus. Quis enim filius us, quem non corripit pater? Quod si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes, ergo adulteri & non filii estis. Omnis autem disciplina in presenti quidem uidetur non esse gaudii, sed mœroris, postea autem fructum pacatis simum exercitatis per eam reddet iusticia.

Psal. 11.

Esa. 1.

Nisi Dominus exercituum reliquisset nobis semē, quasi Sodoma fuisset, & quasi Gomorrae similes essemus.

Esa. 14.

Prope est ut ueniat tempus eius, & dies eius non elongabuntur.

Esa. 30.

Expectat Dominus ut misereatur uestri, & ideo exaltabitur parcens uobis, quia Deus iudicium Dominus, Beati omnes qui expectant eum.

Plorans nequaquam plorabis, miserans miserabitur tui. Ad uocem clamoris tui, statim ut audierit, respondebit tibi. Inuocabis & Dominus exaudiet, clamabis & dicet, ecce adsum.

Esa. 9.

Paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis, & factus est principatus super humerum eius.

eius, & uocabitur nomen eius, admirabilis, cōsiliarius, Deus fortis, pater futuri seculi, princeps pacis, Multiplicabitur eius imperium, & pacis non erit finis super solium Dauid & super regnum eius, ut confirmet illud & corroboret in iudicio, & iusticia ammodo & usq; in sempiternū.

Parauit Dominus brachium sanctum suum Esa. 52.
in oculis omnium gentium, & uidebunt omnes fines terræ salutare Dei nostri.

Vere languores nostros ipse tulit, & dolores Esa. 53.
nostros ipse portauit. Et nos reputauimus eum quasi leprosum & percussum a Deo & humiliatum. Ipse autem uulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra. Disciplina pacis nostræ super eum, & liuore eius sanati sumus. Omnes nos quasi oues errauimus, unusquisq; in uiam suam declinauit, & posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrorū. Oblatus est, quia ipse uoluit, & non aperuit os suum. Sicut ouis ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram tondente se, obmutescet, & nō aperiet os suum.

Dominabitur tui qui fecit te, Dominus exercituum Esa. 54.
nomen eius, & redemptor tuus sanctus Israel, Deus omnis terræ uocabitur.

D   Ecce

TESTIMONIA

- Esa. 62. Ecce saluator tuus uenit, ecce merces eius est eo, & opus eius coram illo.
- Esa. 59. Ecce non est abbreviata manus Domini, ut saluare nequeat, neq; aggrauata est auris eius, ut non exaudiat.
- Esa. 9. Dominum exercituum ipsum sanctificate, & ipse pavor uester, & ipse terror uester, & erit uobis in sanctificationem, In lapide autem offensionis & petram scandali, duabus donibus Israel, & in laqueum, & in ruinam, habitantibus Hierusalem, Et offendet ex eis plurimi, & cadent & conterentur & irrecientur & capientur.
- Esa. 52. Consurge, consurge, induere fortitudine tua Sion, induere uestimentis gloriae tuae Hierusalem ciuitas sancti, quia non adiciet ultra, ut pertranseat per te incircumcisus & immundus. Excutere de puluere, sede Hierusalem. Solue uincula colli tui captiua filia Sion.
Parauit Dominus brachium suum in oculis omnium gentium, & uidebunt omnes fines terrae salutare Dei nostri. Iste asperget gentes multas super ipsum continebunt reges os suum, Quibus non est narratum de eo, uiderunt, & qui non audierunt, contemplati sunt.
- Esa. 60. Surge illuminare Hierusalem, quia uenit lumen

DE CHRISTO. 24.

men tuum, & gloria Domini super te orta est.
Quia ecce tenebrae operient terram, & caligo po-
pulos, super te autem orietur Dominus, & gloria
eius in te uidebitur.

Ne timeas serue meus Iacob, & ne paueas Is- Iere. 46.
rael, Quia ecce ego saluum te faciam.

Bonus est Dominus sperantibus in eum, ani- Thre. 7.
mae querenti illum. Bonum est praestulari cum si-
lentio salutare Domini. Bonum est uiro cum por-
tauerit iugum ab adolescentia sua.

Spiritus oris nostri Christus Dominus captus Thre. 4.
est in peccatis nostris, cui diximus, in umbra tua
uiuemus in gentibus.

Sicut enim fuit sensus uester ut erraretis a Baruch. 4
Deo, decies tantum iterum conuertentes require-
tis eum. Qui enim induxit uobis mala, ipse rur-
sum adducet uobis sempiternam iucunditatem cum
salute uestra.

Filii Sion, exultate & letamini in Domino Deo Ioel. 2.
uestro, quia dedit uobis doctorem iusticiae, & des-
cendere faciet ad uos imbrem matutinum, & se-
rotinum sicut in principio.

Et omnis qui inuocauerit nomen Domini,
saluus erit.

Venite reuertamur ad Dominum, quia ipse Ose. 6.

D ù cœpit

TESTIMONIA DE

cœpit & saluabit nos, percutiet & curabit nos.
 Viuificabit nos post duos dies, & in die tertia
 suscitabit nos, & uiuemus in conspectu eius, scie
 mus, sequemurq; ut cognoscamus Dominum.

Michea. 7. Non mittet ultra furorem suum, quia uolens
 misericordiam est. Reuertetur & miserebitur no
 stri, Deponet iniquitates nostras, & proiciet in
 profundum maris omnia peccata nostra.

Nahum. 1. Bonus Dominus & confortans in die tribu
 lationis & sciens sperantes in se.

Haba. 2. Veniens ueniet, & non tardabit.

Idem. Iustus ex fide sua uiuet.

Sopho. 3. Lauda filia Sion, iubila Israel. Letare & ex
 ulta in omni corde filia Hierusalem. Abstulit Do
 minus iudicium tuum, auertit inimicos tuos. Rex
 Israel in medio tui non timebis malum ultra, In
 die illa dicetur Ierusalem. Noli timere Sion, non
 dissoluantur manus tue. Dominus Deus tuus in
 medio tui fortis, ipse saluabit.

Zach. 9. Exulta satis filia Sion, iubila filia Ierusalem.
 Ecce rex tuus ueniet tibi iustus, mansuetus, & sal
 uator ipse, pauper, & ascendens super asinam
 & super pullum filii asinae, Et loquetur pacem
 gentibus, & potestas eius a mari usq; ad mare, &
 a fluminibus

a fluminibus usq; ad fines terræ.

IOANNES BAPTISTA.

Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorum. Ego uox clamantis in deserto, parate uiam Domini, rectas facite semitas eius. Esa. 40.
Ioan. 1.
Esa. 57.

Viam facite, prebete iter, declinate a semita, auferete offendicula de uia populi mei, Quia hæc dicit excelsus & sublimis habitans æternitatem & sanctum nomen eius in excelsis, & in sancto habitans, & cum contrito & humili spiritu ut uiuificet spiritum humilium, & uiuificet cor contritorum.

Omnis uallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur. Et erunt praua indirecta, & aspera in uias planas, & uidebit omnis caro salutare Dei. Esa. 4.
Luca. 3.

Ego quidem baptizo uos aqua, prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum, Veniet autem fortior me, qui ante me factus est, cuius non sum dignus soluere corrigiam calciamentorum suorum, ipse uos baptizabit in spiritu sancto & igni, cuius uentilabrum in manu eius, & purgabit aream suam, & congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili. Luca. 3.

D iiii Non

P A T E R

Ioan. 1.

Non sum ego Christus, sed in medio uestrum
stetit, quem uos nescitis. Hic erat quem dixi, qui
post me uenturus est, ante me factus est, quia pri-
or me erat. Et de plenitudine eius accepimus om-
nes, & gratiam pro gratia, quia lex per Mo-
sen data est, gratia & ueritas per Iesum Christum
facta est. Deum nemo uidit unquam. Unigenitus fili-
us, qui est in sinu patris, ipse enarrauit.

Ioan. 3.

Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Ut
manifestetur in Israel, propterea ueni ego in aqua
baptizans. Illum oportet crescere, me autem mi-
nuui. Qui credit in filium, habet uitam eternam,
qui autem incredulus est filio, non uidebit uitam
sed ira Dei manet super ipsum.

P A T E R C O E L E S T I S.

Esa. 49.

Ego Dominus Deus tuus, docens te utilia, qui
bernans te in uia qua ambulas. Utinam attendis-
ses mandata mea, facta fuisset sicut flumen pacis
tua, & iusticia tua sicut gurgites maris. Et fuisset
quasi arena semen tuum, & stirps uteri tui ut lax-
pilli eius. Non dixi semini Iacob frustra, quaerite
rite me. Ego Dominus loquens iusticiam, annun-
cians recta. Quid inuenerunt patres uestri in
me iniqui-

Esa. 45.

Iere. 2.

me iniqui-

me iniquitatis? quia elongauerunt a me, & ambulauerunt post uanitatem, & uani facti sunt. Secundum numerū quippe ciuitatum tuarum erāt Dii tū iuda. Quid uultis mecum iudicio contendere? Omnes dereliquistis me. Frustra percussī filios uestros, disciplinam non receperunt. Esa. 1. Filios enutriui & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me. Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe domini sui, Israel autem me non cognouit, & populus meus non intellexit. Iere. 2. Sacerdotes non dixerūt, ubi est Dominus? & tenentes legem nescierunt me, & pastores præuaticati sunt in me. Et Propheta prophetauerūt in Baal, & idola secuti sunt. Propterea adhuc iudicio contendam uobiscū, & cum filiis uestris disceptabo? Transite ad Insulas Cethim, & uidete, et in Cedar mittite, & considerate uehementer, & uidete si factū est huiuscemodi, si mutauit gens Deos suos, & certe ipsi non sunt Dii. Populus uero meus mutauit gloriam suam in idolū. Obstupefcite cœli super hoc. Duo enim mala fecit populus meus. Me dereliquerunt fontē aquæ uiuæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ cōtinere aquas non ualēt. Arguet te malitia tua, & auersio tua increpabit te. Scito et uide, quia malū & amarū est reliquisse te dominū Deum tuum, & non esse timorem eius apud te.

P A T E R

- Iere. 6.** A seculo confregisti iugum tuum, rupisti uincula tua, & dixisti. Non seruiam. In omni enim colle sublimi, & sub omni ligno frondoso tu prosternaris meretrix. Ecce incircumcisæ aures eorum, & audire non possunt. Ecce uerbum Domini factum est eis in opprobrium, & in canticum oris sui, & non susceperunt illud. Verbum Domini proiecerunt, & sapientia nulla est in eis.
- Iere. 5.** Attendi & auscultauit, nemo quod bonum est loquitur. Nullus est qui agat pœnitentiã super peccato suo, dicens. Quid feci? Omnes cõuersi sunt ad cursum suum, quasi equus impetu uadens ad prelium. Miluus in cœlo cognouit tempus suum, turtur & hirundo & ciconia custodierunt tempus aduentus sui. Populus autem meus non cognouit iudicium Domini. A minore quippe usq; ad maiorem, omnes auariciæ student, & a propheta usq; ad sacerdotem, cuncti faciunt dolum. Et curabant contritionem filie populi mei cum ignominia, dicentes. Pax, pax, & non erat pax. Nõ mittebam Prophetas, & ipsi currebant, non loquebar ad eos, & ipsi prophetabant, Principes tui infideles, socii furum, omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. Pupillo non iudicant, & caussa uiduæ non ingreditur ad eos.
- Iere. 4.** Sapientes sunt ut faciant mala, bene autem facere

cere nescierunt. Qui deuorant plebem meam si- Psal. 13.
 cut escam panis. Omnes corrupti & abomina- & 52.
 biles facti sunt in studiis suis, non est qui faciat
 bonum, non est usq; ad unum. Et nisi ad uos Iere. 7 &
 omnes seruos meos Prophetas, per diem confur- 25.
 gens diluculo, mittensq; & non audistis, neq; in-
 clinastis aures uestras ut audiretis, cum diceret.
 Reuertimini unusquisq; a uia sua mala, & a pes-
 simis cogitationibus uestris, & habitabitis in ter-
 ra, quam dedit Dominus uobis & patribus ue-
 stris a seculo, & usq; in seculum. Et nolite ire
 post Deos alienos, ut seruiatis eis, adoretisq; eos,
 neq; me ad iracundiam prouocetis in operibus
 manuum uestrarum. Audite uocem meam, & ero
 uobis Deus, & uos eritis mihi populus, & am-
 bulate in omni uia, quam mandauit uobis, ut bene
 sit uobis. Si in præceptis meis ambulaueritis, Leui. 26.
 & mandata mea custodieritis, & feceritis ea,
 dabo uobis pluuias temporibus suis, & terra gignet
 germen suum, & pomis arbores replebuntur.
 Apprehendet messium tritura uindemiam, & uin-
 demia occupabit sementem, & comedetis panem
 uestrum in saturitate, & absq; pauore habitabitis
 in terra uestra. Dabo pacem in finibus uestris,
 dormietis, & non erit qui exterreat. Auferam
 malas bestias, & gladius non transibit terminas
 D v uestros

P A T E R.

uestros. Persequimini inimicos uestros, & corruent coram uobis. Persequentur quinq; de uestris centum alienos, & centum de uobis, decem milia. Cadent inimici uestri gladio in conspectu uestro. Respiciam uos, & crescere faciam, multiplicabimini, & firmabo pactum meum uobiscum. Comedetis uetustissima ueterum, & uetera nouis superuenientibus prolicietis. Ponam tabernaculum meum in medio uestri. & non abiiciet uos anima mea. Ambulabo inter uos, & ero Deus uester, & uosq; eritis populus meus. Et non audistis me, uocaui uos, & non respondistis, reflexistis et indurastis ceruicem uestram, & peius operati estis quam patres uestri, ut me ad iracundiam prouocaretis in operibus manuum uestrarum, in malum dilectus meus incrassatus dilatatus recalcitravit uestrum.

Iere. 7. &
25.

Iere. 5.

Esa. 5.

Esa. 30.

Propheta in uentum locuti sunt, & responsum non fuit eis. Abiecerunt legem Domini exercituum, & eloquium sancti Israel blasphemauerunt. Populus enim ad iracundiam prouocans est, & filii mendaces, filii nolentes audire legem Domini. Qui dicunt uidentibus, nolite uidere, & aspicientibus nolite aspicere nobis ea que recta sunt. Loquimini nobis placentia, uidete nobis errores, auferte a me uiam, declinate a me semitam, cesset

cesset a facie nostra sanctus Israel. Percussimus Esa. 28.
 foedus cum morte, & cum inferno fecimus pa=
 ctum. Flagellum inundans cum transierit, nō ue=
 niet super nos, quia posuimus mendacium spem
 nostram & mendatio protecli sumus. Et fuit il=
 lis uerbum meum risui & ludibrio, dicentibus.

Manda, remāda, expecta reexpecta, expecta re=
 expecta. modicum ibi, modicū ibi. Nunquid sup
 his non uisitabo, & in gente tali non ulciscetur Esa. 57.
 anima mea. Nunquid super his non irascar. Iere. 16.

Propterea accensus est furor meus, & circa
 uos de terra uestra, in terram quam ignorastis Iere. 19.
 uos & patres uestri, & seruiistis ibi Diis alienis
 die ac nocte, qui nō dabant uobis requiē. Om=
 nis qui prateriuit terram uestram obstupuit, &
 sibilauit super uniuersa plaga eius. Omnis qui
 audiuit tinniebant ambæ aures eius. Cibauit uos
 carnibus filiorum uestrorum & filiarum uestra=
 rum, & unusquisq; carnes amici sui comedit in
 obsidione & angustia, in qua concluserunt uos
 inimici uestri. Percussi uos peste, fame & gla=
 dio, uisitauit uos omnibus plagis, quas scripsit ser=
 uus meus Moses in libro legis, ut tandem erudi=
 rem uos, sed non conuersi estis ad percutionem Iere. 4. &
 tem uos. Via tue & cogitationes tue fece=
 runt hæc tibi. Iniquitates uestræ declinauerunt
 hæc, &

P A T E R.

- hæc, & peccata uestra prohibuerunt bonū a uobis, quia inuenti sunt in populo meo impij, insidiantes quasi aucupes, ponentes laqueos & pediculas ad capiendos uiros. Sicut decipula plena auibus, sic domus eorum plena dolo. Ideo magnificati sunt & ditati, incrassati sunt & impinguati, & præterierunt sermones pestimi. Locutus sum ad te, in habundantia tui, dixisti, non audiam. Hæc est uia tua, ab adolescentia tua, quia non audisti uocem meā. Iniquitates uestræ diuiserunt inter uos & Deum uestrum, & peccata uestra absconderunt faciem eius a uobis, ne audiret, Manus enim uestræ pollutæ sunt sanguine, & digiti uestri iniquitate. Labia uestra locuta sunt mendacium, & lingua uestra iniquitatē facta est. Non est qui inuocet iusticiam, neque est qui iudicet uere, sed confidunt in nihili, & loquuntur uanitates. Super quo propicius tibi esse poterō? Auferte malum ab oculis meis. &c. Esa. 1. Sed super quo percutiā uos ultra, addentes præuaricationem? Quo magis ego uos percutio, hoc magis indure scitis, & additis peccatum peccato.
- Iere. 22. *Locutus sum ad te, in habundantia tui, dixisti, non audiam.*
- Esa. 59. *Iniquitates uestræ diuiserunt inter uos & Deum uestrum, & peccata uestra absconderunt faciem eius a uobis, ne audiret, Manus enim uestræ pollutæ sunt sanguine, & digiti uestri iniquitate. Labia uestra locuta sunt mendacium, & lingua uestra iniquitatē facta est.*
- Iere. 5. *Super quo propicius tibi esse poterō? Auferte malum ab oculis meis. &c. Esa. 1.*
- Esa. 48. *Scio enim quia præuaricans præuaricaberis, & transgressorem ex utero uocaui te. Sciui quia durus es tu, & neruus ferreus ceruix tua, & frons tua ærea.*

Nunquid

C O E L E S T I S. 29.

Nunquid in sempiternum irascar? & in per- Esa. 57.
petuum litigabo uobiscum. Satis iam satis pater
durus fui.

Propter nomen meum longe faciam furorem
meum, & laude mea infrenabo te, ne intereas? Esa. 48.

Propter me, propter me faciam, ut non blasphe-
mer, & gloriam meam alteri non dabo.

Non propter uos faciam, notum sit uobis. Ezech. 36

Si reuertamini & quiescatis, salui eritis. Esa. 30.

Si poenitentiam egerit gens illa a malo suo Iere. 8.
quod locutus sum aduersus eam, agam & ego poe-
nitentiam super malo quod cogitavi ut facerē ei.

Si autem impius egerit poenitentiam ab om- Ezech. 18
nibus peccatis suis, quæ operatus est, & custodi-
erit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium &
iusticiam, uita uiuet, & non morietur. Omnium
iniquitatum eius, quas operatus est, non recorda-
bor amplius. Nunquid uoluntatis meæ est mors
impii, & non ut conuertatur a uitiis suis & uiuat?

Nolo mortem impii, sed ut conuertatur im- Ezech. 18.
pius a uia sua, & uiuat.

Reuertere auersatrix Israel, & non auertā Iere. 3.

faciem meam a uobis, quia sanctus ego sum, &
non irascar in perpetuum.

Conuer-

P A T E R.

- Iere. 3. Conuertimini filii reuertentes, quia ego uir uester. Et assumam uos & introducam uos in Zion. Et dabo uobis pastores iuxta cor meū, & pascent uos scientia & doctrina. Patrem uocabis me, & post me ingredi non cessabis.
- Esa. 45. Conuertimini ad me, & salui eritis omnes fines terræ, quia ego Deus, & non est alius. In tempore placito exaudiui te, & in die salutis auxilium sum tibi.
- Esa. 49. Reuertimini unusquisq; a uia sua mala, & a pessimis cogitationibus uestris.
- Iere. 25. Reuertatur unusquisq; a uia sua mala, & dirigite uias uestras & studia uestra.
- Osee. 14. Conuerte Israel ad Dominum Deum tuum, quoniam corruisti in iniquitate tua.
- Ioel. 2. Conuertimini ad me in toto corde uestro, in ieiunio & planctu, & scindite corda uestra, & non uestimenta.
- Zach. 1. Conuertimini ad me, & ego cōuertar ad uos.
- Malach. 3. Conuertimini, & uidebitis quid sit inter iustum & impium, & inter seruientem Deo, & nō seruientem ei.
- Orietur uobis timentibus nomen meum, solum iusticie.

Audite me domus Iacob, & omne residuum *Esa. 46.*
 domus Israel. Qui portamini a meo utero qui gestamini a mea uulua. Usque ad senectam ego ipse, & usque ad canos ego portabo. Ego feci, & feram, ego portabo & saluabo.

Nunquid obliuisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui. *Esa. 49.*

Audite audientes me, & comedite bonum, & delectabitur in crassitudine anima uestra. Inclinate aurem uestram, & uenite ad me, audite & uiuet anima uestra, & feriam uobiscum pactum sempiternum, misericordias David fideles. *Esa. 14.*

Ego scio cogitationes, quas cogito super uos *Iere. 29.*
 cogitationes pacis, & non adstrictionis, ut de uobis finem, & pacientiam, & inuocabitis me, & ego exaudiam uos, quæretis me & inuenietis.

Ecce dies uenient & feriam domui Israel, & *Iere. 31.*
 domum Iuda fœdus nouum. Non secundum pactum quod pepigi cum patribus uestris, in die qua apprehendi manum eorum, ut educerem eos de terra Ægypti, pactum quod irritum fecerunt & ego dominatus sum eorum. Sed hoc erit pactum

P A T E R

Etum, quod feriam cum domo Israel. Post dies illos, dabo legem meam in uisceribus eorum, & in corde eorum scribam eam, & ero eis in deum, & ipsi erunt mihi in populum. Et non docebit ultra uir proximum suum, & uir fratrem suum, dicens, Cognosce Dominum. Omnes enim cognoscent me a minimo eorum, usque ad maximum, quia propiciabor iniquitati eorum, & peccati eorum non memorabor amplius.

Esa. 59. Hoc foedus meum cum eis, Spiritus meus qui est in te, &c. Et 54. Sicut in diebus Noe istud mihi est.

Esa. 32. Et dabo eis cor unum & uiam unam, ut timeant me in uniuersis diebus, & bene sit eis, & filiis eorum post eos. Et feriam eis pactum sempiternum, & non desinam eis benefacere, & timorem meum dabo in corde eorum, ut non recedant a me, & letabor super eis, cum bene eis fecero.

Ezech. 36 Cum sanctificatus fuero in uobis, tollam uos de gentibus & congregabo uos de uniuersis terris, & adducam uos in terram uestram. Et effundam super uos aquam mundam & mundabo uos ab omnibus inquinamentis uestris, & ab uniuersis idolis mundabo uos, & dabo uobis cor unum, & spiritum nouum ponam in medio uestri.
Et auferam

CHRISTI PROMISSIO 31.

Et auferam cor lapideū de carne uestra, & dabo uobis cor carneum, & spiritum meum ponam in medio uestri, & faciam ut in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea custodiatis & operemini, & habitabitis in terra, quā dedi patribus uestris, & eritis mihi in populum, & ego ero uobis in Deum, & saluabo uos ex uniuersis iniquamentis uestris.

CHRISTI PROMISSIO,

Consolamini consolamini popule meus. Lo= Esa. 40.
 quimini ad cor Hierusalem, & aduocate eam, quoniā completa est malitia eius, dimissa est iniquitas illius. Suscepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis. Sup montē excelsum ascende tu, qui Euangelizas Zion, exalta in fortitudine uocem tuā q euangelizas Hierusalem. Exalta, noli timere, Dic ciuitatibus Iudæ, Ecce Deus uester, Ecce Dominus Deus in fortitudine uenit, & brachium eius dominabitur. Ecce merces eius cum eo, & opus illius coram illo. Sicut pastor gregem suum pascet, in brachio suo congregabit agnos, & in sinu leuabit, foetas ipse portabit. Prope feci iusticiam meam, & non elongabitur, & salus mea nō morabitur. Dabo in Si= Esa. 46.
 E on salu=

CHRISTI.

Deut. 18. *on salutem, & in Hierusalem gloriam meam. Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tui, & ponam uerba mea in ore eius loqueturq; ad eos omnia, quæ præcepero illi. Qui autem uerba eius, quæ loquetur in nomine meo audire noluerit, ego ultor existam.*

Hag. 2. *Adhuc modicum est, & ego commouebo celum & terram, & mare, & aridam, & mouebo omnes gentes, & ueniet desideratus cunctis gentibus.*

Esa. 7. *Ecce uirgo concipiet & pariet filium, & nuncabitur nomen eius Emanuel.*

Esa. 11. *Et egredietur uirga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, & requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientie & intellectus, spiritus consilii & fortitudinis, spiritus scientie & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini. Non secundum uisionem oculorum iudicabit, neq; secundum auditum aurium arguet, sed iudicabit in iusticia pauperes, & arguet in equitate pro mansuetis terræ. Et percutiet terram uirga oris sui, & spiritu labiorum suorum interficiet impium, & erit iusticia cingulum lumborum eius, & fides cinctorium renum eius. In die illa radix Iesse, qui stat in signum populorum, ipsum gentes deprecabuntur, & erit sepulchrum eius gloriosum.*

Et dabo

PROMISSIO.

32,

Et dabo clauem domus David super humerū eius, & aperiet, & non erit qui claudat, & claudet, & non erit qui aperiat. Esa. 22.

Ecce seruus meus, suscipiam eum, electus meus, complacuit sibi in illo anima mea. Dedi spiritum meum super eum, iudicium gentibus profert. Non clamabit, neq; accipiet personam, nec audietur uox eius foris. Calamum quassatum non conteret, & linum fumigans non extinguet. In ueritate educet iudicium, non erit tristis, neq; turbulentus, donec ponat in terra iudicium, et legem eius insule expectabunt. Esa. 42.

Ecce intelliget seruus meus, & exaltabitur et eleuabitur &c. Esa. 52.

Letabitur deserta & inuia, & exultabit solitudo, & florebit quasi liliū. Germinans germi-
nabit, & exultabit letabunda, & laudans, gloria Libani data est ei, decor Carmeli & Saron. Ipsi uidebunt gloriam Domini, & decorem Dei nostri. Confortate manus dissolutas & genua debilia roborate. Dicite, Pusillamines confortamini, & nolite timere. Ecce Deus uester ulcionē adducet retributiōis. Deus ipse ueniet et saluabit uos. Tunc aperientur oculi cæcorū. & aures surdoritē patebunt. Et ambulabunt qui liberati fuerint & redempti.

E ii redempti

C H R I S T I

redempti a Domino, conuertentur & uenient in
Sion cum laude et leticia sempiterna, super ca-
put eorum. Gaudium & leticiam obtinebunt &
fugiet dolor & gemitus.

Et absterget Deus omnem lachrymam ab oculis
eorum, & iam non erit amplius neq; luctus,
neq; dolor, neq; clamor erit ultra, quæ prima
abierunt.

Apo. 45. Ego Dominus & nō est alter, formans lucem
& creans tenebras, faciens pacem & creans
malum. Ego Dominus faciens omnia hæc. Roratur
coeli de super & nubes pluant iustum, aperiat
tur terra & germinet saluatore, & iusticia orietur
simul. Ego Dominus creauit eum. Ipse ædificabit
ciuitatem meam, & captiuitatem meam dimittet,
non in precio, neq; in muneribus.

Iere. 23. Ecce dies uenient, & suscitabo David ger-
men iustum, & regnabit rex & sapiens erit, &
faciet iudicium & iusticiam in terra. In diebus
illis saluabitur Iuda, & Israel habitabit confiden-
ter. Et hoc est nomen, quod uocabunt eum, Do-
minus iustus noster.

Esa. 28. Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapi-
dem lapidem probatum, angularem, preciosum,
in fundamentum fundatum, Qui crediderit in
ipsum

ipsum non confundetur.

Lapidem quem reprobauerunt edificantes,
hic factus est in caput anguli.

Hic positus est in ruinam, & in resurrectione = *Lucæ. 2.*
nem multorum in Israel, & in signum cui cōtra =
dicetur.

Oblatus est, quia ipse uoluit. Propter scelus *Esai. 53.*
populi mei percussi eum. In scientia sua iustifica =
bit ipse iustus seruus meus multos, & iniquitates
eorum ipse portabit. Ideo disperciam ei plurimos
& sortiu diuidet spolia, pro eo quod tradidit in
mortem animam suam, & cum sceleratis reputa =
tus est. Et ipse peccata multorū tulit, & pro trans =
gressoribus rogauit.

Framea suscitare super pastorem meum, & *Zach. 13.*
super uirum coherentem mihi. Percute pastore,
& dispergentur oues gregis.

Loquetur pacem gentibus, & potestas eius a *Zach. 9.*
mari usq; ad mare, & a fluminibus usq; ad fines
terre.

Et tu Bethlechem effrata paruulus es in mili = *Miche. 5.*
bus Iuda. Ex te mihi egredietur, qui sit domina =
tor in Israel.

Iudicabit pauperes populi, & saluos faciet *Psal. 71.*
filios pauperum, et humiliabit calumniatorem. Et

CHRISTI

permanebit cum sole & ante lunam, in generatione & generationem. Descendet sicut pluuia in uellus, & sicut stillicidia stillantia super terram. Orietur in diebus eius iusticia, & habundantia pacis donec auferatur luna. Et dominabitur a mari usq; ad mare, & a flumine usq; ad terminos orbis terrarum. Coram illo procident Æthiopes, & inimici eius terram lingent. Reges Tharsis & Insule munera offerunt, reges Arabum & Saba dona adducent. Et adorabunt eum omnes reges terræ, omnes gentes seruient ei. Quia liberauit pauperem a potente, & pauperem cui non erat adiutor. Parcet pauperi & inopi, & animas pauperum saluas faciet. Ex usuris & iniquitate redimet animas eorum, & honorabile nomen eorum coram illo. Et uiuet & dabitur ei de auro Arabiæ, & adorabunt de ipso semper, tota die benedicent ei. Erit firmamentum in terra in summis montium, superextolletur super Libanum fructus eius, & florebut de ciuitate sicut fœnum terræ. Et nomen eius benedictum in secula, in conspectu solis permanet nomen eius. Et benedicetur in eo omnes tribus terræ, omnes gentes beatificabunt eum.

Gene. 22.

Misericordia & ueritas obuiauerunt sibi in
Sicilia

sticia & pax osculate sunt. Veritas de terra or= Gene. 34.
ta est, & iusticia de caelo prospexit. Iuravi Da= uid seruo meo usq; in aeternum, preparabo semen tuum, Et edificabo in generatione & generationem sedem tuam.

Inueni David seruum meum, oleo sancto meo unxi eum. Manus enim mea auxiliabitur ei, & brachium meum confirmabit eum. Nihil proficiet et inimicus in eo, & filius iniquitatis non appet nocere ei. Et concidam a facie ipsius inimicos eius, & odientes eum in fugam conuertam. Et ueritas mea, & misericordia mea cum ipso, & in nomine meo exaltabitur cornu eius. Et ponam in mari manum eius, & in fluminibus dexteram eius. Ipse inuocabit me, Pater meus es tu, Deus meus, & susceptor salutis meae. Et ego primogenitum ponam illum excelsum pra regibus terrae. In aeternum seruabo illi misericordiam meam, & testamentum meum fidele ipsi. Ipse illuminabit omnem hominem uenientem in hunc mundum. Et erunt Ioan. 1.
omnes a Deo docti.

Hic est filius meus dilectus, in quo mi=

E iiii bi bene Matt. 3.

CHRISTI

hi bene complacui, ipsum audite. Quodcumq; dixerit uobis, facite. Ioan. 2.

APOSTROPHE AD CHRISTVM.

Esa. 42. Ego Dominus uocaui te in iusticia, & apprehendi manum tuam, & seruaui te. Et dedi te in fœdus populi, in lucem gentium, ut aperiās oculos cæcorum, & educas de conuisione uinctum de domo carceris, sedentes in tenebris.

Esa. 49. Dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usq; ad extremum terræ.

Posui uerba mea in ore tuo, & in umbra manus meæ protexi te, ut plantes cœlos, & fundes terram. & dicas ad Sion, populus meus es tu.

Psal. 2. Filius meus es tu, ego hodie genui te, Sede a dextris meis donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Virgam uirtutis tuæ emittet dominus ex Sion, dominare in medio inimicorū tuorum. Tecum principatus in die uirtutis tuæ, in splendoribus sanctorum, ex utero ante luciferum genui te, Iuravi & non pœnitebit me, Tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech. Dominus a dextris tuis, confregit in die ire suæ reges. Iudicabis in nationibus, implebis ruinas

ruinas, conquassabis capita in terra multorum.
De torrente in uia bibes, propterea exaltabis ca-
put.

Speciosus forma præ filiis hominum, diffusa Psal. 44.
est gratia in labiis tuis, propterea benedixit te
Deus in æternum. Accingere gladio tuo, super
femur tuum potentissime. Specie tua & pulchri-
tudine tua, intende prospere procede & regna.
Propter ueritatem tuam & mansuetudinem &
iusticiam, & deducet te mirabiliter dextera tua.
Sagittæ tuæ acutæ, populi sub te cadent in cor-
da inimicorum regis. Sedes tua Deus in seculum
seculi, uirga directionis uirga regni tui. Dilex-
isti iusticiam & odisti iniquitatem, propterea un-
xit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ consorti-
bus tuis.

Tu factus es refugium pauperi, adiutor in Psal. 9.
oportunitatibus in tribulatione.

Letabuntur coram te, sicut qui letantur in
messe, sicut exultant uictores capta præda, quan-
do diuidunt spolia. Iugum enim oneris eius, &
uirgam humeri eius, & sceptrum exactoris eius
superasti.

Tu quoq; in sanguine testamenti tui emisisti Zach. 9.
uinctos meos de lacu, in quo non est aqua.

Parum est ut sis mihi seruus ad suscitandas Esa. 49.

CHRISTVS.
tribus Iacob, & feces Israel conuertendas.

CHRISTVS.

Psal. 39.

Sacrificium & oblationem noluisti, corpus autem perfecisti mihi. Holocaustum pro peccato non postulasti, tunc dixi, ecce uenio. In capite libri scriptum est de me, ut facerem uoluntatem tuam, Deus meus, uolui & legem tuam in medio cordis mei. Annunciaui iusticiam in ecclesia magna, ecce labia mea perhibebo. Domine tu scisti. Iusticiam tuam non abscondi in corde meo, ueritatem tuam & salutare tuum dixi. Non abscondi misericordiam tuam et ueritatem tuam a consilio multo.

Esa. 52.

Ego qui loquebar, ecce adsum.

Esa. 61.

Spiritus Domini super me, eo quod unxerit me. Ad annunciandum mansuetis misit me, ut mitterer contritos corde, & predicarem captiuis indulgentiam, & clausis apertionem, ut predicarem annum placabilem Domino, & diem uisionis Deo nostro, ut consolarer omnes lugentes, ut ponerem fortitudinem lugentibus Sion, & darem eis coronam pro cinere, oleum gaudii pro luctu, pallium laudis, pro spiritu mœroris.

Domine

Dominus dedit mihi linguam eruditam, ut sciam sustinere eum, qui lassus est uerbo. Eriget me, mane, mane erigit mihi aurem, ut audiam quasi magistrum. Esa. 50.

Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas uellentibus. Faciem meam non auerti ab increpantibus & conspuentibus me.

Qui fiduciam habet mei, hereditabit terram, & possidebit montem sanctum meum. Esa. 57.

Conuertimini ad me, & salui eritis omnes fines terræ, quia ego Dominus, & non est alius. In memetipso iuravi. Egredietur de ore meo iusticie uerbum, & non reuertetur, quia mihi curabitur omne genu, & iurabit omnis lingua. Esa. 45.

Et scies quia ego Dominus super quo non confundentur, qui expectant eum. Esa. 49.

Audite Insula, & attendite populi de longe. Dominus ab utero uocauit me, de uentre matris meæ recordatus est nominis mei. Et posuit os meum ut gladium acutum, & in umbra manus suæ protexit me, & posuit me sicut sagittam electam. Ibidem.

Salus populi ego sum, De quacunque tribulatione

CHRISTVS.

tione clamauerint ad me exaudiam eos, & ero illorum Dominus in perpetuum.

Isa. 43. Ego sum, ego sum Dominus, & non est absq; me saluator.

Ego sum, ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor.

Ioan. 8. Ego sum lux mundi, Qui sequitur me nō ambulat in tenebris, sed habebit lumen uitæ.

Ego sum uia, ueritas & uita.

Ioan. 14. & 6. Ego sum panis uitæ. Qui uenit ad me nō esuriet, & qui credit in me, non ficiet unquam.

Ego sum panis qui de coelo descendi. Si quis manducauerit ex hoc pane, uiuet in æternum, & panis quem ego dabo, caro mea est, pro mundi uita.

Amen amen dico uobis, nisi manducaueritis carnem filii hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis uitam in uobis. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem habebit uitam æternam, & ego resuscitabo eum in nouissimo die. Caro enim mea uere est cibus, & sanguis meus uere est potus, Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego

Ego in eo. Sicut misit me uiuens pater, & ego uiuo propter patrem, & qui manducat me, ipse uiuet propter me. Hic est panis qui de caelo descendit. Non sicut manducauerunt patres uestri manna, & mortui sunt. Qui manducat hunc panem, uiuet in aeternum. Nonne Moses dedit uobis legem? & nemo ex uobis facit legem. Ioan. 7.

In iudicium, ego in hunc mundum ueni, ut qui non uident, uideant, & qui uident caeci fiant. 9.

Ego sum resurrectio & uita, Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit uiuet. Et omnis qui uiuit & credit in me, non morietur in aeternum. 11.

Qui manet in me & ego in eo, hic fert fructum multum. 15.

Ego & pater unum sumus, ego in patre & pater in me est, Qui uidet me, uidet & patrem. 14.

Verba quae ego loquor, a me ipso non loquor. Pater autem in me manens ipse facit opera. Ego a me ipso non ueni, sed pater misit me. Qui recipit me, 12.

recipit eum qui misit me. Qui credit in me, non credit in me, sed in eum qui misit me. 12.

Qui me accipit, accipit eum qui me misit. 13.

Ego sum ostium ouium, per me si quis intro- 10.
erit, saluabitur.

Ego

CHRISTVS.

Ioan. 10. Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam ponit pro ouibus suis. Oues meae uocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me. Et ego uitam eternam do eis, & non peribunt in eternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea.

Osee. 11. De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos. Ero mors tua o mors, morsus tuus ero inferne.

Ioan. 1. Vbi nunc mors gloriatio tua, ubi mors aculeus tuus? Ego sum illud quod erat in principio uerbum, &c.

Proauer. 8
1. Cor. 1. Dominus possedit me in inicio uiarum suarum anteq̄ quicq̄ faceret a principio. Ab eterno ordinata sum, & ex antiquis, antequā terra fieret. Nondum erant abyssi, & ego iam cōcepta eram. Necdum fontes aquarum eruperant, necdū montes graui mole constitierant. Ante omnes colles ego parturiebar, adhuc terram non fecerat, & flumina, & cardines orbis terræ. Quando parabat cœlos aderam, quādo certa lege & gyro uallebat abyssos. Quādo æthera firmabat, sum, & librabat fontes aquarum. Quando circumdabat mari terminum suum, & legem ponebat aquis, ne transirent fines suos. Quando constitueret

stitueret fundamenta terræ aderam, adiutabamq;
 sum in delitiis eius quotidie, ludo coram eo sem-
 per. Ludo in orbe terræ eius, & delecto filios ho-
 minis. Nunc itaq; filii audite me. Beati qui vias
 meas obseruant. Audite castigationem & sapientiam,
 & ne negligite. Beatus qui audit me, & aduigi-
 lat ad fores meas quotidie, ad obseruanda limina
 ianue meæ. Vitam enim inuenit, quisquis me in-
 uenerit, & hauriet uoluptatem a Domino. Qui
 peccat in me iniurius est animæ meæ. Quisquis
 odit me, mortem diligit. Penes me consilium, &
 successus est. Ego intelligentia sum, penes me est
 potentia. Per me reges regnant, & principes
 constituunt iusta. Per me domini dominantur, &
 regnant omnes iudices terræ. Ego diligentes me
 diligo, & quærentes me. Diuitiæ & gloria pe-
 nes me. Opes duraturæ, & iusticia. Melior est
 fructus meus auro & obrizo, & prouentus me-
 us argento electo. In uiam iustam duco, & in se-
 mitas iudicij, ut recte ditem diligentes me, & the-
 sauros eorum cumulem.

Ego ex ore altissimi prodiui, Primogenita Eccle. 24.
 ante omnem creaturam. Ego feci in cælis ut
 oriretur sol indeficiens, & sicut nebula texti om-
 nem terram. Ego in altissimis habito, & thro-
 nus meus in columna nubes, gyrum cæli
 circuiui

CHRISTVS.

circiui sola, & profundum abyssi penetraui, &
 in fluctibus maris ambulauit, et in omni terra ste-
 ti. Et in omni populo, & in omni gente primatiū
 habui, & omnium excellentium & humiliū cor-
 da uirtute calcaui. Et in his omnibus requiē que-
 sivi, ut in hereditate cuiusdā morarer. Tunc præ-
 cepit & dixit mihi creator omnium. & qui crea-
 uit me, requieuit in tabernaculo meo & dixit mi-
 hi. In Iacob habita, & in Israel hereditare, & in
 electis meis mitte radices. Ab initio & ante se-
 cula creata sum, & usq; ad futurum seculi nō de-
 sinam, & in habitatione sancta coram ipso minis-
 traui. Et sic in Sion firmata sum, & in ciuitate
 sanctificata similiter requieui. & in Hierusalem
 potestas mea. Et radicaui in populo honorifica-
 to, & in partes Dei mei hereditas illius, & in ple-
 nitudine sanctorum detentio mea. Quasi cedrus
 exaltata sum in Lybano, & quasi Cupressus in
 monte Sion; quasi palma exaltata sum in Cades,
 & quasi plantatio rose in Hiericho, Quasi oliua
 speciosa in campis, & quasi platanus exaltata
 sum iuxta aquas. In plateis sicut cinnamomū &
 balsamū aromatizans odorem dedi. Quasi myr-
 rha electa dedi suauem odorem, & quasi storax
 & galbanus & ungula & gutta. Quasi Liba-
 nus non incisus uaporauit habitationem meam, &
 quasi

quasi balsamum non mixtum odor meus. Ego quasi terebinthus extendi ramos meos, & ramum mei honoris & gratiæ. Ego quasi uitis fructificauit suauitatem odoris, & flores mei fructus honoris & honestatis. Ego mater pulchræ dilectionis & timoris & agnitionis & sanctæ spei. In me omnis gratia uitæ & ueritatis, in me omnis spes uitæ & uirtutis. Venite ad me omnes qui concupiscitis me, & a generationibus meis adinueni mini. Spiritus enim meus super mel dulcis, & hereditas mea super mel & fauam. Memoria mea in generatione seculorum. Qui edunt me, adhuc esurient, & qui bibunt adhuc sicient. Qui audit me, non confundetur, & qui operantur in me, non peccabunt. Qui elucidant me, uitam æternam habebunt.

Concupiscite ergo sermones meos, & diligite illos, & habebitis disciplinam. Clara est, & que nunquam marcescet sapientia, & facile uidetur ab his qui diligunt eam, & inuenitur ab his qui querunt illam. Præoccupat qui se concupiscunt ut illis se priorem ostendat. Qui de luce uigilauit ad illam, non laborabit, assidentem enim illam foribus suis inueniet. Cogitare ergo de illa, sensus est consumatus, & qui uigilauerit propter illam cito copos uoti erit, Quomam dignos seipse

Sapient. 6.

CHRISTVS.

- circuit querens, & in uitis suis ostendit se illis
lariter, & in omni prouidētia occurret illis. Inu-
cium enim illius uerissima est disciplinae concu-
piscencia. Cura ergo disciplinae dilectio est. Cui-
stodia autem legum consumatio incorruptionis
est. Incorruptio autem facit esse proximum Deo.
Concupiscencia atq; sapientiae deducet ad regnum
perpetuum. Si ergo delectamini sedibus & scapo-
tris o reges populi, diligite sapientiam, ut in per-
petuum regnetis. Si quis fuerit consumatus in-
ter filios hominum, si abfuerit ab illo sapientia
in nihilum computabitur
- Sapient. 5. *Omnes scientes uenite ad aquas, & qui non
habetis argentum properate, emite & comedite.
Venite emite absq; argento, & absq; ulla commu-
tatione uinum & lac.*
- Ioan. 7. *Si quis sitit, ueniat ad me, & bibat. Qui cre-
dit in me flumina de uentre eius fluent aqua ui-
ua. Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non
sitiet in aeternum, sed aqua quam ego dabo ei
fiet in eo fons aquae, salientis in uitam aeternam.*
- Ioan. 4. *Venite filii audite me, timorem Domini doce-
bo uos.*
- Psal. 32. *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati
estis*
- Matt. 11.

estis, & ego resiciam uos.

Nemo potest uenire ad me, nisi pater qui mi- Ioan. 6.
sit me, traxerit eū, & ego resuscitabo eum in no-
uissimo die. Omnis qui audit a Patre, & didicit,
uenit ad me. Et omne quod dat mihi pater ueni-
et ad me, & eum qui uenit ad me non eiiciam fo-
ras, Et nemo potest de manu mea eripere.

Sic Deus dilexit mundum ut filium suū uni- Ibidem. 7.
genitum daret, ut omnis qui credit in ipsum non
pereat sed habeat uitam eternam. Non enim mi-
sit Deus filium suum in mundum, ut iudicet mun-
dum, sed ut saluetur mundus per ipsum. Qui cre-
dit in eum, non iudicatur. Qui autem non credit
in eum, iam iudicatus est, quia non credit in no-
mine unigeniti filii Dei.

Sine me nihil potestis facere.

Ibidem. 15

Nemo uenit ad Patrem nisi per me.

14.

Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit 7.
de cœlo, filius hominis, qui est in cœlo.

Nemo nouit filium nisi pater, neq; patrem Matt. 11.
quis nouit nisi filius, & cui uoluerit filius reue-
lare.

CHRISTVS.

Non potest homo accipere quicquam, nisi datum fuerit ei de super.

Luce. 18. Quae impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum.

Luce. 1. Non est impossibile apud Deum omne uerbum. Quia ipse dixit & facta sunt, ipse mandauit & creata sunt. Psal. 148.

Psal. 8. Omnia subiecit sub pedibus meis, oves & boues uniuersas, insuper & pecora campi, Volucres caeli & pisces maris, & quae perambulant

Philip. 2. semitas maris. Constituit me heredem uniuersorum, Et dedit mihi nomen quod est super omne nomen, Ut in nomine meo flectatur omne genu.

Ioan. 16. Omnia quaecunq; habet pater, mea sunt.

Mat. 11. Omnia mihi tradita sunt a patre meo.

Mar. ult. Data est mihi omnis potestas in caelo & in terra.

Ego occidam & uiuere faciam, ego percutiam & sanabo, ego deduco ad inferos & reduco, & non est qui de manu mea potest eruere.

Ioan. 5. Sicut enim pater suscitatur mortuos, & uiuificat, sic & filius quos uult uiuificat. Neq; enim pater iudicat quemq;, sed omne iudicium dedit filio, ut omnes honorificent filium sicut honorificant patrem.

patrem. Qui non honorificat filium, non honorificat patrem, qui misit illum. Amen amen dico uobis, quia qui uerbum meum audit, & credit ei qui misit me, habet uitam eternam. Et in iudicium non uenit, sed transit de morte ad uitam. Et qui uidet filium & credit in eum, habet uitam eternam. Hec est autem uita eterna, ut cognoscant te solum uerum Deum & quem misisti Iesum Christum.

Non quero uoluntatem meam, sed uoluntatem eius qui misit me. Quia descendi de caelo, non ut faciam uoluntatem meam, sed uoluntatem eius qui misit me. Hec est autem uoluntas eius, qui misit me patris, ut omne quod dedit mihi non perdam ex eo, sed resuscitem illud in nouissimo die. Et haec uoluntas patris mei, qui misit me, ut omnis qui uidet filium & credit in eum, habeat uitam eternam, & ego resuscitabo eum in nouissimo die.

Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit uiuet. Ioan. II.

Audis & percipis haec homo? audi, accede propius ad me. Ausculta, quod timeas scio, & propulsabo facile, me uide. Ego propterea legem meam tibi tradidi, auxi, feci imparem, & impotentem uiribus tuis, ut ostenderem tibi impotentiam tuam, ut tandem humiliatus, de te desperans

CHRISTVS.

- ad me recurreres, & reuerteris ad percutientē te, & ego paratus darem gratuito tibi gratiā & misericordiam meā, restitueremq; te in integrū. *Causa legis.* redigeremq; te in gratiam patris. Ne timeas, ut autem probarem uos, Veni, & dedi uobis manna data mea, & ut terror meus esset in uobis, & non peccaretis. Porro quid superest, ad quem autem respiciam nisi ad pauperculum, & contritū spiritu, & trementem ad sermones meos.
- Luce. 12.* Ne timeas pusille grex, Placuit enim patri uobis dare regnum.
- Matt. 9.* Non ueni uocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. Non opus est medico ualentibus, sed male habentibus.
- Filius hominis non uenit sibi ministrari, sed ministrare, & dare animam suam redemptionem pro multis.
- Luce. 19.* Venit enim filius hominis quærere & seruari quod perierat.
- Matth. 5.* Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Beati qui esuriunt & siciunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.

Beatus est, qui semper pauidus est.

Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Fi-
des tua te saluum facit.

Nisi credideritis non permanebitis. Oculi Do
mini respiciunt fidem. Esa. 7.
Iere. 5.

Ego redemi te fortis Israel. Torcular calca-
ui solus, & de gentibus non est uir mecum.
Calcaui eos in furore meo, & conculcaui eos in
ira mea, Et aspersus est sanguis eorum super ue-
stimenta mea, & omnia indumenta mea inquina-
ui, &c. Esa. 63.

Confidite ego uici mundum, legem, peccatū,
mortem, Sathanam, & inferos. Atq; huius rei
caussa iuxta testimonia scripturarum, conceptus
de spiritu sancto, natus ex Maria uirgine, passus
sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & sepul-
tus sum, descendi ad inferos, tertia die resurrexi
a mortuis, ascendi ad cælos, sedeo ad dexteram
Dei patris omnipotentis, ubi interpello pro uo-
bis. Vnde & merui, & misi uobis spiritum san-
ctum pro arabone, clamantem in cordibus ue-
stris, abba pater. Spiritus ueritatis, paracletus
qui a Patre procedit, qui in uobis adsit & mane-
at uobiscum in æternum.

CHRISTVS.

Qui uos dum hic uiuitis me doceat, congreget, sanctificet, uniat in fide, det efficaciam & cor ultroneum ad Dei mandata, consoletur in aduersis, testimoniū perhibeat de me, arguat mundum de peccato, iusticia, & iudicio, predicet remissionem peccatorum in nomine meo. Et post hæc carnis resurrectionem, & uitam æternam.

- Mar. 9. Chri. Credis hæc homo? Ho. Vtiq; Domine,
 Matt. 16. ne, Te iuuante credo, Credere opus tuum est.
 Ioan. 11. Adauge fidem meam Domine. Ego credo, quia
 Ioan. 6. tu es Christus ille filius Dei uiui, qui in hęc mundum
 Ioan. 20. dum uenisti. Verba enim uitæ æternæ habes Dominus meus & Deus meus.

CHRISTVS.

Porro ne uerba mea pro uana fabula habeas. Et ut certū, ratumq; sit quod dico, ecce pro certis et oculari pignore addo tibi duo testamēta & pignora baptismum scilicet & corpus & sanguinem meum sub pane & uino ad edendum & bibendum in remissionem peccatorum, ut quoties te lex terret. Satan conscientiam urget, & damnationem pro peccato intentat, & fides iuxta promissiones meas uacillat, huc quasi ad sacram ancoram recurras & referas tibi præsentissimum antidotū aduersus

aduersus omnia animæ uenena. Adeo ut quam
certo scis te baptisatum esse, edere & bibere cor=
pus & sanguinem meum, tam certo credas te re=
missionem peccatorum accepisse, Deum habere
patrem clementissimum, & filium esse Dei, hære=
demq; æterni regni cælorum, non minus atq; ego
ipse sum, atq; hæc omnia per me. Vide ne quid
uel tentationes Satanae, uel traditiones humanae
seu hereses hæc ex animo tuo extorqueant, hæc
meditare, in his totus sis semper, uel si cubitū eas.
uel si cubitu surgas, aut edas aut bibas. Dies, no=
ctesq; me ames, me desideres, me somnies, me ex=
pectes, de me cogites, me speres, me oblectes, me=
cum totus sis, meus fac sis postremo animus, quo
niam ego sum tuus. Porro iam reliquum nihil est. Timor
Domini.
quam ut per totam usq; uitam, summis studiis ad
præcepta Domini uiuas ut ostendas obedientiam
tuam erga uoluntatem patris, ne imprudens
ruas, ne temere quicq; facias contra uerbum Do=
mini, ne reconciliatum patrem offendas.

Spiritus sanctus te iuuabit, faciet te ultrone=
um, & omnia facilia. Quod autem facere nõ po=
teris ex uirium fragilitate non imputabitur tibi
propter me, quia ego legem adimpleui. Dominus
enim uota pro factis habebit.

F v Gratias

GRATIARVM

RELATIO.

Mich. 6.

Quod si libenter uolueris Domino pro tantis beneficiis gratias referre, caue cogites, Quid dignum offeram Domino, Nunquid offeram ei hoc locustomata, & uitulos anniculos? Nunquid placari potest Dominus in milibus arietum, aut in multis milibus hircorum pinguium? Nunquid dabo primogenitum meum pro scelere meo, fructum uentris mei pro peccato anime mee? Alioquin audies. Non accipiam de domo tua uitulos, neque de gregibus tuis hircos. Quoniam mee sunt omnes ferae sylvarum, iumenta in montibus & boues. Cognoui omnia uolatilia caeli, & pulchritudo agri mecum est. Si esuriero non dicam tibi Meus enim est orbis terrae, & plenitudo eius. Nunquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo? Immola Deo sacrificium laudis, & redde altissimo uota tua. Inuoca me in die tribulationis tuae, & eruam te, & honorificabis me.

Mich. 6.

Indicabo tibi o homo quid sit bonum, & quid Dominus requirat a te. Vtique facere iudicium, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum Deo tuo.

Esa. 58.

Dissolue colligationes impietatis, solue fasciculos

GRATIARVM ACTIO. 45.

culos deprimentes, dimitte eos qui confracti sunt
liberos, & omne onus dirumpe.

Frangere esurienti panem tuum, & egenos uagrosque induc in domum tuam. Cum uideris nudum operi eum, & carnem tuam ne despexeris. Tunc erumpet quasi mane lumen tuum, & sanitas tua citius orietur. Et anteibit faciem tuam iusticia tua & gloria Domini colliget te. Tunc inuocabis, & Dominus exaudiet, clamabis, et dicet, ecce adsum. Si abstuleris de medio tui catenam, & desieris extendere digitum, & loqui quod non prodest, cum effuderis esurienti animam tuam, & animam afflictam repleueris, orietur in tenebris lux tua, & tenebræ tuæ erunt sicut meridies, Et requiem dabit tibi Dominus semper, & ossa tua liberabit. Et eris quasi hortus irriguus, & sicut fons aquarum, cuius non deficient aquæ. Os enim Domini locutum est. Esuriui, & dedistis mihi manducare, Matt. 25. Sitiui, & dedistis mihi bibere. Hospes eram, & collegistis me. Nudus, & operuistis me. Infirmus, & uisitastis me. In carcere eram, & uenistis ad me. Amen dico uobis, quod fecistis uni ex fratribus meis minimis, mihi fecistis. Qui suscipit paruulum in nomine meo, me suscipit. Matt. 18.

Qui recipit uos, me recipit, & qui me recipit, Matt. 10.
recipit

GRATIARVM ACTIO.

recipit eum qui me misit. Qui recipit Prophetam in nomine prophetae, mercedem prophetae accipiet. Et qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Et quicumq; potũ dederit uni ex minimis istis, calicem aquae frigidae, tantum in nomine discipuli. Amen dico uobis non perdet mercedem suam.

- Deut. 15.** Non deerunt pauperes in terra habitationis tuae, idcirco ego praecipio tibi, ut aperias manum fratri tuo egeno & pauperi qui tecum uersant in terra. Ex substantia tua fac elemosynam, & noli auertere faciem tuam ab ullo paupere, ita enim fiet, ut nec a te auertatur facies Domini. Quantum poteris, tantum esto misericors. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue, si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impartiri stude.
- Corin. 2.** Hilarem datorem diligit Deus, Et qui dispersit, dedit pauperibus, iusticia eius manet in seculo seculi.
- Prover. 3.** Honora Dominũ de tua substantia, & de primiciis omnium frugum tuarum, & implebuntur horrea tua saturitate, & uino torcularia replebuntur.
- Luce. 14.** Cum facis prandium aut coenam, noli uocare amicos tuos, neq; fratres tuos, neq; cognatos, neq; uicinos diuites, ne forte & ipsi te reuocent, & fiat tibi retributio. Sed cum facis conuiuium, uoca

GRATIARVM ACTIO. 44

um, uoca pauperes, debiles, claudos, cæcos, & beatus eris, quia non habent retributionem tibi.

Facite uobis amicos de mammona iniquo, ut cum defuerit uobis, recipiant uos in aeterna tabernacula. *Luce .16.*

Mandatum nouum do uobis, ut diligatis uos inuicem sicut ego dilexi uos. Maiorem charitatē nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. In hoc cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis inuicem. *Io. .11. .15.*

VITA ET OPERA

PIORVM.

DE cætero ne transigas uitam in otio modis omnibus dabis operam, ut serues timorem Domini, ne prudens benignum illum patrem offendas. Quin potius regnum in quod te iam adserui studeas augere, alios perducere, per doctrinam, uitam, & opera charitatis in proximū quibus testeris fidem, & quemadmodum tibi seruiui & ipsi seruias. Filius enim hominis non uenit ut sibi ministretur, sed ut ministraret & daret animam suam redemptionem pro multis. Et si ego Dominus uester & magister, iam uestros pedes, & uos.

VITA ET OPERA

- 1. Ioan. 3.** & uos debetis alter alterius lauare pedes. In hoc cognouistis charitatem meam, quoniam ego animam meam pro uobis posui, & uos debetis pro fratribus animas ponere. Maiorem charitatem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Qui dicit se nosse Deum & mandata eius non custodit, in eo ueritas non est. Qui habet mandata mea & seruet ea, ille est qui diligit me.
- 1. Ioan. 2.** Qui dicit se in Deo manere, debet, sicut ille ambulauit, & ipse ambulare. Exemplum enim dedi uobis, ut quemadmodum ego feci, & uos faciatis.
- Acto. 1.** Coepi facere & docere. Qui dicit se in luce esse, & fratrem suum odit, in tenebris est usque adhuc. Qui habuerit substantiam huius mundi, & uiderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit uisus cera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo? Filioli mei, ne diligatis uerbo & lingua, sed opere & ueritate. Oportet iuxta fidem esse opera. Fides siquidem sine operibus mortua est. Oportet ex operibus fidem ostendere. Vos estis sal terrae. Quod si sal euauerit quo salietur? Ad nihilum ualet ultra, nisi ut mittatur foras & calcetur ab hominibus.
- Matt. 5.** Vos estis lux mundi. Non potest ciuitas abscondi supra montem posita, neque accendunt lucernam

cernā, & ponunt eam sub modio, sed super cancellabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt. Si luceat lux uestra corā hominibus, ut uideant opera uestra bona, & glorificent patrem uestrū qui in cœlis est. Regnum Dei non est in sermone, sed in uirtute. Virtutis laus omnis in actione consistit.

Non omnis qui dicit mihi Domine Domine = *Matt. 7.*
 mine intrabit in regnum cœlorum, sed qui facit uoluntatem patris mei qui in cœlis est, ipse intrabit in regnum cœlorum. Posse prædicare uerbū, uirtutes adeo & prodigia facere, non statim arguit Christianum, etiam impii hæc possunt. Multi dicent mihi in illa die Domine Domine, nonne in nomine tuo prophetauimus, et in nomine tuo demonia eiecimus, in nomine tuo uirtutes multas fecimus? Manducauimus coram te & bibimus, & in plateis nostris docuisti. Et tunc confitebor illis, quia nunquā noui uos, Discedite a me, qui operamini iniquitatem. Omnis ergo qui audit uerba mea hæc & facit ea, assimilabitur uiro sapienti qui edificauit domum suam supra petram. Et omnis qui audit uerba mea hæc, & non facit ea, dissimilabitur uiro stulto, qui edificauit domum suam super harenam. Qui soluerit unū de mandatis meis minimis, & docuerit sic homines, minimus

Luce. 13.

Matt. 7.

VITA ET OPERA

minimus uocabitur in regno cœlorum. Qui autem
 fecerit & docuerit, hic magnus uocabitur in reg-
Luce. 12. no cœlorum. Seruus sciens uoluntatem domini
 & non faciens, plagis uapulabit multis. Seruus
 autem non sciens uoluntatem domini sui, plagis
1. Cor. 13. uapulabit paucis. Si linguis hominum loquat
 & angelorum, charitatem autem nō habeam, factus
 sum quasi aes sonans, aut cymbalum tinniens.
 Et si habuero prophetiam, & nouerim mysteria
 omnia, & omnem scientiam, & si habuero omnem
 fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem
 non habeam, nihil sum. Et si distribuero in cla-
 uos pauperum omnes facultates meas, & si tra-
 didero corpus meum ad comburendum, charita-
 tem autem non habuero, nihil mihi prodest. Charitas
 pascens est, benigna est. Charitas nō am-
 latur, non agit perperam, non inflatur, non est
 ambitiosa, non querit quæ sua sunt, non irritatur,
 non cogitat malū, nō gaudet super iniquitate, con-
 gaudet autem ueritati. Omnia suffert, omnia cre-
 dit, omnia sperat, omnia sustinet. Diligite igitur
 sine simulatione, odientes malum, adherentes bono,
 Charitate fraternitatis inuicem diligentes,
 honore inuicem præuenientes. Sollicitudine non
 pigri, spiritu feruentes. Domino seruentes, spe
 gaudentes, in tribulatione patientes. Neceſſitatibus
 inuicem auxiliabimini.

bus sanctorum communicantes, hospitalitatem se-
stantes. Benedicite persequentibus uos, benedici-
te, & nolite maledicere. Gaudete cum gaudenti-
bus, flete cum flentibus. Idem inuicem sencien-
tes. Non alte sapientes, sed humilibus consenci-
entes. Nolite esse prudentes apud uosmetipsos.
Nulli malum pro malo reddentes, prouidētes bo-
na corā omnibus hominibus. Si fieri potest, quod
ex ex uobis est, cū omnibus hominibus pacem ha-
bentes. Non uosmetipsos defendentes chariſſ. sed
date locum iræ. Scriptum est enim, Mihi uindi-
ctam, & ego retribuam. Sed & si esurierit ini-
micus tuus, ciba illum, si sitit, potum da illi. Hoc
faciens carbones ignis cōgeres super caput eius
Nolite uinci a malo, sed uince in bono malum.

Omnis anima potestatibus sublimioribus sub **Roma. 13.**
dita sit. Reddite ergo omnibus debita, Cui tri-
butum, tributum, cui uectigal, uectigal, cui timo-
rem, timorem, cui honorem, honorem. Nemini
quicq̄ debeatis, nisi ut inuicē diligatis. Qui enim
diligit proximū, legem impleuit. Quæcunq; igi-
tur uultis ut faciant uobis homines, hæc & facite
illis. **Roma. 14.**
Infirmum in fide adsumite.

Omnia autem facite sine murmurationibus, **Philip. 2.**
& hesitationibus, ut sitis sine quærela, & simpli-
ces

VITA ET OPERA.

ees filii Dei sine reprehensione in medio nationis
prauæ atq; peruersæ, inter quos lucetis sicut lux
minaria in mundo, uerbum uitæ continentēs.

1. Pet. 3.

Parati semper ad satisfactionem omni poscē-
ti uos rationem, de ea quæ in uobis est spe, cum
modestia & timore, conscientiam habentes bo-
nam, ut in eo quod detrahunt de uobis confun-
dantur, qui calumniantur uestrā bonam in Chris-
sto conuersationem. Melius enim benefacientes
(si uoluntas Dei uelit) pati, q̄ malefacientes.

Pet. 4.

Ante omnia autem mutuam in uobismetipsis
charitatem continuam habentes. Quia charitas
operit multitudinem peccatorum. Hospitales in-
uicem sine murmuratione. Vnusquisq; sicut ac-
cipit gratiam in alterutrum illam ministrante-
tes, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ
Dei. Si quis loquitur quasi sermones Dei. Si quis
ministrat, tanq̄ ex uirtute, quam administrat De-
us, ut in omnibus honorificetur Deus. Sic quis
quid facitis ad gloriam Dei facite. Vnusquisq;
suo officio & uocationi inseruiat in Domino.

Pet. 5.

Omnes sibi inuicem subiiciamini. Quanto maior
es, humilia te in omnibus. Humiliamini sub poten-
tenti manu Dei ut uos exaltet in tēpore suo. Hoc

Philip. 2.

sentite in uobis quod in Christo Iesu. Qui cum in
forma Dei esset non rapinam arbitratus est, sed
esset æqualis Deo, sed semetipsum exinaniuit, for-
mam

mam serui accipiēs, in similitudine hominū factus
 & habitu inuentus ut homo. Humiliauit semetip-
 sum, factus obediens usq; ad mortem, mortem autē
 crucis. Propter quod & Deus exaltauit illū, &
 donauit illi nomen quod est sup̄ omne nomē, ut
 in nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestiū, ter-
 restrium, & infernorū, & omnis lingua confi-
 teatur, quia Dominus Iesus Christus in gloria est
 Dei patris. De cætero fratres quæcunq; sunt ue-
 ra, quæcunq; pudica, quæcunq; iusta, quæcunq; san-
 cta, quæcunq; amabilia, quæcunq; bonæ famæ, si
 qua uirtus, si qua laus disciplinae, hæc cogitate.
 Hæc agite, & Deus pacis erit uobiscū. Mortifi- Colof. 3.
 cate mēbra quæ sunt super terram, fornicationē
 & immunditiā, libidinem, cōcupiscentiam malā,
 & auariciā, quæ est simulacrorū seruitus. Prop-
 ter quæ uenit ira Dei super filios incredulos, in
 quibus & uos ambulastis aliquando cū uiueritis
 in illis. Nunc autē deponite et uos omnia, iram, in-
 dignationē, malitiam, blasphemiam, turpem sermo-
 nem de ore uestro. Nolite mentiri inuicē, exuētes
 antes uos ueterem hominē cū actibus suis, & in-
 duentes nouū, eum q̄ renouatur in agnitione Dei,
 secundū imaginē eius qui creauit eum, ubi non est
 gentilis & Iudeus, circūcisio & præpuciū Bar-
 barus, Scytha, seruus, liber, sed oīa & in omni-
 nibus Christus.

VITA ET OPERA

Induite ergo uos sicut electi Dei, sancti & dilecti uiscera misericordiae, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, supportantes iniuriam, & donantes uobismetipsis, si quis aduersus aliquem habet querelas, sicut Dominus donauit uobis, ita & uos, Super omnia autem haec, charitatem, quod est uinculum perfectionis. Et pax Christi exulet in cordibus uestris, in qua & uocati estis in uno corpore. Et grati estote. Verbum Christi habitet in uobis habundanter in omni sapientia, docentes & commonentes uosmetipsos in psalmis & hymnis & canticis spiritualibus in gratia canentes in cordibus uestris Domino.

1. Cor. 10. Omne quodcumq; facitis in uerbo aut in opere, siue manducatis, siue bibitis, siue aliud quicquid facitis, omnia in gloria Dei, & in nomine Domini Iesu facite, gratias agentes Deo & Patri per ipsum. Mulieres subditae estote uiris uestris, sicut oportet in Domino. Viri diligite uxores, & nolite amari esse ad illas. Filii obedite parentibus per omnia, hoc enim placitum est in Domino.

Patres nolite ad indignationem prouocare filios uestros, ne despondeant animu. Serui obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum seruientes quasi hominibus placentes, sed in simplicitate

simplicitate cordis, timentes Dominum. Quod-
 cunq; facitis ex animo operamini sicut Domino,
 & non hominibus, scientes quod a Domino re-
 cipientis mercedes hereditatis. Domino Christo
 seruite. Qui enim iniuriam facit, recipiet id quod
 inique gessit, & non est personarum acceptio apud
 Deum. Vos domini quod iustum est & equum
 seruis prestare, scientes quod & uos Dominum
 habetis in caelo. Orationi instate, uigilantes in ea
 cum gratiarum actione.

Videte ne quis malum pro malo alicui red- 1. Thes. 5.
 dat, sed semper quod bonum est seclerum iniui-
 cem & in omnes. Spiritum nolite extinguere,
 Prophecias nolite spernere. Omnia autem proba-
 te, quod bonum est tenete, ab omni specie mala ab-
 stinete. Ipse autem Deus pacis sanctificet uos per
 omnia, ut integer spiritus uester & anima &
 corpus, sine querela in aduentu Domini nostri
 Iesu Christi seruetur.

Apparuit saluatoris gratia Dei omnibus ho- Tit. 2.
 minibus erudiens nos, ut abnegantes impietatem,
 & secularia desideria, sobrie & iuste & pie ui-
 uamus in hoc seculo, expectantes beatam spem,
 & aduentum glorie magni Dei, & saluatoris no-
 stri Iesu Christi, qui dedit semetipsum pro nobis,
 ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret

VITA ET OPERA

Roma. 6. sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operū. Consepulti estis cum Christo per baptismum in mortē, ut quemadmodū Christus surrexit a mortuis per gloriam patris, ita & vos in nouitate uitae ambuletis. Hora est iam nos de somno surgere, nunc enim propior est nostra salus quam cum credidimus. Nox praecessit, dies autē appropinquauit, Abiiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis, sicut in die honeste ambulemus. Non in comessationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitis, non in cōtentione & emulatione, sed induimini Dominum Iesum Christum, & carnis curam ne feceritis in desideriis.

Roma. 6. Non ergo regnet peccatum in uestro mortali corpore, ut obediat concupiscentiis eius. Sed neq; exhibeatis membra uestra, arma iniquitatis peccato, sed exhibete uos Deo tanq̄ ex mortuis uiuentes, & membra uestra arma iusticiae Deo. Sicut enim exhibuistis membra uestra seruire immundiciae & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra uestra seruire iusticiae in sanctificationem. Manifesta sunt autem opera carnis, quae sunt fornicatio, immundicia, impudicitia, luxuria, idolorum seruitus, ueneficia, inimicitiae, contentiones, emulationes, irae, rixae, dissensiones.

Gaal. 5.

siones, sectæ, inuidiæ, homicidiæ, ebrietates, com-
 messationes, & his similia, qui talia agunt, reg-
 num Dei non consequentur. Fructus autem spiri-
 ritus, est charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas,
 bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides,
 modestia, continentia, castitas.

Nolite conformari huic seculo malo, scientes 2. Cor. 5.
 quoniam dum sumus in hoc corpore peregrina-
 mur a Domino, per fidem ambulamus non per
 speciem. Non enim habemus hic manentem ciui- Ebre. 13.
 tatem, sed futuram inquirimus. Qui ergo utun- 1. Cor. 7.
 tur hoc mundo, sint tanq̄ non utentes. Nemini 2. Co. 6.
 dantes ullam offensionem ut non uituperetur
 ministerium nostrum. Sed in omnibus exhibea-
 mus nosmetipsos sicut Dei ministros, in multa pa-
 cientia, in tribulatiõibus, in necessitatibus, in an-
 gustiis, in plagis, in carceribus, in seditionibus,
 in laboribus, in uigiis, in ieiuniis, in castitate,
 in scientia, in longanimitate, in suauitate, in spiri-
 tusancto, in charitate nõ ficta, in uerbo ueritatis, in
 uirtute Dei. Per arma iusticiæ a dextris, et a sini-
 stris. Per gloriã & ignobilitatẽ, Per infamiã, &
 bonam famã, ut seductores, attamẽ ueraces. Sicut
 qui ignoti, & cogniti. Quasi morientes & ecce
 uiuimus & castigati, & non mortificati. Quasi

VITA ET OPERA

Collos. 4. *tristis semper autem gaudētes. Sicut egentes, multos autem locupletantes. Tanquam nihil habentes, & omnia possidentes. Scientes habundare, & penuriam pati. Nihil cum sit, nihil tamen deest. Est autem questus magnus pietas cum sufficientia. Nihil enim intulimus in hunc mundū, & certe nec auferre quicquid possumus. Habentes autē alimēta, & quibus tegamur, his contenti simus. Nā qui uolunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & laqueum Diaboli, & desideria multa, inutilia & nocua, quae mergunt homines in interitum & perditionem. Hæc demum est uita Christiana, & bona opera piorum, fidem testantia, quae qui nō facit, nec uiuit secundum hæc, fidem abnegauit, & subuersor est huiusmodi.*

Siquidem duo cum primis arguunt Christianum. Doctrina scilicet & uita. Se enim & suam doctrinam suspectam facit & Deo contumeliam infert, qui aliter uiuit atque docet. Hi cacant in castra Israelitarum. Propter eos male audit uerbum Dei apud incredulos, & uituperatur ministerium eorum. Hi sunt nubes sine aqua, promittentes pluuiam.

1. Timo. 3. *Oportet Episcopum irreprehensibilem esse, & bonum testimoniū habere ab iis qui foris sunt. Se ipsam*

Seipsum in omnibus præbere exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate. Oportet pastorem oves præire, Et serenum accipere semen in manum. Oportet magistratus legum similes esse. Carere debet omni uicio, qui in alium dicere paratus est. Quæ culpa re soles ea tu ne feceris ipse. Turpe est doctori cum culpa redarguit ipsum. Non confundant opera tua sermonem tuum, ne quando cum in ecclesia loquaris, tacitus quilibet respondeat, Cur ea quæ dicis ipse non facis? Tu Christianus cognominaris, & requiescis in lege, & gloriaris in

Matt. 15.

Roma. 2.

Deo, et nosti uoluntatem eius, & probas utiliora, instructus per legem, confidis teipsum esse ducem cecorum, lumen eorum qui sunt in tenebris, habitorem insipientium, magistrum infantium, habentem formam scientiæ & ueritatis in lege.

Qui ergo alium doces, teipsum non doces. Qui prædicas non furandum, furaris. Qui dicis non moechandum, moecharis. Qui abominaris idola, sacrilegium facis. Qui in lege gloriaris per præuaricationem legis, Deum inhonoras. Nomen enim Dei per uos blasphematur inter gentes sicut scriptum est. Cum diceretur de eis, populus Domini iste est, & de terra eius egressi sunt, & peperci nomini sancto meo, quod polluerat Do-

VITA ET OPERA

Psal. 49. mus Israel in gentibus ad quas ingressi sunt. Tu enarras iusticias meas, & assumis testamentum meum per os tuum. Tu uero odisti disciplinã, & proiecisti sermones meos retrorsum. Si uidebas furem currebas cum eo, & cum adulteris porcionem tuam ponebas. Os tuum abundauit malicia, & lingua tua concinnabat dolos. Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris, & aduersus filium matris tuæ ponebas scandalũ, hæc fecisti & tacui. Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirunt ex ore eius, quia angelus Domini exercituum est. Vos autem recepistis de uia, & scandalizastis plurimos in lege. Irritum fecistis pactum Leui. Propter quod & ego dedi uos contemptibiles, & humiles omnibus populis.

Matt. 7.

Attendite a falsis prophetis, qui ueniunt ad uos in uestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos. Nunquid colligunt de spinis uuas, aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona, fructus bonos facit, mala autem arbor malos fructus facit. Non potest arbor bona, fructus malos facere, neq; arbor mala, bonos fructus facere. Omnis arbor que non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Igitur ex fructibus eorum cognoscetis

cetis eos. Super cathedram Moſi ſederunt ſcri- Matt. 23.
 bę & phariſei, quęcunq; dixerint uobis, ſcr=
 uate, & facite, ſecundum opera autem eorū no=
 lite facere. Dicunt enim & non faciunt. Ore Tit. 1.
 profitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant,
 cū ſint abominati, & increduli, & ad omne opus
 bonum reprobi, ſemper cauterio notatam habent Timo 4.
 conſcientiam, & uermis eorum non moritur. Eſa. 66.

Credidi propter quod locutus ſum. Corde cre Roma. 10
 ditur ad iuſticiam, ore autem confeſſio fit ad ſa=
 lutem. Qui confitebitur me coram hominibus, Matt. 10.
 confitebor & ego cum coram patre meo. Qui
 negauerit me coram hominibus, negabo & ego
 eum coram patre meo & Angelis Dei. Si cir= Gal. 5.
 cumciſionem prædico, quod adhuc perſecutionē
 patior. Si hominibus placerem, Chriſti ſeruus Gala. 1.
 non eſſem. Vt non loquatur os meum opera ho=
 minum, propter uerba labiorum tuorū ego ſuſti=
 nui uias duras.

Maledictus omnis hypocrita. Et uſq; duplici Ecclē. 2.
 corde, & labiis ſcœleſtis, & manibus malefaci=
 entibus, & peccatori terram ingredienti dua=
 bus uiis.

Quam bonus eſt Deus Iſraclis his qui recto
 ſunt corde.

Beati

VITĀ ET OPERA

- Ioan. 13.** Beati qui audiunt uerbum Dei, & custodiunt illud. Si hæc scitis, beati eritis si feceritis ea. Si
Ioan. 14. quis diligit me, sermonem meum seruabit. Si quis non diligit me, sermones meos non seruat. Qui habet mandata mea & seruat ea, ille est qui diligit me. Non enim auditores legis iusti sunt apud
Roma. 2. Deum, sed factores iustificabuntur. Estote autem
Iacobi. 1. factores uerbi, & non auditores tantum, fallentes uosmetipsos. Quod si quis auditor est uerbi, & non factor, hic comparabitur uiro consideranti uultum natiuitatis suæ in speculo. Considerauit enim se, & abiit, statim oblitus est qualis fuerat. Qui autem perspexerit in legem perfectam, quæ est libertatis, & permanserit, non auditor obliuiosus factus, sed factor operis, hic beatus in facto suo erit. Qui summopere docet Christum, & prædicat uerbum, nec secundum hoc uiuit, mercenarius est, non pastor. Et qui nec frigidus nec calidus est, sed tepidus expuitur.
Apo. 3.
Luca. 13. Iussi arborem succidere qui non ferebat fructus.
Matt. 21. Maledixi ficum in qua præter folia nihil inueni.
Matt. 25. Proieci in tenebras exteriores seruum, qui talentum sudario inuolutum in terram defoederat.
Matt. 25. Prudentes uirgines habent oleum, uasa & lampadas, Fatuæ autem uasa quidem habent, oleum non

non habent, & lampades extinguuntur.

Scire, & posse loqui de uerbo Dei, non adeo magnum est. Siquidem & picas docemus uerba nostra conari. Et magister artis, ingeniūq; largitor, uenter, docet psittacū suum chare. Sed facere & uiuere secundum uerbum Dei omnium maximū est, ampla & speciosa uia est querere. Matt. 7.

DIFFERENTIA

OPERVM.

Vt autem certus sis quæ facias bona opera, quæ Deo placeant, non oportet te quæuis excogitata opera facere, Non enim statim bonum est quod inuenit & statuit ratio, sed quæ ego præcepi, & uerbo meo congruunt.

Frustra enim colunt me mandatis hominum. Et omnis plantatio, quam nō plantauit pater meus cœlestis, eradicabitur. Non addetis neq; aufertis quicq; de uerbo meo quod loquar ad uos. Neq; quisquam faciat, quod sibi bonum uidetur, sed quæ ego præcipio uobis. Hæc est regia uia, ambulate in ea, & non declinetis, neq; ad dexteram neq; ad sinistram. Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio uobis. Deut. 12.
Esa. 30.

VITA ET OPERA

os seruare & facere, quæ ego mandauit uobis.
 Matt. 28. Ego sum uitis uera, & pater meus agricola
 est. Omnem palmitem in me non ferentem fru-
 ctum, tollet eum, & omnem qui fert fructum, par-
 gabit eum, ut fructum uberiorem adferat. Iam uos
 mundi estis propter sermonem quem locutus sum
 uobis. Manete in me, & ego in uobis. Sicut pal-
 mes non potest ferre fructum a semetipso, nisi manu
 ferit in uite, sic & uos nisi in me manseritis. Ego
 sum uitis, uos palmites, Qui manet in me, & ego
 in eo hic fert fructum multum, quia sine me nihil po-
 testis facere. Si quis in me non manserit, mittetur
 foras sicut palmes & arefcet, & colligent eum
 & in ignem mittetur & ardet. Si manseritis in
 me, & uerba mea in uobis manserint, quodcumque
 uolueritis petetis, & fiet uobis. In hoc clarifica-
 tus est pater meus, ut fructum plurimum adferatis
 & efficiamini mei discipuli. Roma. 14. Omne opus ex fide
 bonum est. Quicquid ex fide non est, peccatum
 est. Vide prius ut sit arbor bona, quæ ultro ferat
 fructus bonos. Quod si arbor illa aliquando ferat
 uerminosa poma, non propterea perpetuo mala
 est. Non enim est iustus qui non peccet, & peccatum
 illud non est ad mortem. Quod si uocatus
 tua, & uita status ex fide bonus est, certe bonum
 erunt opera. Atque ea caue facias ut iustificeris.

sed ut glorifices nomen Dei, & seruias proximo. Non enim habet Deus cœlum uenale, ergo nullo opere mereberis, solus ego hoc non auro aut argento, sed precioso sanguine meo promerui. Fides, non opera iustificat, opera testantur fidem.

Nisi abundauerit iusticia uestra, plus quam Matt. 5.
 scribarum & phariseorum non intrabitis in regnum
 cœlorum. Omnia autem opera sua faciunt, Matt. 23.
 ut uideantur ab hominibus. Dilatant enim phylacteria
 sua, & magnificat simbrias. Amant primos
 recubitus in cœnis, & primas cathedras in
 Synagogis, & salutationes in foro, & uocari ab
 hominibus rabbi, stantes in Synagogis, & in an- Matt. 6.
 gulis platearum orant ut uideantur ab hominibus.
 Exterminant facies suas ut appareant hominibus
 ieiunare. Amen dico uobis, receperunt mercedem
 suam. Attendite ergo ne iusticiam uestram
 faciatis coram hominibus, ut uideamini ab
 eis. Te autem faciente elemosynam, nesciat
 sinistra tua quid faciat
 dextera tua, &c.

MVNDI PERI

C V L V M.

- P**orro cuius te diligenter admoneam iam satis aperte edoctus es uiam ueritatis, & iter tenet ad patrem, illud pro uiribus tene, & diligenter caue ne traditionibus hominum circumueniaris & adducaris a uia regia qua recta itur ad celum, ne declines neq; ad dexteram neq; ad sinistram. Sed si nos, aut angelus de coelo euangelizet uobis, praeter quam quod euangelizauimus uobis, anathema sit. Precio empti estis, nolite fieri serui hominum. Frustra enim me colunt adcentes & seruantes mandata hominum.
- Gala. 1.** Attendite a falsis prophetis, qui ueniunt ad uos in uestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos. Cauete uos a fermento phariseorum. Neceesse est ut scandala fiant, ue autem homini per quem scandalum uenit. Oportet dissensiones & hereses fieri, ut uiri qui probati sunt manifesti fiant. Videte ne quis uos seducat, Multi enim ueniunt in nomine meo dicentes. Ego sum Christus, & seducunt multos. Surgent enim pseudoChristi, & pseudoprophetae, & dabunt signa magna & prodigia, ita ut in errorem inducantur (si fieri potest)
- 1. Cor. 7.**
- Matt. 15.**
- Matt. 7.**
- 1. Ioan. 4.**
- Matt. 24.**

potest) etiam electi. Deut. 13. Si surrexerit in medio tui propheta &c. Sed fidelis est Deus, qui non sinit suos tentari supra quam ferre possunt. 1. Cor. 10.

Cauete canes, cauete lupos, cauete malos operarios. Ego scio quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in uos, non parcetes gregi. Quare obseruate eos qui dissensiones & offendicula præter doctrinam quam uos didicistis faciunt, & declinate ab illis, Huiusmodi enim Christo Domino non seruiunt, sed suo uentri, & per dulces sermones & benedictiones seducunt corda simplicium. Acto. 20. Roma. 16.

Spiritus autem manifeste dicit, quia in nouissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus erroris, & doctrinis Dæmoniorum, in hypocrisi loquentium mendacium, & cauteriatam habentium conscientiam, prohibentium nubere, abstinere a cibis, quos Deus creauit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, & his qui cognouerunt ueritatem. 1. Timo. 4.

Et hoc scio, quia in nouissimis diebus instabunt tempora periculosa, & erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obediens, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores incōtinentes, im-

MVNDI PERICVLVM.

- mites, sine benignitate, proditores, proterui, timidi, & uoluptatum amatores magis quam Dei habentes speciem quidem pietatis, uirtutem autem eius abnegantes. Confitentur quidem se nosse Deum, factis autem negant, cum sint abominati & increduli, & ad omne opus bonum reprobos.
2. Timo. 3 Et hos deuota. Ex his enim sunt qui penetrant domos, & captiuas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quae ducuntur uariis desideriis, semper discentes, & nunquam ad scientiam ueritatis peruenientes. Postremo ueniet discessio, & exurgebit homo peccati, filius perditus, qui aduersatur & exaltatur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei sedeat, Ostendens se tanquam sit Deus. Quem ego interficiam spiritu orationis & destruiam illustratione aduentus mei, cuius aduentus est secundum operationem Sabbathae in omni uirtute & signis, & prodigiis, mendacibus & in omni seductione iniquitatis, his qui percutiunt, eo quod charitatem ueritatis non receperunt, ut salui fierent. Ideo mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendatio, ut iudicentur omnes qui non crediderunt ueritati, sed consenserunt iniquitati.

Cyri

Porro inter hos non potes uersari & uiuere sine tentatione, persecutione & cruce. Quoni 1. Timo. 2.
am omnes qui uolunt pie uiuere in Christo, per-
secutionem patientur.

Ecce ego mitto uos sicut oues in medio lupo-
rum, Estote ergo prudentes sicut serpentes, & Matt. 10.
simplices sicut columbæ. Cauete ab homini-
bus, tradent enim uos in conciliis, & in syna-
gogis flagellabunt uos, & ad præsides & ad
reges ducemini propter me, in testimonium il-
lis & gentibus. Cum autem tradent uos, nolite
cogitare, quomodo aut quid loquamini. Dabitur
enim uobis in illa hora quid loquamini. Non
enim uos estis qui loquimini, sed spiritus patris
uestri qui loquitur in uobis. Tradet autem frater
fratrem in mortem, & pater filium, & insurgent
filii in parentes, & morte eos afficient, & eritis
odio omnibus hominibus propter nomen meum.
Qui autē perseuerauerit usq; in finem, hic sal-
uus erit. Cum enim persequentur uos in ciuitate
hac, fugite in aliã. Nō est discipulus supra magi-
strum, nec seruus supra dominū suum. Sufficit dis-
cipulo ut sit sicut magister eius, & seruo sicut do-
minus eius. Si patrē familias Beelzebub uocau-
erunt, quanto

C R V X.

- quanto magis domesticos eius. Si me persecuti
Ioan. 15. sunt & uos persequentur. Si sermonem meum ser-
 uauerunt, & uestrum seruabunt. Sed hæc omnia
 facient uobis propter nomen meum, quia nesciunt
Matt. 10. eum qui me misit. Nolite timere eos qui occi-
 dunt corpus, animam autem non possunt occide-
 re, sed potius timete eum, qui potest animam &
 corpus mittere in gehennam. Nonne duo passeris
 asse ueneunt, & unus ex illis non cadet super ter-
 ram sine patre uestro. Vestri autem capilli capie-
 tis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere, nul-
 tis passeribus meliores estis uos. Omnis ergo
 qui confitebitur me coram hominibus, confitebor
 & ego eum coram patre meo, qui in caelis est.
 Nolite arbitrari, quia ueni pacem mittere in ter-
 ram. Non ueni pacem mittere, sed gladium. Veni
 enim separare hominem aduersus patrem suum,
Mich. 7. & filiam aduersus matrem suam, & nurum ad-
 uersus socrum suam, & inimici hominis dome-
 stici eius. Qui amat patrem aut matrem plus quam
 me, non est me dignus, & qui amat filium, aut fra-
Lucæ. 14. liam supra me, non est me dignus. Si quis uenit
 ad me, & non odit patrem suum, & matrem, &
 uxorem, & filios, & fratres & sorores, adhuc
 & animam suam non potest meus esse discipu-
 lus. Et qui non baiulat crucem suam, & uenit post
 me,

me, non potest meus esse discipulus. Si quis uult **Mar. 8.**
 uenire post me, deneget semetipsum, & tollat cru-
 cem suam, & sequatur me. Qui enim uoluerit ani-
 mam suam saluam facere, perdet eam, qui autem
 perdiderit animam suam propter me & Euange-
 lium, saluam faciet eam. Amen dico uobis, quod **Matt. 19.**
 uos qui secuti estis me, in regeneratione cum se-
 derit filius hominis in sede maiestatis sue, sede-
 bitis & uos super sedes duodecim iudicantes, duo-
 decim tribus Isracl. Et omnis qui reliquerit do-
 mum, uel fratres, aut sorores, aut patrem, aut ma-
 trem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter
 nomen meum, centuplum accipiet, & uitam eter-
 nam possidebit.

Beati qui persecutionem paciuntur propter **Matt. 5.**
 iusticiam, quoniam ipsorum est regnum caelorum.
 Beati estis, cum maledixerint uobis homines, &
 persecuti uos fuerint, & dixerint omne malum
 aduersus uos, mencies propter me. Gaudete
 & exultate, quoniam merces uestra copiosa est in
 caelis. Sic enim persecuti sunt Prophetas, qui fue-
 runt ante uos. **1. Pet. 3.** Et quis est qui uobis no-
 ceat, &c. Si exprobramini in nomine Christi, **1. Pet. 4.**
 beati eritis, quoniam gloria & spiritus Dei super
 uos requiescet. Iuxta ipsos quidem blasphematur
 iuxta uos uero glorificatur. Nemo autem uestrum
 H iiii paciatur

paadatur quasi homicida, aut fur, aut maleficus, aut aliorum appetitor. Si autem ut Christianus, non erubescat, glorificet autem Deum in isto nomine, quoniam tempus est, ut incipiat iudicium a Domo Dei. Si autem primū a nobis incipit, quis finis eorum qui non credunt Dei Euangelio? Et si iustus uix saluabitur, impius & peccator ubi perirebunt? Quod si in uiridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet? Cum iustus in terra persoluatur, quanto magis impius & peccator. Itaque & hi qui paciuntur secundum uoluntatem Dei, fideli creatori commendent animas suas in benefactis.

Pro. 11.

Nemo coronabitur, nisi qui legitime certauerit.

Acto. 14.

Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei, Per uarios casus per tot discrimina rerum tendimus in patriam.

Luce ult.

Oportet Christum pati, & sic intrare in gloriam suam. Et oportet nos conformes fieri passionum Christi. Quod si compatimur, ergo &

Roma. 8.

Pro. 15.

conregnabimus, Gloriam præcedit deiectio.

Ioan. 15.

Si odit uos mundus, scitote quia me priorem uobis odio habuit. Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret. Quia uero de mundo non

non estis, sed ego elegi uos de mundo, propterea odit uos mundus.

Tradent uos in tribulationē & occident uos, Matt. 25.
& eritis odio oībus gentibus propter nomē meū.

Hæc loquor uobis, ne scandalizemini. Absq; Ioan. 16.
synagogis facient uos. Sed uenit hora, ut omnis
qui interficit uos, arbitretur obsequium se præ-
stare Deo. Et hæc facient uobis, qui a non uoue-
runt patrem neq; me.

Amen amen dico uobis, quia plorabitis & fle-
bitis uos, mundus autem gaudebit, Vos autē con-
tristabimini, sed tristitia uestra uertetur in gau-
diū. Mulier cum parit, tristitiam habet, quia ue-
nit hora eius. Cum autē peperit puerum, iam nō
meminit pressuræ, propter gaudium, quia natus
est homo in mundum. Et uos igitur nunc quidem
tristitiam habetis. Iterum autem uidebo uos, &
gaudebit cor uestrum, & gaudium uestrū nemo
tollet a uobis. Seminabitis in lachrymis, in exul-
tatione metetis. Euntes ibitis & flebitis mittentes
semina uestra. Venientes autem uenietis cum ex-
ultatione, portantes manipulos uestros.

Non reputo cōdignas esse passiones huius tem Roma. 8.
poris ad futurā gloriā quæ reuelabitur in nobis,
quoniā oculus non uidit, neq; auris audiuit, nec in
cor hominis ascenderunt quæ preparauit Deus
diligētibus se.

LVCTA PIORVM.

- Ioan. 16. Summa, In mundo pressuram, in me pacem
Ibidē 14. habetis. Sed confidite ego uici mundum. Pacem
relinquo uobis, pacem meam do uobis, Non quomodo
mundus dat, ego do uobis. Non turbetur
cor uestrum, neq; formidet, audistis quia ego dixi
uobis, uado, & uenio ad uos. Et ero uobiscum
omnibus diebus usq; ad consummationē seculi.

LVCTA PIORVM.

- Iob. 7. Militia est uita hominis super terram.
- Lucæ. 23. Ecce Sathan expetiuit ut cribraret uos tanq̃
triticum, sed ego pro te rogavi Petre, ut non des
ficiat fides tua, & tu aliquando conuersus cor-
firma fratres tuos.
- Matt. 26. Tentatio & colluctatio semper uobis erit,
dum uiuitis cum hoste illo antiquo a dextris & a
sinistris, intus & foris. Adeo & internæ tentatio-
nes fere maiores & periculosiores sunt, quam
externæ. Quare uigilate & orate ne intretis
in tentationem. Estote fortes in bello, & pugna-
te cum antiquo serpente, & accipietis regnum
eternum. Nemo coronabitur nisi qui legitime
certauerit.
1. Pet. 5. Sobrii estote, uigilate, quia aduersarius uester
Diabolus

Diabolus tanq̄ Leo rugiens circuit, quærens quæ deuoret, cui resistite fortes in fide, scientes eandem passionē ei quæ in mundo est uestre fraternitati fieri. Deus autem omnis gratiæ, qui uocauit uos in æternam suam gloriã in Christo Iesu, modicum passos, ipse perficiet, confirmabit, solidabitq;. Fidelis enim Deus qui non patitur uos tentari supra q̄ sufferre potestis, dabitq; cum tentatione prouentum, ut sustineatis. 1. CO. 10.

Non poteritis acrius his resistere malis, & uincere, quam uerbo & oratione.

VERBVM.

Omnis enim sermo Dei purgatus est, clipeus Pro. 30. iis qui fidunt eo.

Arx munita est uerbū Dei, currit ad eam iustus, & defenditur.

Viuus est enim sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens usq; ad diuisionem animæ ac spiritus, compagum, quoq; ac medullarum, & discretor cogitationū & intentionum cordis. Ebre. 4.

In patientia uestra possidebitis animas uestras.

In silentio & spe erit fortitudo uestra. Esa. 30.

LVCTA PIORVM.

Nolite timere, nec paueatis hanc multitudinē.

2. Para.

20.

2. Co. 10.

Non est enim pugna uestra, sed Dei. Non enim eritis uos qui dimicabitis, sed tantummodo confidenter stete, & uidebitis auxilium Domini super uos. In carne autē ambulantes, nō secundum carnē militamus. Nam arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo.

Ephe. 6.

Quare confortamini in Domino, & in potentia uirtutis eius. Induite uos armaturam Dei, ut possitis stare aduersus insidias Diaboli. Quoniā nō est nobis colluctatio aduersus carnē & sanguinem, sed aduersus principes, & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequiciæ in caelestibus. Propterea accipite armaturā Dei, ut possitis resistere in die malo, & in omnibus perfecte stare. Stete ergo succincti lumbos uestros in ueritate, & indui lorica iusticiæ, & calciati pedes in præparationem Euangelii pacis. In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere. Et galeam salutis assumite, & gladium spiritus, quod est uerbum Dei, per omnem orationem, & obsecrationem orantes omnino tempore in spiritu, & in ipso uigilantes, in omni instantia & obsecratione pro omnibus sanctis.

Oratio

ORATIO. 62.

Amen amen dico uobis, si quid petieritis Ioan. 16.
patrem in nomine meo, dabit uobis. Vsq; modo nõ
petistis quicq; in nomine meo. Petite & accipie-
tis, ut gaudium uestrum sit plenum.

Cum oraueris, intra in cubiculum tuum, & Matt. 6.
clauso ostio tuo, ora patrem tuũ in abscondito, &
pater tuus qui uidet in abscondito, reddet tibi in
propatulo. Orantes autẽ nolite multũ loqui, sicut
ethnici faciunt. Putant enim quod in multiloquio
suo exaudiantur. Nolite igitur assimilari istis. Scit
enim pater uester quid opus sit uobis, antequam
petatis eum. Sic ergo uos orabitis. Pater noster
qui es in caelis, sanctificetur nomen tuũ, adueniat
regnum tuum. Fiat uoluntas tua, sicut in caelo &
in terra. Panem nostrum quotidianum da nobis
hodie. Et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos
dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas
in tentationem, sed libera nos a malo, Amen.

Quis uestrum habebit amicum, & ibit ad il- Luce. 11.
lum media nocte, & dicet illi. Amice, mutuo da
mibi tres panes, quoniam amicus meus uenit
de uia ad me, & non habeo quod apponam il-
li. Et ille deintus respondens dicat. Noli mihi
molestus

LVCTA PIORVM.

mihī molestus esse, iam ostiū meum clausum est, & pueri mecum sunt in cubili, non possum sur- gere & dare tibi. Et ille si perseuerauerit pulsans, dico uobis, si nō dabit illi surgens, eo quod amicus eius sit, propter improbitatem tamen eius surget, & dabit quotquot habet necessarios. Et ego uobis dico. Petite & dabitur uobis, querite & inuenietis, pulsate & aperietur uobis. Omnis enim qui petit accipit, & q̄ querit, inuenit, et pul- santi aperietur. Quis autem ex uobis patrem petit panem, nunquid lapidem dabit illi? Aut pisca- cem, nunquid pro pisce serpentem dabit illi? Aut si pecierit ouum, nunquid porriget illi scorpio- nem? Si ergo uos cum sitis mali, nostis bona dona- dare filiis uestris, quanto magis Pater uester cœ- stis dabit spiritum bonum petentibus se.

Lucæ. 15. Oportet semper orare & non deficere. Iu- dex quidam erat in quadam ciuitate, qui Deum non timebat, & hominem nō reuerebatur. Vidua autem quedam erat in ciuitate illa, & ueniebat ad eum dicēs. Vindica me ab aduersario meo. Et nolebat per multum tempus. Post hæc autem dixit intra se. Et si Deum non timeo, nec hominem reuereor, tamen quia molesta est mihī hæc uidua, uindicabo illam, ne nouissimo ueniens suggillet mihī

LVCTA PIORVM. 63.

mibi. Audite quid iudex iniquus dicit. Deus autem non faciet uindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte, & patientiam habebit in illis? Dico autem uobis, quia cito faciet uindictam illorum.

Si quis autem uestrum indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluentem, & non improbrat, & dabitur ei. Postulet autem in fide nihil hesitans, Qui enim hesitat, similis est fluctui maris, qui a uento mouetur, & circumfertur. Non ergo existimet homo ille, quod accipiat aliquid a Domino. Iaco. 1.

Quicquid petieritis credentes accipietis.

Orate pro inuicem ut saluemini. Multum enim ualet deprecatio iusti assidua. Elias homo erat similis nobis, pascibilis, & oratione orauit, ut non plueret tantum in terra Achab regis Israel super terram & non pluit annos tres & menses sex. Et rursus orauit, & cælum dedit pluuiam & terra dedit fructum suum. Iacob. 5.

Prope est omnibus inuocantibus eum, omnibus inuocantibus eum in ueritate. Voluntatemitentium se faciet & deprecationem eorum exaudiet & saluos faciet eos. Et omnis qui sperauit in me, liberabo eum, protegam eum, quoniam niam cognouit nomen meum. Clamauit ad me, & Psal. 144. Psal. 90.

ORATIO.

ego exaudiam eum, cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum & glorificabo eum. Longitudinem dierum replebo eum, & ostendam illi salutarem meum.

Duæ sunt partes orationis, promissio scilicet & fides. Primum promissio Domini respicienda est illiq; plena fides habenda.

Est secundum Dei uoluntatem petendum. Si illico non dabitur quod petitur, non ideo desistendum nec desperandū est. Sed magis magisq; insistendum. Non est Domino præfigenda meta, nec statuendum tempus. Dominus suo tempore dabit, profert autem ut probet fidem, ut uideamus in muliere Cananæa. Quod si omnino denegatur id quod petitur sciat se secundū Dei uoluntatem non petiisse, ut sunt exemplo filii Zebedæi, qui audiunt, nescitis quid petatis. Peccatores enim Deus non exaudit.

Et si id nō datur quod petitur, certe longe melius dabitur. Quemadmodum ego passurus, in horto orans patrem. ut si fieri posset auferret a me passionis calicem ne biberem, ita tamen ut sua uoluntas, non sum exauditus, sed longe melius dedit, nempe redemptionē ac salutē hominū. Tandem, Impia si quæuis turbat tentatio mentem

Ad Domini uerbum cor cito flecte tuum,

Quod

Quod quæ promittit, certo tibi dicta putato,
 Crede tibi iusto tempore cuncta dari.

Non poteris melius Dominum pia dona rogare.
 Quam simul arbitrio cuncta dedisse suo.

Sic peciit constans lepra correptus adusta,
 Hac Cananea fide Centurioq; rogat.

Iam ego negotio, officioq; perfuncto, as-
 cendo ad patrem meum & patrem uestrum De-
 um meum & Deum uestrum.

Ego iam ab eo nobilis ille in terram longin-
 quam accipere mihi regnum & reuerti, uos in-
 terim pro uestra uocatione negociamini dum ue-
 nio, talenta quæ tradidi uobis ut serui fideles &
 strenui date ad usuram, state succincti lumbos
 uestros, tenentes candelas ardentis in manibus
 uestris in aduentum meum. Vigilate, quia nesci-
 tis quæ hora uenturus sim, sero an media nocte,
 an in gallicantu, an mane, ne cū uenerim repen-
 te, inueniam uos dormientes, & quos inuenero
 paratos introducam mecū ad nuptias, negligen-
 tes autem relinquam, & proiiciam in tenebras
 exteriores, ubi erit fletus & stridor dentium, per-
 petuus horror mentis & cruciatus animi. De die
 autem illo uel hora, nemo scit, neq; angeli in cœ-
 lo, neq; filius, nisi pater. Quod uobis dico om-
 nibus dico, uigilate.

ORATIO.

Signa autem quæ prædixi futura ante aduentum meum, iam præterierunt, non est quod moris tibi alia. Helias iam uenit & restituit omnia. Euangelici concionatores in spiritu & uirtute Eliæ restituant quicquid per hæreticos & Papæ regnum deuastatum erat.

2. Theſ. 2

Reuelatus est homo peccati, filius perditionis qui aduersabatur & extollebatur supra omnia quod dicitur Deus interfectus est spiritu oris mei.

Matth. 24

Euangelium regni prædicatur in uniuerso orbe. Signa in sole, luna & stellis ad literam &

Luce. 21.

spiritum effecta sunt. Verbum linguæ & bonæ literæ florent. Ficulnea floret & ceteræ arbores. Sol obscuratus est, Verbum hæctenus adulteratum, & deprauatum est traditionibus humanis. Luna non dedit lumen suum. Ecclesia creditentium coarctata fuit. Stellæ cadunt de caelo. Multi doctores uerbi ut uidebantur, & egregie docti deficiunt a uera doctrina fidei ad sectas, ut adsertores liberi arbitrii. Anabaptistæ, Sacramentarii &c, qui hæctenus pro stellis & luminibus mundi habiti sunt. Virtutes cælorum moruentur. Veri doctores fidei coguntur reluctari suarmeris. Pestilentia, & fames, & terremotus inundationes maris & fluctuum per loca extant. Pressuræ gentium, exactiones, bella & ruinae moruentur.

mores bellorum in professo sunt. Abundat iniquitas, & refriguit charitas multorum, nihil restat, quam fraudes, doli mali, & circumventiones simplicium. Putas ne cum uenerit filius hominis inueniet fidem in terra? Luca. 18.

Prohibentes nubere, iubentes abstinere a cibis. 1. Timo. 4.

Fames audiendi uerbum Domini iam dudum in terra fuit. Amos. 8.

Cecidit cecidit Babilon illa magna meretrix, Apo. 18. Roma Draco serpens antiquus, qui est diabolus & Sathan, ligatus per annos mille, iam solutus est modico tempore. Turca.

Et praedicatur iam Euangelium regni in uniuerso orbe, in testimoniū omnibus gentibus. Ergo iam ueniet consumatio seculi. Iam reliquum nihil est quam aduentus meus. Beati qui expectant eū. Matt. 24.

Vigilate ergo, quia nescitis qua hora Dominus uester uenturus sit. Sicut enim fulgur exit ab oriente, & paret usque in occidentem, ita erit & aduentus filii hominis.

Cū dixerint pax & securitas, & tuta omnia, tunc repentinus superueniet eis interitus. Matt. 16. Filius hominis ueniet ut laqueus & fur in nocte.

ORATIO.

Matt. 24.

Et tunc plangent omnes tribus terre & illi
debunt filium hominis uenientem in nubibus caeli,
cum uirtute multa & maiestate. Et mittet angelos
suos cum tuba & uoce magna, & congregabunt
electos eius a quatuor uentis, a summitate caelorum usq;
ad terminos eorum. Et mortui magni & pusilli stabunt
in conspectu throni, & libri aperiuntur, et alius liber
aperietur, qui est liber uitae. Et iudicabuntur mortui
ex his quae scriptae sunt in libris, secundum opera eorum.
Et dabit mare mortuos suos, qui in eo erunt, & mortuus
& infernus dabit mortuos suos, qui in ipsis
erunt & iudicabitur de singulis secundum opera
ipsorum. Et congregabuntur ante eum omnes gentes,
& separabit eos abinuicem, sicut pastor segregat
oues ab haedis. Et statuet oues quaedam a dextris
suis, haedos autem a sinistris. Tunc dicet rex his
qui a dextris eius erunt. Venite benedicti patris mei,
possidete paratum uobis regnum a constitutione
mundi. Dicet & his qui a sinistris erunt,
Discedite a me maledicti, ibunt in ignem
aeternum, qui paratus est Diabolo & angelis eius.
Quoniam qui bona fecerunt, operantur uitam, scilicet
misericordiae, ibunt in uitam aeternam. Qui uero
mala egerunt, ibunt in ignem aeternum.

Apo. 20.

Et dabit mare mortuos suos, qui in eo erunt, & mortuus
& infernus dabit mortuos suos, qui in ipsis
erunt & iudicabitur de singulis secundum opera
ipsorum. Et congregabuntur ante eum omnes gentes,
& separabit eos abinuicem, sicut pastor segregat
oues ab haedis. Et statuet oues quaedam a dextris
suis, haedos autem a sinistris. Tunc dicet rex his
qui a dextris eius erunt. Venite benedicti patris mei,
possidete paratum uobis regnum a constitutione
mundi. Dicet & his qui a sinistris erunt,
Discedite a me maledicti, ibunt in ignem
aeternum, qui paratus est Diabolo & angelis eius.
Quoniam qui bona fecerunt, operantur uitam, scilicet
misericordiae, ibunt in uitam aeternam. Qui uero
mala egerunt, ibunt in ignem aeternum.

Matt. 25.

Et dabit mare mortuos suos, qui in eo erunt, & mortuus
& infernus dabit mortuos suos, qui in ipsis
erunt & iudicabitur de singulis secundum opera
ipsorum. Et congregabuntur ante eum omnes gentes,
& separabit eos abinuicem, sicut pastor segregat
oues ab haedis. Et statuet oues quaedam a dextris
suis, haedos autem a sinistris. Tunc dicet rex his
qui a dextris eius erunt. Venite benedicti patris mei,
possidete paratum uobis regnum a constitutione
mundi. Dicet & his qui a sinistris erunt,
Discedite a me maledicti, ibunt in ignem
aeternum, qui paratus est Diabolo & angelis eius.
Quoniam qui bona fecerunt, operantur uitam, scilicet
misericordiae, ibunt in uitam aeternam. Qui uero
mala egerunt, ibunt in ignem aeternum.

GRATIARVM ACTIO. 86.

eternum. Opera enim illorum sequuntur illos.
Sapient. 5. Tunc stabunt iusti in magna constantia, &c.

H O M O .

Gratias tibi ago optime Iesu Christe pro summis tuis erga me beneficiis, qui me perditum hominem gratuito seruasti. De cætero precor, ne me a fide & gratia tua relabi permittas, quin usq; dum uiuimus, serues nos ab omni malo, recipiasq; ab hac uita in uitam æternam. CHRISTVS Fiet. H O M O . Amen.

GRATIARVM
ACTIO.

O quam suauis est Domine spiritus tuus in omnibus. Ideoq; hos qui errant ex parte corripis, & de quibus peccant admones, & alloqueri, ut relicta malicia credant in te Domine.

I ii Bonum

GRATIARVM

- Pfal. 118.** Bonum mihi quia humiliasti me, ut discernam
iustificationes tuas.
Priusquam humiliarer ego deliqui.
- Iere. 31.** Castigasti me Domine & eruditus sum, quasi
iuuenculus indomitus. Postquam enim conuer-
tisti me, egi poenitentiam, & postquam ostendi-
sti mihi, percussi scæmur meum. Virga tua & bo-
culus tuus ipsa me consolata sunt.
- Luca. 2.** Magnificat anima mea Dominum, & exulta-
uit spiritus meus in Deo salutari meo.
Benedictus Dominus Deus Israel, quia uisita-
uit, & fecit redemptionem plebis suæ &c.
- Pfal. 8.** Domine Deus noster quam admirabile est no-
men tuum in uniuerſa terra.
- 9.** Cōfitebor tibi Domine in toto corde meo, nat-
rabo omnia mirabilia tua. Letabor & exultabo
in te, psallam nomini tuo altissime.
- 17.** Diligam te Domine fortitudo mea, Dominum
firmamentum meum & refugium meum, & li-
berator meus.
- 33.** Benedicam Dominum in omni tempore, semper
per laus eius in ore meo.
- 45.** Deus noster refugium & uirtus, adiutor in
tribulationibus

tribulationibus quæ inuenerunt nos nimis.

Omnes gentes plaudite manibus, iubilare Deo Psal. 46.
in uoce exultationis.

Nonne Deo subiecta erit anima mea? ab ipso enim salutare meum. Nam & ipse Deus meus susceptor meus, non mouebor amplius. 61.

Deus deus meus, ad te de luce uigilo. Sitiuit in te anima mea quæ multipliciter tibi caro mea. 62.

Iubilare Deo omnis terra, Psalmum dicite Deo nomini eius, date gloriam laudi eius. 65.

Confitebimur tibi Deus, confitebimur tibi, & inuocabimus nomen tuum. 74.

Quæ dilecta tabernacula tua Domine uirtutum, concupiscit et deficit anima mea in atrio Domini. 83.

Benedixisti Domine terram tuam, auertisti captiuitatem Iacob. Remisisti iniquitatem plebis tue, operuisti omnia peccata eorum. 84.

Qui habitat in adiutorio altissimi, in protectione Dei caeli commorabitur. 90.

Dicet domino susceptor meus es tu, & refugium meum Deus meus sperabo in eum. 91.

Bonum est confiteri domino, & psallere nomini tuo altissime. 94.

Venite exultemus domino, iubilemus Deo saluari nostro. Praeoccupemus faciem eius in confessione, & in Psalmis iubilemus ei.

GRATIARVM

Psal. 95.

Cantate domino canticum nouum, cantate domino omnis terra. Cantate domino, & benedicite nomini eius, annunciate de die in diem salutarem eius. Annunciate inter gentes gloriam eius, in omnibus populis mirabilia eius.

97.

Cantate domino canticum nouum, quia mirabilia fecit. Saluauit sibi dextera eius & brachium sanctum eius. Notum fecit dominus salutarem suum in conspectu gentium reuelauit iustitiam suam.

98.

Iubilate deo omnis terra, seruite domino in leticia. Introite in conspectu eius, in exultatione. Scitote quoniam dominus ipse est deus, ipse fecit nos & non ipsi nos. Introite portas eius in confessione, atria eius, in hymnis confitemini illi. Laudate nomen eius quoniam suauis est dominus in aeternum misericordia eius, & usque in generatione & generationem ueritas eius.

102.

Benedic anima mea domino, & omnia quae intra me sunt nomini sancto eius. Benedic anima mea domino, & noli obliuisci omnes retributiones eius. Qui propiciatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas.

104.

Confitemini domino, & inuocate nomen eius, annunciate inter gentes opera eius.

Confite

ACTIO.

68.

Confitemini domino quoniam bonus, quoniam in eternum misericordia eius. 105.

Confitebor tibi domine in toto corde meo, in consilio iustorum & congregatione. 106.

Laudate pueri dominum, laudate nomen domini. Sit nomen domini benedictum, ex hoc nunc & usque in seculum. 107.

In exitu Israel de Ægypto, domus Iacob de populo barbaro. Facta est Iudæa sanctificatio eius. Israel potestas eius. 108.

Conuertere anima mea in requiem tuam, quia dominus benefecit tibi. Quia eripuit animam meam de morte, oculos meos a lachrymis, & pedes meos a lapsu. Placebo domino in regione uiuorum. 109.

Quid retribuam domino pro omnibus que retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam, & nomen domini inuocabo. Vota mea domino reddam &c. 110.

Laudate dominum omnes gentes, laudate eum omnes populi. Quoniam confirmata est super nos misericordia eius, & ueritas domini manet in eternum. 111.

Confitemini domino quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia eius. 112.

I iiii

Dicat

GRATIARVM

Dicat nunc domus Israel quoniã bonus, quoniã
niam in seculum misericordia eius.

Dicat nunc domus Aaron quoniam bonus
quoniam in seculum misericordia eius.

Dicant nunc omnes qui timent dominũ, quoniã
niam bonus, quoniam in seculũ misericordia eius.

De angustia inuocauì dominũ, & exaudivit me
in latitudinem.

Dominus mihi adiutor, & non timebo quia factus
est mihi homo.

Dominus mihi adiutor, & ego despiciam inimicos
meos.

Melius est confidere in dominũ, quã confidere in
hominem.

Melius est confidere in dominum, quã sperare
in principes.

Omnes gentes circumierunt me, & in nomine
domini uindicavi in eas.

Circumdantes circumdederunt me, & in nomine
domini uindicavi eas.

Circumdederunt me sicut apes fauam, & exarserunt
sicut ignis in spinis, & in nomine domini
uindicavi in eas.

Impulsus euerfus sum ut caderem, & dominus
suscepit me.

Fortitudo mea & laus mea dominus, & factus est
mihi saluatio.

Etus est mihi in salutem.

Vox exultationis & salutis in tabernaculis
iustorum.

Dextera domini fecit uirtutem, dextera domi-
ni exaltauit me, dextera domini fecit uirtutem.

Non moriar sed uiuam, & narrabo opera do-
mini.

Castigans castigauit me dominus, sed morti
non tradidit me.

Aperite mihi portas iusticiae, ingressus in eas
confitebor domino.

Hec porta domini, iusti intrabunt in eam.

Confitebor tibi quoniam exaudisti me, & fa-
ctus es mihi in salutem.

Lapidem quem reprobauerunt aedificantes hic
factus est in caput anguli.

A domino factum est istud, & est mirabile in
oculis nostris.

Hec est dies quam fecit dominus, exultemus
& letemur in ea.

O domine salua nunc, o domine bene prospere
rare nunc, benedictus qui uenit in nomine domini.

Benediximus uobis ex domo domini, deus do-
minus & illuxit nobis.

Constituite diem solennem in condensis usq; ad
cornua altaris.

GRATIARVM

Deus meus es tu & confitebor tibi, deus meus
es tu & exaltabo te.

Confitebor tibi quoniam exaudisti me, & factus
es mihi in salutem.

Confitemini domino quoniam bonus, quoniam
in seculum misericordia eius.

Psal. 118.

Beati immaculati in uia, qui ambulant in lege
domini.

In quo corrigit adolescentior uiam suam, in
custodiendo sermones tuos.

127.

Nisi quia dominus erat in nobis, dicat natio
Israel.

128.

Qui confidunt in domino, sicut mons Sion
non commouebitur in eternū, qui habitat in Hierusalem.

129.

In conuertendo dominus captiuitatem Sion
facti sumus sicut consolati.

130.

Nisi dominus edificauerit domū, in uanum laborauerunt,
qui edificant eam.

131.

Sæpe expugnauerunt me a iuuentute mea.

133.

Ecce nūc benedicite domino, omnes serui domini.

134.

Laudate nomē domini, laudate serui domini.

135.

Confitemini domino quoniam bonus, quoniam
in seculum misericordia eius.

Confitebor

- Cōfitebor tibi domine in toto corde meo, quoniam
audisti omnia uerba oris mei,* 137.
- Domine probasti me, & cognouisti me, tu
cognouisti sessionem meā, & resurrectionē meā.* 138.
- Benedictus dominus deus meus rex, qui docet
manus meas ad praeliū, & digitos meos ad bellū.* 143.
- Exaltabo te deus meus rex & benedicam no-
mini tuo in seculum & in seculum seculi.* 144.
- Lauda anima mea dominum, laudabo dominū
in uita mea, psallam deo meo q̄ diu fuero.* 145.
- Laudate dominū, quoniam bonus est psalmus.* 146.
- Lauda Hierusalem dominum. Lauda deum
tuum Sion.* 147.
- Laudate dominum de cœlis, laudate eum in
excelsis.* 148.
- Cantate domino canticum nouum.* 149.
- Laudate dominū in sanctitate eius.* 150.
- Lauda Sion saluatorem, lauda ducem, &
pastorem in hymnis & canticis.*
- Quantum potes, tantum aude, quia maior
omni laude, nec laudare sufficis.*
- Grates nunc omnes reddamus domino deo,
qui sua natiuitate nos liberauit de diabolica po-
testate. Huic oportet ut canamus cum angelis,
semper gloria in excelsis.*

Huic

HVC REFEREN

DÆ SVNT VNIVERSÆ FERRE
HISTORIÆ ET PARABOLÆ

ex sacris bibliis, ut uideas quam in
uno consistat scopo tota
scriptura sacra, nempe
pe lege & Euan
gelio.

Primum lapsus Adæ.

Noæ diluuium. Oblatio Isaac.

Vexatio filiorum Iacob ab Ioseph incognito.

Redemptio filiorum Israel de manu Pharaonis
Serpens Æneus.

Oppug= Bellæ filiorum Israel aduersus Moabitas,
nantes sig Ammonitas, Amorreos, Cananeos, Philis
nant legē steos, &c.

& Satha= Victoria David de Goliad.

nam. Samsonis potentia.

Victores Persecutio David e Saul.

Christum Parabola Nathan ad David ab adulterio.

& Euan= Translatio & reductio filiorum Israel a capti
gelium. tuitate Assyrica & Babilonica.

Obsidio Ezechie ab exercitu Sennacherib.

Egrotatio Ezechie.

Tobie restitutio uisus.

- Annæ liberatio a septem demoniis.
 Iudith uictoria de Holoferne.
 Intentatio mortis in Iudæos per uniuersas terras
 ex delatione Aman, quo suspensio Iudæi libe-
 rantur per Hester.
 Plaga Iob & restitutio sanitatis.
 De sponso & sponsa in Canticis.
 Intentatio mortis in Susannam, & liberatio per
 Danielem.
 De Antiocho & c. Et Iuda Machabeo.
 De filio prodigo & perduto. Luca. 15.
 De debitore centum millia talentorū. Matt. 18.
 De muliere passa fluxum sanguinis. Matt. 9.
 De oue perditâ. Matt. 18. & drachma.
 De Samaritano qui curauit uulneratum a latro-
 nibus. Luca. 10.
 De muliere Cananea. Matt. 15.
 De muliere deprehensa in adulterio. Ioan. 8.
 De hydropico. Luca. 14.
 De Paralytico. Matt. 9.
 De leprosis. Matt. 8. & Luca. 17.
 De cæcis. Matt. 20.
 De demoniacis. Matt. 8.
 De filio mortuo. Luca. 8.
 De suscitatione Lazari. Ioan. 11.
 De filio Reguli. Ioan. 4.

De seruo

- De seruo Centurionis. Matt. 8.
 De periclitantibus discipulis in mari, dormientibus
 Christo. Matt. 8.
 De conuiuio in domo. Matt. 9.
 De egroto sanato in probatica piscina. Ioan. 5.
 De surdo & muto. Mar. 7.
 De cæco nato. Ioan. 9.
 De muliere incuruata. Luca. 13.
 De cœna magna. Lu. 14.
 De publicano. Lu. 18.

Hæc omnia arguunt hominem perditum per
 legem. Et redemptum per Euangelium & mortem
 Christi.

- Huc poteris referre quosuis locos commu-
 nes, scilicet de lege & Euangelio.
- De libero arbitrio.
  - De inferno.
  - De morte aterna.
  - De uita aterna.
  - De fide, spe, & charitate.
  - De cruce, tentatione, & persecutione.
  - De oratione.
  - De carne & spiritu.
  - De uetere & nouo homine &c.
- Quorum definitiones proxime uides.

PETRVS ARTOPOEVVS

Lectōri S. D.

QVamuis scio plerosq; conscripsisse locos communes, eosq; satis copiose & signate explicasse, ut facile cuius faciant satis, & dubia solvant, in literis sacris uersanti, ita ut opere precium non est nouos subinde contexere. Nec ego hos ea causa in compendium contraxi ut noui quicq; in medium adducerem, cum nullum est dictum, quod non dictum sit prius, Sed ut puerorum animos & ingenia in pietatis negocio exercerem. Simulatq; id nostrae partes sunt, puericam, tum sacris tum ciuilioribus literis efformare. Quare primum erit eos ad Christum perducere, deinde linguam, moresq; formare. Id demum mihi uidetur officium praecceptoris postulare, eaq; puto demum ratione facilius & fructuosius posse inter pueros uersari, studiaq; fore tanto feliciora.

Definitiones

DEFINITIONES

ALIQVOT LOCORVM COME
MVNIVM IN LITERIS SA

cris pro pueris & primis tyroni

bus Διαλογισμῶσ

Petro

Artopæo Authore.

Quis nos creavit ? Deus.

Quid nos damnauit ? Peccatum.

Quis nos redemit ? Iesus Christus.

Quid est nobis Deus ? Pater per Christum.

Quid nos ? Eius Filii.

Quid est Deus ? Est infinita substantia, quæ
solo uerbo creauit, & seruat omnia. Hoc Christus
Deus est, quod toto pectore colit. Dii sunt uari
ces. Exo. 21.

Quid est Deus alienus ? Quicquid præter uer
rum Deum colimus, & quod nos alienat seu auer
tit a Dei uerbo.

Esa. 10.

Quid est fides ? Est bonus adfectus & plena
confidentia in Deū per Christum, ex Dei uerbo
Ebre. 11. Est sperandarum rerum substantia
argumenta

argumentum non apparentium.

Quid spes? Est constans expectatio, eorum, quæ per fidem concepimus ex uerbo Dei. Ro. 5. Spes non confundit.

Quid charitas? Est fructus fidei, bonus adfectus, & beneficentia erga proximum. Alias opera misericordiæ. Matt. 25. 1. Cor. 13.

Quid Lex? Est uiua uoluntas, seu quoduis mandatum Dei, tam in nouo quam in ueteri testamento. Alias sceptrum exactoris. Litera secundum Paulum Lex spiritalis est, peccatum ostendit. Iram Dei operatur, & pædagogus est ad Christum. Esai. 2.

Quid Euangelium? Est bonum nuncium, seu quæuis promissio Dei de Christo, cæterisque bonis quæ erigit, & serenat cōscientiam, tum in ueteri, tum nouo Testamento. Roma. 1. Est uirtus Dei ad salutem omni credenti. Alias habet uarias appellationes metaphoricæ.

Quid pius? Est qui habet fidem & timorem Domini.

Quid impius? Est qui diffidit & contemnit Deū.

Quid Christianus? Qui credit in Christum & uiuit secundum eius uerbum.

DEFINI. ALIQVOT.

Quid ethnicus, seu gentilis? Qui non uiu-
nobiscum iisdem legibus & fide, seu qui aliunde
quam a Christo quaerit salutem.

Hereticus autem est qui diuersum adserit &
sentit a doctrina fidei.

Quid regnum caelorum? Est ubi praedicatio
suscipitur, & fert fructus uerbum Dei, cuius
rex Christus est. Gala. 5.

Gala. 5. Quid mundus? Est uulgus citra uerbu[m] Dei
ubi contemnitur & persecutionem patitur, uer-
bum Dei, ubi est omnium uicioru[m] congeries, cuius
ius princeps & Deus Sathan est. Ephe. 2. 2. Cor-
inth. 4. Alias est mare feruidu[m], quod quiescere
re non potest. Esa. 57.

Quid uerbu[m] Dei? Est decreta sententia, edic-
tum, & uoluntas Dei, & Deus ipse. Ioan. 1.

Alias est gladius spiritus, gladius anceps, ig-
nitus, murus ferreus, turris fortis, arx munita,
ignis consumens, Triticum, Virga oris Domini,
spiritus oris Domini, mysterium, oraculum, ar-
canum secretum Domini.

Quid traditiones humanae? Quicquid ratio
hominis citra Dei uerbum comminiscitur, &
statuitur.

LOCORVM COMMV. 74.

statuit, ut ut uideatur pium. Alias zizania, palea.
Frustra colunt me docentes & seruantes man-
data hominum. Matt. 15.

Quis bonus? Est qui habet spiritum, & uer-
bum Dei, Quia nemo bonus nisi Deus.

Matt. 19.

Quis malus? Qui non habet spiritum & uer-
bum Dei, huiusmodi sumus natura omnes. Ro. 7.
Non habitat in me, hoc est, in carne mea bonum.

Quis iustus? Est qui habet fidem, quia fides
sola iustificat. Alias iustus est hypocrita, iusticia=
rius operum. Matt. 9. Non ueni propter iustos.

Quis iniustus? Qui caret fide.

Quid uita aeterna? Est gustus gratiae & mi-
sericordiae Domini, & pax cōscientiae, cuius ad-
fectus ardorem ad Deum accendit spiritus san-
ctus in cordibus fidelium. Alias uita aeterna est
cognoscere uerum Deum, & quem misit Iesum
Christum. Qui uidet filium, & credit in eum,
habet uitam aeternam. Ioan. 5.

Quid mors aeterna seu infernus? Est perpe-
tuis horror conscientiae ab ira Dei, quem exau-
get Sathan. Sapien. 5. Alias infernus est sum-
ma tentatio quae fere ducit ad desperationem.
1. Re. 2. Dominus deducit ad inferos & reducit.

K ii Appellatur

DEFINI. ALIQVOT.

Matt. 5.

& 13.

Appellatur & ignis Iehennæ, Caminus ignis, tenebræ exteriores, ubi est fletus & stridor dentium, & summa desperatio de misericordia

Iob. 17.

Domini. Accipitur & infernus pro sepulchro.

Quid benedictio Domini? Est fauor, gratia auxilium, & beneficentia Domini.

Quid maledictio? Est ira, furor, & privatio omnium bonorum Domini.

Quid bona conscientia? Est animi pax, gaudium, sensus bonitatis Domini per fidem in Iesum Christum. Roma. 5. Esa. 57. & 75. Nil conscientie sibi, nulla pallefcere culpa.

Quid mala conscientia? Est interna perperitate malitiæ ustio & cõsternata mens, alias uermis. Esa. 66. Herpya. Quinti. Est presentissimus perniciosissimusq; hostis. Hora. Nam comes arrepremit, sequiturq; fugacem.

Quid est ueritas? Christus ipse, uerbum Dei & quicquid cum ipso congruit. Ego sum uia, ueritas, & uita. Ioan. 13. Sermo tuus ueritas est. Ioan. 17. Ciuilis ueritas est, ubi cum re conscientia oratio.

Quid est mendacium? Quicquid aduersatur ueritati, & uerbo Dei, ut humane traditiones. Quis

Omnis homo mendax.

LOCORVM COMMV. 75.

Quid timor Domini? Est filialis metus, & ultronea ex fide obseruatio, ne quid cōmittamus aduersus Deum, eiusq; uerbum, ne benignum patrem offendamus. Quin ultro damus operam, ut uiuamus ad eius mandatum, semper arbitantes quasi ubiq; habeamus Deum, cogitationum, dictorum & factorum præsentem inspectorem. Hic timor addit sapientiam, benedictionem Domini, & expellit peccatum, crebro in Prouer. Salo. Seruilis timor. Est terror mentis impiorum ab ira Dei per legem. Roma. 8. Et cū oderunt peccare mali formidine pœnæ.

Quid contemptus Domini? Est neglectus & paruipensio præceptorum Domini, ex corde impio, peccandiq; libido, & radix omnium uiciorum. Quod inultum Deus non relinquit, quia fortis zelotes est ut cernere est in Exodo. Nu. & c.

Quid gratiarum actio? Est meminisse beneficiorum Domini, eiq; omnia accepta referre. Alias sacrificium laudis. Psal. 49.

Quid murmur seu ingratitude? Est cū displicent nobis Dei opera, obliuiscimurq; eius beneficentiæ. Exo. 16. & 17.

Quid spiritus sanctus? Est adfectus animi bo

DEFINI. ALIQVOT
nus, & diuinus ardor mentis, semper erectus ad
Domini uerbum. Integer, syncerus, purus, uir-
tuosus, omnia bene interpretans, omnibus bene-
uolus. Eius fructus sunt omnes uirtutes. Gala. 5.

Quid spiritus malus? Est adfectus animi ma-
lus, semper Deo, eiusq; uerbo aduersus, uicio-
sus, omnia male interpretans. Eius fructus sunt quæ-
dam uicia. Gala. 5.

Quid angelus bonus? Est nuncius aut quæ-
dam uis per quod Deus aliquid efficit boni.

Quid Sathan, angelus malus? Est aduersari-
us Dei, operarius omnis malitiæ & interitus.
Alias Diabolus, Cacademon.

Quid Crux? Est quæuis molestia, addita cui-
us uocationi, & uitæ generi, ex fide & uerbo
Dei, cum res non cedit ex sententia. Alias disci-
plina, correptio, castigatio, uirga & baculus
Domini in prouer, & Psal. Crux Christi est ei-
us passio, & prædicatio passionis.

Quid uoluptas? Est uitæ securitas, cum De-
us sinit nos nobis, nullsq; nos uexat molestia præ-
ter fidem & uerbum. Idem inuenire & saluare
animam suam. Matt. 10.

Quid peccatū? Est cuiusuis mandati trans-
gressio, & innata malitia, & ad malitiam præ-
pensio.

pensio, Omnis citra fidem actio: Roma. 14.

Quicquid ex fide non est, peccatum est. Est & ipsa diffidentia in Deum, Est & Dei ignorantia, contemptus, operum suorum confidentia &c. Ioan. 16. De peccato autem, quia non crediderunt in me.

Originale peccatū est, quod hereditaria propagatione ex vitiosa Adæ natura concepimus.

Quid pœna & culpa? Culpa est ipse reatus peccati. Pœna est premium & castigatio peccati, ut sunt omnia vitia, damna, pestes, pericula, errores. Dominus culpam remittit per fidem. Pœnam quodammodo ex parte seruat ad carnis correptionem, ut apparet in omnibus filiis Adæ, & in adulterio Davidis. 2. Regum.

Quid innocentia? Est animus nullius peccati reus, & sibi conscius, quæ parit in nobis fides in Christum. Nil conscire sibi nulla pallefcere culpa. Nihil mihi conscius sum. 1. Cor. 4.

Quid spiritus? Est adfectus seu uerbum Dei, Ioan. 3.

Quicquid carnem seu rationem excedit. Ioan. 6. Gala. 3.

Verba quæ loquor uobis spiritus & uita sunt.

Alias quicquid spirat & uiuit. Psal. 150. Omnis

spiritus laudet Dominum. Alias est uentus.

DEFINI. ALIQVOT

Caro quid? Est omnis adfectus, cor, mens, & cogitatio hominis, & quicquid potest totius rationis uiribus, citra uerbum Dei. Et titus ipse homo. Alias animalis, rationalis homo. Roma. 8. Litera & carnalis intellectus. Ioan. 6. Caro non prodest quicquam, spiritus est qui uiuificat.

Nouus homo quid? Est homo fide, & uerbo per spiritum Dei renatus. Ioan. 3.

Vetus homo quid? Est adfectus citra fidem secundum rationem, ut sumus omnes naturaliter a parentibus nati. Colos. 3. Ephe. 4.

Quid beatus? Cui bene est, cuique cum Deo omnibusque creaturis bene conuenit.

Quis Miser? Cui male est, cuique omnia sunt aduersa, nec bene cum Deo, creaturisque conuenit.

Quis pauper? Qui de se non potest magnam iactare, & gloriari, omnique presidio destitutus est. Alias humilis, esuriens. Qui aduersa premuntur fortuna.

Quis diues? Qui nullius eget in salutis negotio, copiaque abundat. Alias superbus, potens, ebrius, Qui secunda utitur fortuna.

Quid sapiens? Qui cognoscit Deum, eiusque uerbum

uerbum, omniaq; consulit, & facit secundū Dei uerbum.

Quid stultus? Qui temere pro suo fertur animo, nihil respicit, nihil consulit, non se corrigere sinit, sed temere pergit ut cœpit, cedat bene ne an male, nihil pensi habet de Dei uerbo, illudq; ignorat & negligit. Stulticia Dei est prædicatione crucis Christi, & iustificatio ex fide. Sapi- 1. Co. 3.
entia autem carnis, est stultitia apud Deum.

Quid puer? Est impius, aut in pietatis negocio rudis & inexercitatus. Sit natu maior aut minor. Eccle. 10. Væ terræ cuius rex puer est. Esa. 67. Puer centum annorum morietur.

Quid senex? Qui in uerbo Dei est eruditus, & exercitatus, integre, honesteq; uiuit, qui habet morum caniciem, & authoritatem scientiamq; uerbi Dei. Alias πρεσβύτερος.

Quid Christus? Est unctus rex & sacerdos ad defensionem, & reconciliationem suorū. Hinc Christiani sunt uncti reges & sacerdotes. 1. Pet. 2

Quid Antichristus? Est aduersarius Christi, qui ipsius abrogat gloriam, quippe quod non sit rex & sacerdos suorum.

Quid Oratio? Est ardens animi desiderium
K v ad Deum

DEFINI. ALIQVOT

ad Deum, ex quavis necessitate proficiscens, secundū fidem, ad promissiones Dei. Alias eleuatio manuum, desiderium, clamor & gemitus pauperū.

Quid tentatio? Est fidei probatio, & exercitatio uerbi. Alias uirga & baculus Domini, aut disciplina, cū res nō succedit pro nostra sententiā.

Quid desperatio? Est cum in tentatione & aduersis succumbimus, mente prosternimur, animūq; abiicimus circa misericordiam Domini, cum nulla usquā adfulget spes emergendi, uideamurq; plane obliti & abiecti a Domino. Iob. 7. Desperavi. Simpliciter desperatio est spei abiectio. Supra Quid spes.

Quid uocatio? Est functio ad quam nos Dominus, aut publicus consensus, seu proprius ardor mentis destinauit. Alias quoduis uitæ genus, in quo exercemus fidem & charitatē. Vocari ad regnum Dei, est audire uerbum. Eligi est credere uerbo. Matt. 20.

Quid prædestinatio? Est secretæ Diuini consilii ad uitam æternam electio. Prædestinati, & uocati sunt ad uitam æternam, qui audiunt & suscipiunt Dei uerbum. Roma. 8.

Quid Liberum arbitrium? Est hominis ex
terna

terna agendi libertas, & naturalis actio in rebus humanis. In spiritualibus non item. Adeo & in naturalibus non penitus nisi Deus concedat.

Quid templum Dei? Cor pium, & ubi colitur Deus, Ecclesia. I. Corin. 3.

Quid Ecclesia Christi? Est conuentus seu consensus hominum de Dei uerbo & fide in Iesum Christum.

Quid Ecclesia Sathanæ? Est impiorum unio, & consensus aduersus Dei uerbum.

Quid Sabbatum? Est cessatio a nostris operibus in salutis negotio, subiectoq; Diuinæ uoluntatis & actionis. Esa. 66.

Quid terra fluens lacte & melle? Est omnium rerum abundantia.

Quid gratia? Est beneuolentia, fauor, singulare donum gratis datum preter merita.

Quid merita seu opera? Est recusatio gratiæ nostræq; industriæ confidentia in salutis negotio.

Quid nomen Domini? Est quicquid spectat ad Dominum, seu quæuis appellatio Dei. Item eius gloria, honor, maiestas. Verbum & membra Christi corporis, & quiduis addito Dei nomine.

Quid

DEFINI. ALIQVOT

Quid seruire Deo ? Est uiuere ad eius uerbum, in ipsum credere, omnia ad eius gloriam referre, & iuuare proximum.

Quid seruire Sathanae ? Est refragari uerbo, seruire mammonae, suo uentri, suis concupiscentiis, mundo, carnalibus adfectibus.

Quid adorare Deum ? Est externo gestu honorem exhibere, eiq; supplicare.

Quid credere in Deum ? Est se penitus in omnibus rebus illi committere, certumq; apud animum habere, quicquid ille promiserit.

Quid ieiunare ? Est cauere ne corpus grauemus crapula & ebrietate, caste, pudice, & sobrie uiuere, abstinere a uiciis, corpus in seruitutem redigere, eiq; necessaria tantum tribuere.

Matt. 10. Quid sequi Christum ? Est credere in ipsum, eiusq; doctrinam obseruare, & imitari, & sequi quocunq; duxerit, aut uocauerit, & ferre quicquid imposuerit.

Matt. 10. Quid relinquere sua, uendere, & abnegare ? Est quasi non sua apud animum reputare, libertatq; ob Christi professionem, si res ita postulat amittere, uxorem, liberos, parentes, patriam, domum, agros, deniq; res omnes, adeo & sese periculis

culis exponere si necessitas urget, propter nomē Christi, & Euangelii professionem.

Abnegare sese. Est ingenue profiteri suos conatus, & opera nihil ad salutem facere. Adeo & penitus suum Adam cum omnibus adfectibus necare.

Quid est uisitare? Bisariam capitur in bonam & malam partem. Dominus uisitat pios benedictione, ubi confert beneficia, ut Dominus uisitauit plebem suam. Luca. 7. Inde tempus uisitationis. Matt. 25. Dominus uisitat impios maledictione, ubi impietatis dant poenas, ut uisitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam & quartam generationem. Exo. 20.

Quid manus Domini? Potestas seu uirtus Domini p̄. Pct. 5.
 mini piis in bonum, impiis in malum. Brachium potentiam signat & Christum. Esa. 53. Dignus est spiritus sanctus. Luca. 13. Alias manus signat copias, seu exercitus. Misit Herodes rex manus ac tenuit Ioannem.

Quid oculi Domini? Est respectus, cura, sollicitudo, clementia, defensio, misericordia Domini erga pios. Vultus est obseruatio Domini in uindictam impiorum. Oculi Domini super iustos, & aures

DEFINI. ALIQVOT

Psal. 33.

& aures eius in preces eorum. Vultus autem Domini super facientes mala &c.

Psal. 50.

Facies signat fauorem, benevolentiam, exhibitionem Domini. Auertente autem te faciem tuam turbabuntur, & in cinerem suam conuertentur. Ne proicias me a facie tua. Os Domini emphasim habet, cum Prophetæ addunt uerbis suis authoritatem inquit. Os Domini loquuta est, quasi non homo, sed Dominus dicit.

Alias facies est superficies, ut facies terra abyssi. Item externa apparentia, ut nolite iudicare secundum faciem. Facies iræ, furoris Domini, est sensus. Item præsentia, aspectus, iudicium. Ut fileat omnis terra a facie Domini, ut ceruicis quesit a facie ignis, sic peribunt peccatores a facie Dei.

Quid oculus hominis? Est ratio seu sapientia carnis. Matt. 6. Oculus simplex, est ratio eruditæ uerbo. Matt. 6. Oculus nequam est deprauata ratio, & inuidia erga proximum de Deo. Matt. 20.

Alias oculus, manus, pes dexter, sunt deditissimi & charissimi amici. Matt. 5. & 18.

Quid pedes? Sunt adfectus. Ro. 10. Esai. 40. Quam speciosi pedes Euangelizantium. Pedes eorum

LOCORVM COMMV. 80.

eorum in malum currunt. Esa. 59. Et lauare pedes, est inuicem bonos dare adfectus. Ioan. 13.

Quid scandalum, seu offendiculum? Est offensio seu deprauatio doctrinae, & uita, fidei, & charitatis. Matth. 18. Vae mundo a scandalis. Oportet uenire scandala. Qui scandalizauerit unum ex istis, expedit ei ut suspendatur a collo eius mola asi. &c. Ioan. 6. Alias scandalizantur impii uerbo. Matt. 13. & 24. Item, qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis & diuersae persuasionis recedunt.

Quid hypocrita? Est sub praetextu pietatis impius. Inde hypocrisis ficta sanctitas. Matt. 23.

Quid inuidus? Est qui uritur alterius foelicitate, nec facile fert alium praese augeri Dei donis, ut Cain Abel, Saul Dauidi, Ioab Amase. Sed Ioannes non inuidebat successori Christo, cum inquit, illum oportet crescere, me autem minui. Nec Ionathas inuidebat Dauidi.

Quid est dormire Deum? Cum uidetur nos in tentatione deseruisse, nec nos iuuare. Sic dormiebat Christus in nauis discipulis periclitantibus. Sic et exuscitat Dauid Dominum, Exurge, quare obdormis Domine.

Idem

DEFINI. ALIQVOT.

Idem est abire Christum, Nisi ego abiero, *ps*
racetus non ueniet ad uos.

Quid est dormire homines? Cum sunt secuti
de uerbo Dei, stertunt, respuunt, & negligunt
illud. Matt. 13. Alias obdormire in Domino, est
in fide mori. Acto. 7.

Quid uigilare? Est uerbum & fidem exercere.

Quid fortuna? Est fatum seu euentus iuxta
diuinam uoluntatem citra humanam providentiam.
Ludit in humanis diuina potentia rebus.
Alias funes, fors.

Quid frater? Qui mecum habet communem
patrem Deum.

Quid frater infirmus? Qui quidem mecum
habet eandem fidem in Deum, fauctq; Euangelio,
ceterum circa quaedam uacillat.

Quid proximus meus? In quē exerceo opera
charitatis, aut qui eget meo auxilio.

Quid Dominus? Qui seruum habet, & imperium
exercet. Ut qui imperat uiciis, uoluptatibus &c.
Dominus est uiciorum. Sic per fidem in Iesum
Christum imperium exercemus in seipsum, in
thanam, mortem, peccatum, Ergo ipsorum Domini

mini sumus. Qui utitur Sabbato ad necessitatem.
Dominus est Sabbati.

Quid Servus? Qui dominum habet, nec sui iuris est, aut obsequitur alicuius uoluntati. Vt qui facit peccatum, seruus est peccati. Inuicem serui sumus. Sic Paulus se seruum Christi appellat. Idē est Diaconus œconomus, dispensator, minister. Ioan. 9.

Quid seruus fidelis? Qui fidem habet, & gna- uiter suum officium facit, pro sua uocatione.

Quid piger? Qui non fidit Deo, negligit su- am uocationem, & fastidit crucem.

Quid magistratus? Est quæuis legitima po- testas inter homines, ordinata a Deo ad defensio- nem boni, & prohibitionem mali secundum ius & æquum. Rom. 13.

Quid Tyrannus? Est iniquus magistratus qui pro suo fertur animo & æstu.

Quid matrimonium? Est legitimus uiri & mulieris concubitus iuxta ordinationem & præ- ceptum Dei. Gene. 3.

Quid Adulterium? Est illegittimus uiri, mu- lierisq; cōcubitus, huc refer species, stuprum, in- cestum, fornicationem.

DEFINI. ALIQVOT

Quid est humanum? Quicquid ratio & natura hominis peruestigare & efficere potest, ut regere familiam, rempub. ædificare, rerum naturas scrutari, atq; de his disputare.

Quid Diuinum? Est quicquid ratio hominis scrutari & assequi non potest, nisi cui Deus concesserit, ut fide remitti peccata, & nos saluari per crucifixum Deum, Deum nostrum esse uerum in aduersis. Esse iustum cum finit bonis mala, & bonis malis euenire &c. Alias secretum, arcanum, mysterium.

Quid est caro & sanguis? Est periphrasis hominis. Matt. 16.

Quid sollicitudo? Est argumentum diffidentie in Deum. Matt. 6. Nolite solliciti esse &c. Hec omnia gentes inquirunt. Sollicitudo fidei prohibetur, sollicitudo charitatis in cuiusq; uocatione precipitur.

Est & sollicitudo presentis crucis iudiciorum, quomodo aliquis rideat adflictus? Lugebitis & flebitis uos. Ioan. 16.

Quid letitia? Est signum confidentie in Deum. Contra est & uoluptatis indicium. Vt quid nunc ridetis. Luca. 6.

LOCORVM COMMV. 82.

Quid est peccatum in Patrem & filium? Est refragari uerbo Dei per errorem bono zelo, ut Paulus.

Quid peccatum in spiritum sanctum? Est ubi resistitur aperta, cognita, & perspicua ueritati, Diffiditur apertis Dei promissis. Et desperatur a Dei misericordia.

Quid Zelus? Ira amore permixtus, ut pater irascitur filio, attamen amat. Sic uir uxori. Inde Zelotypia.

Quid corpus Christi? Ecclesia credentium cuius ipse caput est. Christi corpus plus carnis quam ossium habet, hoc est, plus sunt infirmiores quam fortiores in fide. Alioqui corpus Christi est sacramentum Eucharistiae.

Quid est edere carnem & bibere sanguinẽ Christi? Est credere Christum pro nobis natum & passum esse. Ioan. 6.

Quid uirgo, honesta mulier seu sponsa Christi? Est anima credens in Christum, & honeste uiuens ad eius uerbum. Ecclesia credentium. Ie= 2. Cor. 11.
rusalem quæ sursum est mater nostra. Gala. 4.

Quid meretrix? Est anima infidelis, quæ aliunde quam a Christo quærit salutem, deficiens a

DEFINI. ALIQVOT

Iere. 2.

uerbo & fide, ad traditiones humanas. Alias adultera, fornicaria, mulier clamosa, falsa doctrina, hominis ratio, passim apud Prophetas.

Matt. 16.

Quid anima? Est uita seu quicquid uiuit.

Quid uirtus? Est habitus uoluntatis bonus. Singularis industria & energia. Estq; mediū uirtutum utrinq; reductum. Virtus est uitium fringere. Alias fructus spiritus. Virtus omnis in actione consistit. Regnum Dei non est in sermone sed in uirtute, id est effectu. 1. Corin. 4.

Quid uitium? Est corruptæ naturæ, seu ueteris hominis actio, & habitus uoluntatis malus. Pau. Ro. 7. Non habitat in me, hoc est, in carne mea bonum. Ergo quicquid est in nobis boni, ex Deo est.

Quid signa? Sunt cōfirmationes uerbi, certaq; signacula. Addita uerbo ualent, citra uerbum non item, ut pellicium Adæ, arcus fœderis. Circumcisio, &c. Baptismus & Eucharistia.

Quid Baptismus? Est aquæ immersio, poenitentiae seu uitæ renouatæ signum, Aut pignus remissi peccati per Christum, alias aqua mundæ purificans lauacrum regenerationis. Roma. 6. Titum 3.

Quid

Quid Eucharistia? Est uerum corpus & sanguis Christi, a Christo Christianis ad uescendum institutum in argumentum remissionis peccatorum per Christum.

Quid nouissima tempora? Sunt in quibus Prophetarum uaticinia, & ueteris testamenti figuræ de Christo expletæ sunt, iam deinceps nude, synccere, clare, & perspicue de ipso predicatur ad mundi finem usq;. Alias quæ uocat Paulus nouissima tempora. 1. Timo. 4. & 2. Tmo. 3. sunt tempora, mox præcedentia finem mundi, & dicuntur iudicium Domini, in quibus iam nos uiuimus.

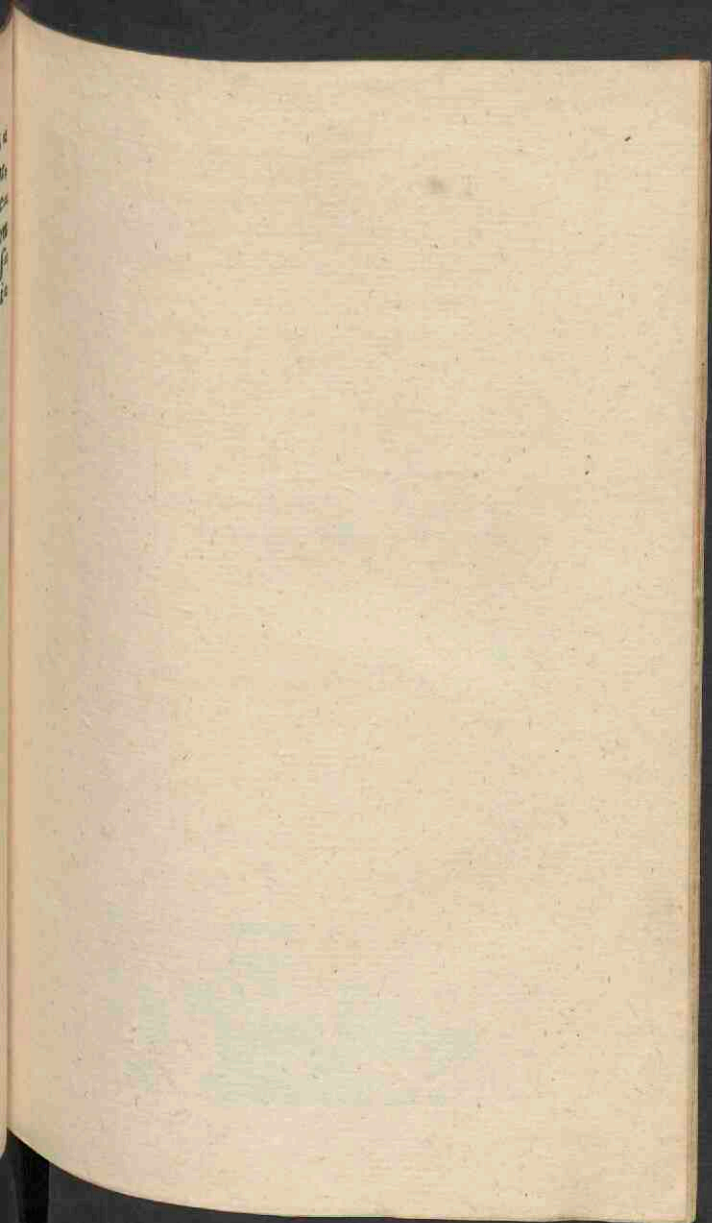
Quid consumatio seculi, aut finis mundi? Est cum status seu habitus huius mundi & uicissitudo temporum præteribit, cum cessabit æstas & hyems, nox & dies. Gene. 10. Roma. 8.

Quid Dies Domini? Sunt comitia seu conciliatio omnium hominum ab Adam usq;, quando Dominus noster Iesus Christus cum uirtute magna & maiestate extremam omnibus iuxta suam factam dicet sententiam æquam & irrefragabilem, tum piis tum impiis, aut ad æternum supplicium, aut ad perpetuam felicitatem, cuius participes faciat nos Iesus Christus, Amen.

Ad hæc παρρηγῶς Panis cibū & sustentationem. Vinum lætitiā. Mel & lac dulcedinem. Oleum misericordiam & gratiam Euangelii designat. Esa. 55. In Canticis. Summa. Quoniam proprie de Deo, diuinisq; rebus loqui non possumus. Scriptura sacra metaphoricè, similitudinariè & περιφρασικῶς loquitur. Quod qui obseruat, facile uersabitur in lectione & interpretatione sacra.

VITEBERGÆ PER
GEORGIVM
RAV.
D. M. XXXIIII.

0978456